

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro dějiny umění

Bakalářská práce

Kristýna Brožová

F. Kupka a jeho korespondence V. Hynaisovi

F. Kupka and his letters to V. Hynais

v Praze 2009

vedoucí práce: Prof. PhDr. Roman Prahel, CSc.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Kristýna Brožová

.....

datum a podpis

ANNOTATION

This bachelor thesis, named F. Kupka and his letters to V. Hynais deals with mutual correspondence between František Kupka and Vojtěch Hynais. Their letters are currently placed in the National Gallery Archive in Prague. Dealing with this correspondence required translation from French to Czech and critical analysis of the text in comparison to already published studies. Many of the currently known information concerning Kupka has been confirmed while some new facts have also been uncovered. Although it may have seemed formal at first sight, the relationship between the two artists was truly warm. They shared not only their artistic points of view but also the joys and sorrows of their family lives. They often included magazine articles dealing with art and the current situation in the Czech and French art world into their letters. Kupka often mention his work, mainly book illustration, and expressed his longing for painting. His correspondence reassures us of his punctual preparation for each art project and also sometimes helps with its dating. The reader is also confronted with Kupka's successes and failures with his search for a new artistic expression, although this can only be found in slight indications, not in connection to concrete paintings. The most important outcome of studying their correspondence is observing how the two artists perfectly cooperated on a mutually favorable basis. František Kupka and Vojtěch Hynais overcame the difference in age, social status and most importantly the individual artistic expression and became real friends, cherishing for long the joys of mutual encounters.

OBSAH

Úvod	6
1. Bibliografie	9
1. 1. František Kupka	9
1. 2. Vojtěch Hynais	12
2. Korespondence	15
3. Výtvarné tvoření Františka Kupky	18
3. 1. ilustrace	18
3. 2. malba	22
3. 3. teoretické a pedagogické zkušenosti	27
4. Francouzská umělecká scéna	30
4. 1. Zlatý řez (Section d'Or)	30
4. 2. pařížské salóny	31
5. České umění	33
5. 1. na pařížských salónech	33
5. 2. v Praze	34
6. Portrét Nini	35
7. Kooperace umělců	37
Závěr	43
Seznam literatury	48
Seznam vyobrazení	50
Vyobrazení	52
Seznam dopisů	65
Výběr z dopisů	70

SEZNAM ZKRATEK

ANG - Archiv Národní galerie

frcs - franky

nedat. - nedatováno

NG - Národní galerie

PNP - Památník národního písemnictví

ÚVOD

Úkolem teoretika a historika umění je kvalifikované posouzení výtvarného umění. Při své práci musí vycházet z komplexního poznání dané problematiky a zhodnocení všech dostupných pramenů. Zkoumá nejen samotné umělecké dílo, ale také podmínky jeho vzniku, které závisí na mnoha dalších faktorech jako je umělecké, sociální, či politické prostředí, vědecké a technické poznatky a v neposlední řadě samotné školení, zkušenosti a život umělce. Důležitým zdrojem se stává již existující literatura, ať už dobová kritika, nebo druhotné bibliografie a samozřejmě vlastní vyjádření autora v denících a korespondenci.

Cílem mé bakalářské práce, nazvané František Kupka a jeho korespondence Vojtěchu Hynaisovi, se stalo zpracování dopisů F. Kupky V. Hynaisovi. Nejdříve se jednalo o jejich přeložení z francouzského do českého jazyka, poté následoval rozbor samotného textu, jeho kritické posouzení, zasazení do dobových souvislostí, zapojení existující literatury, ale také porovnání s jinou korespondencí. Představíme-li si tuto práci jako divadelní hru - děj se odehrává v letech 1905 – 1925, na území Čech a Francie. Hlavními hrdiny se stávají František Kupka na francouzské straně a Vojtěch Hynais na české, vedlejší role ztvárnili členové obou rodin a lidé, vystupující v dopisech.

Korespondence významných osobností uměleckého světa se stalo charakteristickým literárním žánrem. Studium a publikování dopisů slavných je pro vědecké odborníky i běžného čtenáře velice přínosné. Pocity svěřované v dopisech blízké osobě často pomáhají dotvářet poznatky o zdrojích inspirace a okolnostech vzniku uměleckých děl. Lépe lze dovést i vliv historických událostí, význačných osobností, rodinných a milostných vztahů na tvorbu uznávaných literárních, hudebních a výtvarných umělců. František Kupka i Vojtěch Hynais vedli svou korespondenci podle dobových pravidel, vykali si a projevovali vzájemnou úctu, ale díky přátelskému vztahu vyjadřovali své myšlenky a názory otevřeněji. Oba byli velmi aktivními korespondenty a množství existujících dopisů je až překvapující. V Archivu Národní galerie v Praze se nachází více než sto dopisů V. Hynaise J. V. Myslbekovi, které již byly publikovány, ale další velmi obsáhlé soubory dopisů

českým i francouzským umělcům čekají na své badatele. Bohužel v současné době není možný přístup do ANG ke korespondenci, kterou V. Hynais a F. Kupka vedli s obchodníkem a mecenášem Jindřichem Waldesem. Vyšla již první část knihy, která se jejich zpracováním zabývá, ale vlastní náhled by přinesl lepší zhodnocení dané problematiky. Neodmyslitelnými však zůstávají Kupkovy dopisy J. S. Macharovi, které jsou uloženy v Památníku národního písemnictví.

V závislosti na popularitě moderního umění se v dnešní době literatura o Františku Kupkovi postupně rozrůstá. Proto bych zde představila jen výběr, který doplňuje vlastní bádání. V roce 1928 vydalo Aventinum jednu z prvních monografií v Čechách, kterou napsal Emanuel Siblík. Jedná se o třicet dva reprodukcí a příběh vedoucí k formování umělce, za povšimnutí stojí výčet několika děl, z nichž některá jsou dnes zničená nebo nezvěstná. Ludmila Vachtová je autorkou průkopnického díla z roku 1968, kde se snaží zohlednit nejen umělcův životní příběh, ale pokouší se o vystižení momentů a motivů, které vedly Kupku k abstraktnímu umění. Miroslav Lamač se ve své knize z roku 1984 věnoval především malbě, jejímu vývoji a zhodnocení. Bohužel zde chybí poznámkový aparát, pouze nakonec uvádí výběr z literatury. Díky mecenátu Jana a Medy Mládkových, vznikla ucelená kolekce děl, která byla představena v roce 1996 české veřejnosti v domě U Černé Matky Boží v Praze a dala za vznik katalogu z této výstavy. Z publikací zaměřujících se na určité období, či problematiku, bych zmínila zejména katalog k výstavě v Musée d'Orsay *Vers des temps nouveaux: Kupka, oeuvres graphiques 1894-1912*. Na závěr nesmíme opomenout vlastní knihu Františka Kupky *Tvoření v umění výtvarném*, která stále zůstává důležitým zdrojem jeho názorů na výtvarné umění. I přestože je dnes František Kupka umělec světového jména, nedávná konference v Hradci Králové ukázala, že je stále spousta nezodpovězených otázek ohledně umělcova života i díla.

O adresátovi dopisů Vojtěchu Hynaisovi psala především Marie Mžýková, ale podle mého názoru tento autor stále čeká na další komplexnější zhodnocení. Oběma umělcům se věnovala stejná autorka v knize *Křídla slávy*, pojednávající o životě a díle českých Pařížanů. Nedávno uskutečněná výstava *Bytosti odnikud*, věnovaná „akademické malbě“, také představila oba autory. Marie Rakušanová se zde snažila

představit počátek dvacátého století, ne z pohledu progresivních směrů, ale v souvislosti s dobovým vkusem a akademickou výukou.

1. BIOGRAFIE

Pro lepší orientaci v tématu jsem se na úvod rozhodla uvést stručné životopisy obou umělců. Vycházela jsem především z výše zmiňovaných publikací.

1. 1. František Kupka

František Kupka se narodil 23. září 1871 v Opočně,¹ v rodině notářského solicítatora Václava Kupky a jeho druhé ženy Josefy, rozené Špačkové. Na podzim roku 1872 je jeho otec zvolen městským tajemníkem v Dobrušce, kam se rodina záhy přestěhuje. Po smrti matky se otec znovu ožení,² macecha však zakazuje Františkovi kreslení, pro které se nadchl. Během školní docházky projevuje malířské nadání, ale v roce 1884 je dán do učení k sedláři Josefu Šiškoví. Pro něj vyrobí nejstarší známé a dochované dílo: firemní vývěsní štít „J. Šiška hotovitel všech druhů strojů na koně“ s olejomalbou osedlaného koně. Z učení utíká, dostává se až do Domažlic, kde v ateliéru malíře Pecky vytváří několik obrázků svatých a krajin. Po návratu k mistru Šiškoví získává svou první skutečnou zakázku od mecenáše a starosty Josefa Archleba, který ho doporučí do Státní řemeslnické školy v Jaroměři. Zde se Kupka připravuje u profesora Aloise Studničky k přijímacím zkouškám na pražskou Akademii výtvarných umění. Po pouhých třech měsících je v říjnu roku 1888 přijat do ateliéru historické a náboženské malby profesora Františka Sequence.³

V mládí Františka Kupky je několik momentů, které se připomínají v souvislosti s jeho budoucí tvorbou a životem. V rodném kraji se nachází několik významných barokních děl, které mohly na mladého malíře působit stejně jako jeho cesty přes jaroměřický hřbitov. Ke spiritismu, který na úpatí Orlických hor kvetl, ho přivedl již J. Šiška, ale užitečným se mu stal v Praze, kdy si přivydělával jako médium při seancích. Celkový zájem o člověka, přírodu a kosmos souvisí s učením profesora

¹ O přesném datu narození se vedou spory. Na výpisu z dobrušského archivu je uvedeno datum 22. září a na osobním výkazu pro Kolonii československých dobrovolníků ve Francii 26. září. Za nejpravděpodobnější lze však považovat 23. září zapsané v matrice opočenského farního úřadu. Datum 26. září, uváděné Kupkou, lze vysvětlit možným křtem, který se zpravidla prováděl tři dny po narození.

² Josefa Kupková, rozená Špačková, zemřela 26. 7. 1881.

³ František Sequence (1836-1896), český malíř.

Studničky, který mu vštěpoval základy geometrických forem a harmonie. Díky němu také objevil díla Josefa Mánesa a vlastenectví, které se projevilo během pražských studií, kdy své obrazy signoval jako „Dobroš“ Kupka.⁴

Na pražské Akademii získává ceny za obrazy s lidovou či slovanskou tematikou. Po promoci na pražské Akademii se v říjnu 1892 zapisuje do ateliéru Augusta Eisenmengera na vídeňské Akademii,⁵ kde stráví tři semestry pod vlivem symbolismu svého profesora. V této době se Kupka začíná zajímat o filozofii, literaturu, přírodní vědy a v neposlední řadě o náboženství a okultismus. Nakonec se uchýlí do malířské kolonie Karla Wilhelma Dieffenbacha v Hütteldorfu,⁶ kde se seznámí s budoucím kritikem umění Arthurem Roesslerem.⁷ Po návratu se zaplete s dánskou stylistkou Marií Bruhn a doprovází ji na cestách po Skandinávii. Poté ji zanechává ve Vídni a nadobro uniká do víru Paříže.⁸

Na pět týdnů odcestuje do Londýna, ale Paříž se zdá být vhodnějším místem pro svobodnou tvorbu. V roce 1897 se zajímá o akademické vzdělání na Beaux-Arts či Julieniu, ale nakonec se uchyluje k samostudiu. Díky své dánské přítelkyni, která ho pronásleduje, získává zakázky pro obchodní domy a dostává se z finanční krize. V této době navíc vznikají práce jako je *Biblioman* a *Druhý břeh*. Po smrti Marie se seznamuje s Gabrielou, krotitelkou tygrů a tanečnicí, která se naštěstí později provdá za majitele zvěřince. Kupka se pohybuje především na Montmartru, seznamuje se s mladými anarchisty a kreslí plakáty. Jeho prací si všimne ředitel Cocorica, což znamená počátek ilustrátorské práce pro francouzské časopisy. Rok 1900 je důležitý jako počátek korespondence s Josefem Svatoplukem Macharem,⁹ se kterým ho seznámil pravděpodobně Hanuš Jelínek,¹⁰ jež stál modelem pro obraz *Biblioman*. O rok později se Kupka setkává s Macharem ve Vídni a kreslí jeho portrét. Vzniká zde budoucí spolupráce na ilustracích jeho knih. V Paříži však Kupku čekají prominentní zakázky pro další satirické časopisy, jako byly: *Le Rire*, *L'Assiette au beurre*, *Le Cri de*

⁴ Emanuel Siblík: *Musaion VIII. František Kupka*, Praha 1928, s. 7.

⁵ (1830-1907), rakouský malíř.

⁶ Wilhelm Dieffenbach (1851-1913), německý malíř a sociální reformátor. Přivedl Kupku k vegetariánství.

⁷ Arthur Roessler (1877-1955), publicista a umělecký kritik.

⁸ V letech 1894-1895 se Kupka ještě pravděpodobně vracel do Vídne, k trvalému přestěhování došlo v roce 1896.

⁹ Josef Svatopluk Machar (1864-1942), český básník, prozaik, satirik, publicista a politik.

¹⁰ Hanuš Jelínek (1878-1944), český básník, esejista a divadelní kritik.

Paris, *La Vie en rose*, apod. Jeho cit pro nadsázku se ukazuje v cyklech: *Peníze, Mír, Náboženství*. Ani malbu nezanedbává a v roce 1902 získává zlatou medaili na Světové výstavě v St. Louis za *Baladu (Radosti)*. V roce 1904 potkává svoji budoucí ženu Eugénii Straub, manželku alsaského důstojníka, s nímž má tříletou dceru Andrée. Nejdříve spolu bydlí v ulici Caulaincourt 57 v Paříži, v roce 1906 se přestěhují do ulice Lemaître v Puteaux, kde prožijí celý zbytek života. Rok 1904 je důležitý i vzhledem k zakázce na ilustracích pro knihu *L'homme et La Terre* (Člověk a země) Élisée Recluse.¹¹

V Čechách není v této době již neznámým autorem díky Macharovi a Antonínu Mackovi, redaktorovi Rudých květů. Kupka je vyzván, aby vystavil svá díla, která v letech 1905 - 1907 putovala po mnoha českých městech. V Praze jim je vyhrazena místnost, upravená architektem Gočárem, na Eliščině třídě č. 6. K výstavě je vydán katalog i album a na závěr výstavy navštíví Čechy i sám Kupka.

V Puteaux se s velkou pečlivostí věnuje ilustracím k *Písni Písní, Lysistratě, Erinyím* a *Prométheovi*. Mezi malířskými díly vynikají *V bouloňském lesíku, Podzimní slunce, Žlutá škála, Žigolety* a především rodinné portréty a momentky. Nejobdivovanějším však stále zůstává jeho abstraktní obraz, vystavený na podzimním salónu roku 1912, *Amorfa. Dvoubarevná fuga*. Před válkou pracuje i na svém teoretickém díle *Tvoření v umění výtvarném*.¹²

Během první světové války jako dobrovolník v československých legiích ve Francii bojuje na řece Sommě. Po zranění se přidává k „České kolonii“, kde je zvolen předsedou. Jedná s Benešem i Masarykem, zástupci Českého komitétu v zahraničí, podílí se na konzulárních a diplomatických problémech a propaguje české jméno ve Francii. Umělecky se podílí na měsíčníku kolonie, navrhuje plakáty, vyznamenání, prapory i uniformy. Pod pseudonymem Paul Regnard ilustruje *Píseň o Rollandovi* a *Afroditiny girlandy*, publikované v roce 1918 a 1919. Po válce častěji pobývá v Praze vzhledem ke svému postu v armádě a pomáhá k dotvoření nové Československé republiky.

V roce 1922 je jmenován profesorem pražské Akademie, ale nakonec vyučuje stipendisty přímo ve svém domě v Puteaux. Pokračuje v abstraktní malbě, v roce

¹¹ Elissée Reclus (1830-1905), francouzský geograf, aktivista a anarchista.

¹² Kniha je v českém překladu Věry Urbanové vydána v roce 1923 v Praze.

1926 vydává knižně dřevoryty doplněné vlastním textem pod názvem *Čtyři příběhy černé a bílé* a v letech 1931 - 1934 se podílí na hnutí *Abstraction creation*. U příležitosti sedmdesátých pátých narozenin uspořádá SVU Mánes retrospektivní výstavu, díky níž jsou zakoupena některá díla Národní galerií.

František Kupka umírá 24. června 1957 v Puteaux.

1. 2. Vojtěch Hynais

Vojtěch Hynais se narodil 14. prosince 1857 ve Vídni, v rodině českého krejčího Vojtěcha Hynaise a Anny, rozené Žďárské. Po ukončení reálky je v roce 1870 přijat na vídeňskou Akademii ke Karlu Wurzingerovi a Augustu Eisenmengerovi.¹³ Po čtyřletém školení se mu podaří přestoupit do ateliéru Anselma Feuerbacha, který svého nadaného žáka velmi podporuje.¹⁴ Za skicu *Muka svatého Víta* v roce 1874 získává dvouleté římské stipendium. Během cesty se nejdříve na doporučení svého profesora zastaví ve Slovinsku v Lublani u malíře Janeze Wolfa.¹⁵ A v Benátkách ho již očekává Janez Šubič,¹⁶ vídeňský spolužák z ateliéru Hanse Makarta,¹⁷ se kterým obdivuje renesanční i barokní malby. Benátský kolorit a imaginární prostory malovaných architektur a v neposlední řadě světelné kompozice mají na malíře nesporný vliv. Po ročním pobytu se vydává do Říma, kde se podílí na výzdobě Českého domu. Po návratu do Vídně se rozhodne navštívit Prahu a přihlásí se do soutěže na malířskou výzdobu Národního divadla. Odevzdává ovšem jen drobný akvarel s pěvcem *Lumírem*, protože v únoru 1878 odjíždí díky stipendiu do Paříže. Rozhodne se zde vyhledat Paula Baudryho,¹⁸ který patří k významným pařížským malířům, ale nemá svou vlastní školu. Na jeho doporučení se Hynais dostává k Jeanu-Léonu Gérômovi,¹⁹ profesorovi École de Beaux-Arts. Studuje na vysoké

¹³ Karel Wurzinger (1817-1883), rakouský malíř.

¹⁴ Anselm Feuerbach (1829-1880), německý malíř.

¹⁵ Janez Wolf (1825-1884), slovinský malíř.

¹⁶ Janez Šubič (1850-1889), slovinský malíř.

¹⁷ Hans Makart (1840-1884), rakouský malíř.

¹⁸ Paul Baudry (1828-1886), francouzský akademický malíř.

¹⁹ Jean-Léon Gérôme (1824-1904), francouzský akademický malíř a sochař.

úrovni nejen malířství a sochařství, ale také architekturu, estetiku a dějiny umění, přednášené Hippolytem Adolphem Tainem.²⁰

V Paříži se Hynais stýká především s českými krajany: Václavem Brožíkem, Ferdinandem Náprstkem a při pobytu Josefa Václava Myslbeka se ujímá role průvodce.²¹ Po ukončení studia na akademii v roce 1880 nachází Hynais malebný ateliér na Montmartru na Pigalle v domě č. 11, kde se brzy spřátelí s Pierrem Puvisem de Chavannesem.²² Ten ho také seznamuje s modelkou Marií Valentine Valadonovou, kterou můžeme často vidět na Hynaisových obrazech. Díky Myslbekovým dopisům udržuje určitý kontakt s pražským prostředím a nakonec se přihlásí na soutěž na výzdobu královské lóže Národního divadla. Nakonec získává zakázku na královské schodiště, kde vytvoří *Alegorii Míru* a *Alegorii zemí českých*, a na budoár, kde zobrazí alegorie *Jara*, *Léta*, *Podzimu* a *Zimy*. Po požáru je vyzván, aby provedl i *oponu Národního divadla*. Pro postavu vznášejícího se anděla slávy mu doporučí Puvis de Chavannes svou modelku, která již užívá umělecké jméno Suzanne Valadonová.

Po slavnostním znovuootevření Národního divadla se vrací zpět do Paříže, kde potkává svou budoucí ženu Augustu Vorainovou, která mu stojí modelem. Sňatek uzavřou až 29. května 1893, v době kdy mají tříletého syna Jiřího a roční dceru Annu. Malíř se věnuje především portrétům, zajímají ho i alegorie: *Hudba*, *Poezie*, *Pravda*, ale v roce 1889 začíná pracovat na svém nejznámějším obraze *Paridův soud*. V Čechách je oceněn za plakát k Jubilejní všeobecné zemské výstavě z roku 1891 a přichází i nabídka na profesorské místo na pražské Akademii. Hynais odjezd do Prahy odkládá na začátek roku 1894, ujímá se výuky a navrhuje plakát pro Národopisnou výstavu. Mladá generace ho obdivuje, ale někteří ho odsuzují, jako například Maxmilián Pirner,²³ kolega na Akademii, který mu přezdívá „Monsieur Yné“. V druhé polovině devadesátých let získává oficiální zakázku na dekoraci Pantheonu Národního muzea. Do čtyř cviklů pendativů kupole namaloval alegorie *Inspiraci*, *Umění*, *Moc a Pokrok* a *Vědu*, v další fázi výzdoby *Putti*.

²⁰ Hippolyte Adolphe Taine (1829-1893), francouzský kulturní historik, filozof dějin.

²¹ Václav Brožík (1851-1901), český malíř. Ferdinandem Náprstkem byl bratrem Vojtěch Náprstka, Hynais jej portrétoval. Josef Václav Myslbek (1848-1922), český sochař.

²² Pierre Puvis de Chavannes (1824-1898), francouzský malíř.

²³ Maxmilián Pirner (1854-1924), český malíř.

Nové století mu nepřináší příliš uznání, a proto se malíř postupně stahuje do ústraní. Před první světovou válkou získává novou motivaci, vytváří *portrét JUDr. Leopolda Katze* a je pověřen Obchodní a živnostenskou komorou návrhem diplomu. Jeho posledním významným dílem se stává *portrét prezidenta T. G. Masaryka* z let 1919-1923.

Vojtěch Hynais umírá 22. srpna 1925 v Praze.

2. KORESPONDENCE

Soubor dopisů Františka Kupky Vojtěchu Hynaisovi, deponovaný v Archivu Národní galerie v Praze,²⁴ patří do pozůstalosti V. Hynaise, kterou v roce 1980 darovali archivu malířovi potomci a která je v přírůstkové knize zapsána pod číslem AA 2925. Tento komplet dopisů, který nebyl doposud souborně publikován,²⁵ obsahuje především dopisy Františka Kupky Vojtěchu Hynaisovi a některé další například jejich manželek od Nini-Eugenie Kupkové Idě-Augustě Hynaisové. Nalezneme zde také jeden dopis Vojtěcha Hynaise Františku Kupkovi a několik jeho konceptů, které jsou jen velmi těžko čitelné. Korespondence probíhala od roku 1905 až do Hynaisovy smrti roku 1925. Během první světové války, kdy se Kupka angažoval jako dobrovolník v protiněmeckém boji, posílal nejnutnější zprávy do Prahy přes malíře Santiaga Rusinola z Barcelony,²⁶ dozvídáme se tak nejen z Kupkova poválečného dopisu, ale také z Hynaisova konceptu a přímo z Rusignolova vyjádření.²⁷ Soubor celkově zahrnuje sto šest písemností, z toho dvě pohlednice a šedesát čtyři dopisů Kupky, adresovaných Hynaisovi. Nejvíce dopisů mezi oběma umělci pochází z let 1907-1913 a z toho lze usuzovat i vývoj jejich kontaktů - pokud je korespondence úplná, což je ovšem sotva ověřitelné. Podle mého názoru některé dopisy chybí, především z roku 1906, 1921, 1922 a také 1925.

Je důležité zmínit, že kromě prvního dopisu jsou všechny ostatní psané ve francouzštině. Dopis z roku 1908 to vysvětluje „... zapomněl jsem češtinu [...] má francouzština je dost příšerná, ale stále lepší než kdybych psal česky.“²⁸ Výjimečně se v některých dopisech objevuje několik slov, psaných česky. Navíc před válkou Kupka přerušil veškeré styky s Čechami až na pár kontaktů a odebírání českých časopisů. Korespondence s jinými krajany probíhala však v češtině, můžeme proto usuzovat, že to byl možná právě Vojtěch Hynais, který si chtěl oživit francouzštinu z dob, kdy

²⁴ Archiv Národní galerie v Praze dále uváděno v poznámkách pod zkratkou ANG.

²⁵ Uveřejněny byly dva dopisy, viz: Marie MŽYKOVÁ: Vojtěch Hynais. Praha 1990; Marie MŽYKOVÁ: Křídla slávy I/2 (kat. výst.), Praha 2000.

²⁶ Santiago Rusinol (1861-1931), katalánský malíř, adresa: Cortes 639, Barcelona, Španělsko.

²⁷ Dopis S. Rusinola V. Hynaisovi, 19. 8. 1915, dopis V. Hynaise S. Rusinolovi, 28. není čitelný měsíc (září až prosinec) 1915.

²⁸ Pokud nebude uvedeno jinak, dopisy zaslal F. Kupka V. Hynaisovi, Archiv Národní galerie v Praze, fond Vojtěch Hynais, přírůstkové číslo AA 2925, číslo kartonu 5.

Dopis z 21. 6. 1908.

pobýval v Paříži. Kupka často píše, jak je šťastný, když „se mu podařilo zpřetrhat skoro všechna pouta, která ho spojovala s jeho drahou vlastí.“²⁹ V roce 1910 si chtěl nechat udělit francouzské občanství. Z většiny Kupkových dopisů je patrný veliký umělcův vnitřní rozpor – velice miluje své rodné Čechy a Prahu zvláště, události v jeho vlasti mu rozhodně nejsou lhostejné. Hodně kriticky se však staví k českým poměrům politickým a hlavně uměleckým. Vadí mu především německý vliv, kterého se české umění nemůže zbavit ani po válce. V Paříži cítí nesrovnatelně volnější ovzduší, příznivější jak k prezentaci a přijímání své umělecké tvorby, tak i k běžnému občanskému životu. Během první světové války se velmi angažuje v boji za vytvoření samostatného československého státu a po válce dokonce chvíli uvažuje o přestěhování do Prahy, které po pětiměsíčním pobytu v Praze roku 1919 nakonec zavrhuje.³⁰

Dosud nezodpovězenou otázkou zůstává, jak se Kupka odvážil oslovit o patnáct let staršího váženého profesora pražské Akademie. Podle vyjádření z prvního dochovaného dopisu se tak stalo díky francouzským přátelům, kteří chtěli nechat Hynaise pozdravovat. Je známo, že Hynais znal Nini a její rodinu, když byla ještě malá,³¹ a pravděpodobně Nini a Ida byly dávné přítelkyně.³² Nakonec se mezi oběma malíři vyvinulo upřímné přátelství, bez ohledu na věk a společenské postavení. Kupka se začal starat o pronájem Hynaisova ateliéru v Paříži a někdy mu posílal zajímavé články o umění, například 7. ledna 1910 mu poslal článek o sobě, který vyšel v *L'art décoratif* (Dekoratívni umění) a který napsala nějaká „žabka“,³³ již v dopise nakreslil [2]. Ani jeden z četných článků, časopisů a jiných posílaných materiálů se nám nedochoval.

Kromě uměleckých záležitostí, které nás budou dále zajímat, ovšem Kupkovy dopisy Hynaisovi pojednávají také rodinné záležitosti a styky obou rodin. Kupka se opakovaně svěřuje Hynaisovým s tím, jakou oporou mu je jeho žena Nini – starala se o

²⁹ Dopis z 14. 9. 1907.

³⁰ Dopis z 21. 10. 1919.

³¹ Dopis z 22. 8. 1906, ANG, nebo dopis F. Kupky J. S. Macharovi, 2. 10. 1906, Památník národního písemnictví, fond Josef Svatopluk Machar, korespondence přijatá, F. Kupka. Dále uváděno pod zkratkou PNP.

³² Dopis F. Kupky J. S. Macharovi, 2. 10. 1906, PNP.

³³ Dopis z 7. 1. 1910.

veškerý chod domácnosti, věnovala se péči o jejich dům a zahradu, postupem let přebírala na sebe také finanční záležitosti. Kupkovi měli podle častých vyjádření v dopisech nádherný vztah, vzájemně si velmi pomáhali.

Vztahy mezi všemi členy obou rodin byly vřelé, sdíleli společně starosti i radosti nejen umělecké, ale také rodinné.³⁴ Po setkání v roce 1907 Kupka napsal: „*Naše nejlepší vzpomínky z Prahy zůstávají stále omezené na několik dní hezkých důvěrností u Vás. Neviděl jsem ani své bratry ani svou sestru, která je dokonce vdaná v Praze, zato dávám přednost rodině utvořené duchovní příbuzností ...*“.³⁵

První setkání proběhlo již v roce 1906 v Paříži, kdy Kupka zval Hynaisovi do Puteaux.³⁶ Do první světové války jejich setkání proběhlo ještě dvakrát, roku 1908 a 1911. Hynaisovi pobývali nejprve ve francouzském přímořském městečku Dièppe a poté navštívili i Paříž. V roce 1913 se Kupkovi chystali odjet do Prahy, protože Vojtěch Hynais chtěl portrétovat Nini, bohužel setkání kvůli zdravotním potížím odložili, ale další rok přišla válka. Poté se již Hynais do Paříže nevrátil, ale Kupka pobýval v roce 1919 a 1922 v Praze.

Nejzajímavější a nejprínosnější jsou samozřejmě pasáže věnované výtvarnému umění. Kupka píše o svých názorech na výtvarné umění, osobním postoji k malířství a o svých vlastních pracích, zejména grafických.

³⁴ Řeší otázky spojené s výchovou a vzděláním dětí, se zdravotními obtížemi apod. Vidíme, jak silně prožívají společná setkání a jak dlouho žijí ze vzpomínek na ně.

³⁵ Dopis z 5. 2. 1907.

³⁶ Pozvání do Puteaux v dopise z 22. 8. 1906, důkaz o setkání v dopise F. Kupky J. S. Macharovi, 2. 10. 1906, PNP.

3. VÝTVARNÉ TVOŘENÍ FRANTIŠKA KUPKY

3. 1. ilustrace

V době počátků korespondence s Hynaisem, byl Kupka považován hlavně za výborného ilustrátora. Pro svou práci, jak známo, vždy podnikl rozsáhlá bádání. Studoval nejen již vydané knihy k dané problematice, ale šel až přímo k pramenům. Navštěvoval tématické výstavy, jako bylo například představení chaldejských a fénických vykopávek, vystavené Renarem, Layardem a Dienlafoiem roku 1905 v Paříži.³⁷

Na začátku ilustrační tvorby stojí satirické kresby pro francouzské noviny a časopisy, které ho proslavily, ale první skutečnou zakázku představuje ilustrace encyklopedie *Člověk a země* od Élisée Recluse. Od roku 1905 se Kupka pečlivě věnoval studiím a bádání. Oceňoval samotný text tohoto několika svazkového díla, které je rozděleno do čtyř knih: Předkové, Staré dějiny, Moderní dějiny a Současné dějiny a sám tuto publikaci při práci používal. Nebyl však zcela spokojen s prvním vydáním a čekal a na nové, aby je mohl na Hynaisovo přání poslat jeho synovi Jiřímu.³⁸ Macharovi dokonce napsal, že „*nakreslil celý houf pro Reclého, jenomže to bude špatně vytisknuto*“.³⁹ I přesto se díky pečlivosti autora i ilustrátora stala tato nová sociologická geografie, vydávaná v letech 1905-1908, vzorem pro další vědce a umělce. Plnost a výrazná barevnost kreseb dokonale doprovází samotný text a dává tak nahlédnout i do dávných dob. V Čechách bylo toto dílo představeno na putovní výstavě, zakončené na Eliščině třídě č. 6 v Praze, a Kupka se tak zde stává známým autorem. K výstavě byl vydán katalog s předmluvou Antonína Macka, ale objevily se i další reakce: „*Tak vmluvilo se do duše všem toto ryzí, nefalšované umění, [...] bez přetvářky ukazuje nám svět a jeho obyvatele takovými, jakými jsou. [...] Nezná falešných a efektních pís, řeč jeho umění je drsná, ale pravdivá.*“⁴⁰

³⁷ Dopis F. Kupky J. S. Macharovi, 11. 9. 1905, PNP.

³⁸ Dopis z 24. 4. 1907 a z 9. 12. 1907.

³⁹ Pohlednice F. Kupky J. S. Macharovi, nedat., PNP.

⁴⁰ Emanuel MALÍK: František Kupka, umění pravdy a světla, Praha 1907, nepag.

Po vydání Reclusova díla, které potvrdilo jeho kreslířskou dovednost, získal nabídky na ilustrace bibliofilských knih. První byla *Píseň písní*, připisovaná králi Šalamounovi.⁴¹ Pro lepší porozumění této lyrické milostné poezii se Kupka dokonce naučil hebrejsky. Vznikla řada studií, vedoucí ke konečným sedmi listům tušových kreseb, které se dokonale vcítily do textu, který doprovázely. Bohužel při reprodukování fototypií došlo v roce 1905 k pochybení.⁴² S dávkou nespokojenosti Kupka na ilustracích pracoval až do roku 1907, kdy se uskutečnilo druhé vydání.⁴³ Dokonce se odvážil jeden výtisk poslat i Hynaisovi, aby ho potěšil, ale také aby se dozvěděl jeho názor na Biblické písně.⁴⁴ Nakonec se pustil do druhé verze Písně písní, protože mu ilustrace připadala chybná.⁴⁵ Třicet čtyři stran ozdobil ornamentálním orámováním, v hořeni části i s figurální kresbou.⁴⁶

Také se začal věnovat studiu řecké kultury a řečtiny, kvůli zakázce na *Erinye* Leonta de Lisle. Práce ho pohltila natolik, že se cítil jakoby „žil v mykénské době“.⁴⁷ Chtěl se vzdělat do té míry, aby mohl vést „kurzy vývoje řeckého výtvarného umění.“ Uvažoval i o projektu nástěnného malířství, v archaickém stylu 6. st. př. n. l., které by umístil do dórské polychromované architektury.⁴⁸ Lepty Kupka dokončil v prosinci 1907,⁴⁹ ale předpokládal, že budou vytištěny v září nejpozději v říjnu 1908.⁵⁰ Ještě v polovině listopadu však nevyšly, ale byl o ně velký zájem ze strany novinářů a navíc se objevovaly další nabídky na ilustrace.⁵¹

Za souborné dílo a především za *Erinye* obdržel v roce 1910 od pražské Akademie pro vědy, literaturu a umění cenu 2 000 korun a od nadace Leopolda Schmidta cenu

⁴¹ Ludmila VACHTOVÁ: František Kupka, Praha 1968, s. 22.

⁴² Emanuel SIBLÍK: František Kupka, Praha 1928, s. 18.

⁴³ Meda MLÁDKOVÁ: František Kupka ze sbírky Jana a Medy Mládkových ve Washingtonu (kat. výst.), Praha 1996, nepag.

⁴⁴ Dopis z 24. 4. 1907.

⁴⁵ Dopis z 10. 12. 1910.

⁴⁶ Emanuel SIBLÍK: František Kupka, Praha 1928, s. 18-19.

⁴⁷ Dopis z 20. 2. 1907.

⁴⁸ Dopis z 14. 9. 1907.

⁴⁹ Dopis z 9. 12. 1907.

⁵⁰ Dopis z 30. 7. nedat., ale podle indicií jsem určila rok 1908.

⁵¹ Dopis F. Kupky J. S. Macharovi, 20. 11. 1908, PNP.

1 000 korun. Kupka tušil Hynaisův vliv, za který mu upřímně děkoval.⁵² Dostalo se mu také pochvaly od významných českých malířů, jako byli Schwaiger, Ženíšek, Schikaneder a Knüpfer.⁵³ Byl to právě Hynais a první tři zmiňovaní profesori, kteří Kupkovy ilustrace navrhli do soutěže.⁵⁴ Svá díla však považoval za nedokonalá a sliboval, že další dvě knihy *Lysistrata* od Aristofana a *Prométheus* od Aischyla „budou očištěny od všech vlivů vydavatele“.⁵⁵ Tato protějšková díla by se dala považovat za „celek antické komedie a tragédie, jež spojuje proek odvahy a revolty jednotlivce vůči stávajícímu řádu“.⁵⁶

Grafický cyklus *Lysistrata* [3], skládající se z dvaceti barevných leptů, se odehrává na antickém jevišti. Stylizované figury nejsou zasazeny do konkrétního prostředí, ale volně doplňují samotný text, kdy tento obrazovým příběh zaplňuje horní polovinu strany. Inspirací byly rozhodně antické polychromované reliéfy z řeckých chrámů.⁵⁷ Ilustrace jsou provedeny zvláštní technikou leptu, akvatintou, která jim dodává lehkosti akvarelu. Na začátku ledna 1910 Kupka Hynaisovi napsal: „A už dva měsíce pracuji na rytinách k *Lysistratě*, knize, která, když všechno půjde dobře, bude do jara dokončena. Udělal jsem ještě celý svazek studií a určitý pokrok. A pak jsem objevil novou grafickou metodu, a tak budu moci přinést něco nového a velmi prospěšného pro knihu.“⁵⁸ Při své návštěvě na podzim roku 1911 viděl Hynais dílo již v tiskárně a ještě než v dubnu dalšího roku obdržel jeden výtisk,⁵⁹ navrhl *Lysistratu* na cenu Akademie a na cenu z fondu Leopolda Schmidta,⁶⁰ tentokrát bez úspěchu.

Spolupráce s francouzským překladatelem *Lysistraty*, Lucienem Dhuysem, pokračovala i na připravovaném vydání Aischylovi trilogie *Prométheus*. I přestože

⁵² Dopis z 10. 12. 1910. Je zajímavé, že zde Kupka uvádí ceny ve francích, zatímco ve skutečnosti byly vyplaceny v korunách. Viz. Almanach České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1911, roč. XXI., s. 189.

⁵³ Dopis z 19. 12. 1910.

⁵⁴ Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1910, roč. XIX., č. 4, s. 211.

⁵⁵ Dopis z 10. 12. 1910.

⁵⁶ Anna PRAVDOVÁ: František Kupka, *Lysistrata* (kat. výst.), Praha 2009, s. 1.

⁵⁷ Idem, Praha 2009, s. 4-8.

⁵⁸ Dopis ze 7. 1. 1910.

⁵⁹ Dopis z 20. 4. 1912.

⁶⁰ Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1912, roč. XXI., č. 5, s. 259.

měl Kupka dílo připravené k tisku již v dubnu 1912,⁶¹ do cesty se postavily další překážky a k vydání došlo až v roce 1924 za přispění nakladatele Augusta Blaizota.⁶² Při tvorbě titulního listu, záhlaví, linek a vinět se Kupka vrátil k dřevorytu, technice, která mu už dlouho chyběla.⁶³ Ostatní ilustrace provedl v leptu. Tři celostranné frontispici uvozují jednotlivé části trilogie: Prométheus, nosič ohně, Upoutaný Prométheus a Osvobozený Prométheus a dvanáct půlstranných leptů ilustruje zcela zachovanou prostřední část Aischylova textu. Díky syntéze přírody se Kupkovi podařilo vytvořit dokonalý kompoziční celek. Výtvarný přepis prostoru a tvarů do plošných náznaků společně s primitivními mohutnými postavami Titánů povýšily dílo ze sféry popisnosti.⁶⁴ Na ilustracích začal Kupka pracovat již v roce 1909, ale plně se jím věnoval především od podzimu 1910 do února 1911.⁶⁵ Po setkání s Hynaisem na podzim 1911 celé dny připoutával svého Prométhea, ale byl nešťastný z malé velikosti desek.⁶⁶ Doufal, že po dokončení a vydání Prométhea se stane jeho ilustrátorská činnost uzavřenou kapitolou a „řecké“ knihy budou představeny jako celek jeho bádání a osobního úsilí.⁶⁷

Mezitím byl požádán svým přítelem, redaktorem obrázkového časopisu, aby vytvořil sérii sedmi divů světa.⁶⁸ Hynaisovi píše: „*Dělám to jako olejomalby na plátna, ale tak jak kreslím, stále myslím na Vaši svědomitost, a stále si říkám, jak by Vás tento rekonstrukční úkol mohl nadchnout.*“⁶⁹ Kupka také pečlivě studoval veškeré materiály z francouzské Národní knihovny a četl například Herodota nebo Diodora. Zmiňuje se ale o problémech dělením proporcí, a, což může být pro jeho pozdější vývoj příznačné, s vytyčením perspektivy.⁷⁰ Výtisk Sedmi divů světa, stejně jako předtím Člověka a zemi, poslal Jiřímu Hynaisovi. Dlouho však váhal, protože nebyl spokojen s reprodukcemi, a proto dodal: „*Berte to pouze jako výsledek mého bádání a četby, berte je jako práci badatele a ne malíře. V tomto směru se mi také dostalo čteného uznání a těším se*

⁶¹ Dopis z 20. 4. 1912.

⁶² Antonín MATĚJČEK: Kupkův Prométheus, in: Umění-Štenc III., Praha 1930, s. 125.

⁶³ Dopis z 19. 2. 1911.

⁶⁴ Cit. v pozn. 56, s. 128-129.

⁶⁵ Dopis z 8. 1. 1911 a dopis z 19. 2. 1911.

⁶⁶ Dopis z 9. 12. 1911.

⁶⁷ Dopis z 16. 3. 1912.

⁶⁸ Dopis z 12. 5. 1909.

⁶⁹ Idem.

⁷⁰ Dopis ze 4. 6. 1909.

náklonnosti vědeckého světa. A navíc se tím dlouho nikdo nezabýval. Byl jsem požádán, abych těch sedm zázraků udělal jako lepty v hezkém vydání. Možná, že to udělám, ale „vita brevis“ - život je krátký a nemám čtyři ruce.“⁷¹

3. 2. malba

Po ilustrátorské práci se v tomto oboru nechtěl dále angažovat, i přestože jeho grafika byla vysoce ceněna. Chtěl pracovat na něčem „seriózním“,⁷² aby se nemusel podřizovat účelu objednávky, jež považoval za škodlivý. Zakázky na ilustrace kvůli finanční situaci neodmítal, ale jeho srdce toužilo po malbě. Pouze *Sedm divů světa* mu umožnilo spojit přání vydavatele s milovanými barvami. Babylón [4] a Kolos rhodský [5], vystavené v Národní galerii, svými odstíny dokonale vytváří iluzi starověku. V Kupkových dopisech Hynaisovi se nachází jen několik poznámek o malbě, které se ve většině případů nevztahují ani ke konkrétním dílům. Přesto se pokusím pomocí těchto náznaků, vytvořit ucelený obraz Kupkovy tvorby z doby, kdy vedl tuto korespondenci.

Od roku 1905 se Kupka ve volných chvílích začal více věnovat malbě. Nejprve se v obrazech své budoucí ženy Nini vrátil k portrétní tvorbě, avšak s novým přístupem k barvě a výstavbě obrazu. Záchvěvy dřívějšího stylu, jež zastupuje obraz *Epona - Balady. Radosti*,⁷³ se objevily ještě naposled v *Podzimním slunci* [6], kterým se poprvé uvedl na Podzimním salónu v roce 1906.⁷⁴ Úspěch jako v St. Louis tentokrát nepřišel, naopak francouzská kritika Podzimní slunce označila za „německou malbu“.⁷⁵ I když bývá obraz chápán jako Tři grácie a navazuje svým způsobem na tradici vedoucí až k Hansi von Marées,⁷⁶ ženy stojící pod jabloní jsou zde ukázány bez jakékoli idealizace a příkras. Podle mého názoru se nejedná o slepou uličku, jak uvedla Ludmila

⁷¹ Dopis ze 7. 1. 1910.

⁷² Dopis z 9. 12. 1907.

⁷³ Název tohoto obrazu není zcela jasný. Ludmila Vachtová jej uvádí jako Balada (Radosti). Měli bychom vzít v úvahu i překlad Epona - Vyjízďky. Radosti, protože Kupka velmi často ve svých dopisech nerozlišoval zdvojení písmen v obou směrech.

⁷⁴ Markéta THEINHARDT/ Pierre BRULLÉ/ Petr WITTLICH, Vers des temps nouveaux : Kupka, oeuvres graphiques 1894-1912 (kat. výst.), Paris 2002, s. 18.

⁷⁵ Miroslav LAMÁČ: František Kupka, Praha 1984, s. 24.

⁷⁶ Markéta THEINHARDT/ Pierre BRULLÉ: L'organisme complexe de l'oeuvre, la quête picturale et graphique de Kupka de 1898 à 1912, in: cit. v pozn. 68, s. 161-162.

Vachtová,⁷⁷ protože je zde několik momentů, které budeme moci sledovat i v dalším vývoji. Je pravda, že mizí například klasická alegorie a symbolika, ale zůstává zájem o ženský akt a především úžasná hra světla a stínů ovlivňující barvu.

V Kupkovi se postupně probudil temperament fauvisty, který byl fascinován barvami, což potvrzuje i jeho korespondence. V roce 1908 uvádí: „V současné době mám chvíli volno a dělám malbu, zamilované barvy. Po všech těch bílých a černých..., to je má opravdová radost naplno mrsknout barvy na plátno. Dělán to skoro jako vitráže katedrál. Jedna věc, že už dobře nerozumím, abych mohl malovat na bílé plátno. Obraz Davida, na kterém je jen několik započatých hlav (je na schodišti v Louvru), dává příklad obtížnosti při pokrytí tak velké plochy. Je pravda, že barva má svou moc, svůj potenciál pouze ve své hloubce, kde je jasná příprava, ale vše co mělo řemeslo nedůvěřuje bílému plátnu.“⁷⁸ Jeden z důležitých kroků směrem k barvě učinil Kupka již o rok dříve v obraze *Žlutá škála* [7].⁷⁹ Barva se zde osamostatnila a stala se nositelem významu. Není to jen čistá radost a chromatické ozvláštnění, ale exprese. Vnímání barevného spektra je mimo to ovlivněno několika faktory jako fyziologickými okolnostmi a samotným temperamentem člověka.⁸⁰ Kupka ve své knize později uvedl: „Pozoroval-li jsem delší dobu barevnou rozlohu žlutooranžovou, pokládanou za velmi teplou, cítím, že se v mém vidění vynořuje doplňující modř, příbuzná barvě fialové [...] (tento účinek se ovšem stupňuje, zavřu-li oči).“⁸¹ Právě modré a fialové tóny bývají oblíbené u kuřáků. Je pravda, že autor v knize uplatnil vlastní pozorování a zkušenosti, ale je zvláštní, že člověk, který tolik dbal na zdravý životní styl, byl uživatelem tabáku. Navíc Hynaisovy dopisy ověřují doklady o jeho vegetariánství, sprchování se studenou vodou a cvičení v přírodě, pouze v Adamově rouše.

V souvislosti s ilustracemi byl u Kupky patrný zájem o ženskou figuru, tentokrát však v barevné stylizaci. Nejdříve jej pozorujeme v obrazech *Růž na rty*, kde je nastíněn intimní pohled na líčící se ženu. Od roku 1908 Kupka pokračoval a postupně otevřel okno do „veřejného“ soukromí v cyklu *Žigolety* [8], představené jako

⁷⁷ Ludmila VACHTOVÁ: František Kupka, Praha 1968, s. 55.

⁷⁸ Dopis ze 17. 1. 1908.

⁷⁹ Podrobnější studie k obrazu *Žlutá škála* např. viz. Petra KOLÁŘOVÁ: Prométheovský kuřák Františka Kupky, in: Sborník z konference František Kupka, Hradec Králové 2009, s. 54-61.

⁸⁰ František KUPKA: Tvoření v umění výtvarném, Praha 1999, s. 85.

⁸¹ Idem, Praha 1999, s. 85.

„*princezny chodníku*“.⁸² Udělalo mu radost, že mohl znázornit to, co vidí na ulici, ale původní myšlenka vycházela z Prométhea, kde se objevuje Io - kráva představující mýtickou ženu [9].⁸³ V roce 1911 vystavil své Žigolety, neboli Dorotky na Salónu nezávislých, s povzdechem musel konstatovat, že si ho umělecká kritika spletla kvůli podobnému námětu s Keesem Van Dongenem [10].⁸⁴ Nedorozumění podle mého názoru nevzniklo jen kvůli zvolenému námětu. Zájem o intimitu ženy a problematiku prostituce se totiž odrazil u obou malířů v podobném expresivním vyjádření. Van Dongen na rozdíl od Kupky zůstal svému výtvarnému stylu věrný delší dobu a otevřeně se hlásil k fauvismu a expresionismu, což dokazuje i jeho členství ve skupině Die Brücke.

Za důležitý článek ve vývoji abstraktního umění bývají považovány obrazy vracející se k rodinné tematice. V letech 1909-1910 vznikala dvě rozměrná plátna známá pod názvem *Rodinná podobizna* [11] a *Plány podle barev, velký akt*. Barevná stylizace nahrazuje světlo a stín, a zároveň zůstává tradiční zobrazení postav, čímž vynikne ornamentika. V druhém obraze je na pozadí znatelná chromatická geometrizace ploch, určující směr progresu. „*Trochu jsem toho tento rok namaloval a mám toho plnou hlavu ..., pochybuji víc než jindy o své síle. V tomto okamžiku si myslím, že jsem vybral z toho, co je ze sochařství = modelaci, z grafiky = světlo a z malířství = barvu.*“⁸⁵ Domnívám se, že slova zde vyřčená posilují myšlenku o důležitosti tohoto období, kdy dochází k postupnému abstrahování.

Zdroje Kupkova umění musíme mimo jiné hledat v rozličných podobách přírody, kterou velmi miloval. Z jeho líčení je zřejmé, že ho nejvíce fascinovaly stromy, zejména kaštiny rostoucí na zahradě v Puteaux. Rád chodíval do Bouloňského lesa, kde kromě vegetace pozoroval místní zábavy na jezeře. Jednou byl dokonce svědkem katastrofy, při které se prolomil pod bruslaři led.⁸⁶ Tamní zákoutí se stala dějištěm hned několika obrazů, v nichž se odehrávají v budoucnu zásadní témata. Jedná se například o

⁸² Cit. v pozn. 70, s. 174.

⁸³ Io byla dcera agivského krále Inacha, ale především oběť záletného Dia. K Prométheovi přišla v podobě krávy hnané střečkem (parazit), ten jí předpověděl, že její a Diův syn (Herakles-lučičník) bude jeho osvoboditel.

⁸⁴ Dopis z 20. 4. 1911.

⁸⁵ Dopis z 9. 5. 1910.

⁸⁶ Dopis z 17. 1. 1908.

vertikální členění kmeny stromů objevující se ve skicách i konečné realizaci *Bouloňského lesíku*, kde dřevěné pně stoupají směrem vzhůru. Podobnou tendenci cítíme i v obraze *Klávesy piána – jezero* z roku 1909. Do vodní hladiny z dolního okraje pronikají tóny klaviatury až k loďce, kde se setkají se svislými liniemi zeleně, jež se zrcadlí ve vodě. Na motivy obou obrazů navazuje *Nokturno*, považované Medou Mládkovou za „první abstraktní“ obraz.⁸⁷ Úsilí pohybu vzhůru ukončuje *Řazení vertikál* a série *Vertikálních plánů*.

Ke každé práci Kupka vždy dělal řadu kreseb a studií, protože i když umělec vymezí v duchu svou vizi, jen málokdy se povede zachytit ji rovnou na papír. Je třeba několika pokusů a teprve intuice rozhodne o správném výsledku.⁸⁸ Mnohokrát si nebyl jistý svými postupy, jeho pocity se velmi často střídaly a některé obrazy podle vlastních slov zničil. Ale v létě roku 1912 cítil, že po letech snažení, neúspěšných pokusech a mnoha problémech, se kterými se v malbě potýkal, dospěl k vytouženým výsledkům. Je to období, kdy na Podzimním Salónu 1912 vystavil svou *Amorfu. Dvoubarevnou fugu a Amorfu. Teplou chromatiku*. K dvoubarevné fuze existuje řada přípravných studií, na jejichž počátku stojí nedokončený obraz *Děvčátka s míčem* z roku 1908. Jak již konstatovala Ludmila Vachtová červeno modrý míč byl uveden do rotačního pohybu a pomalu mizí i samotný pohyb těla nevlastní dcery Andrée.⁸⁹ K lineárním křivkám znázorňujícím nekonečnou hybnou sílu se pozvolna přidala i barva. Ve vývojové linii stojí také samostatné obrazy jako *Červené a modré disky* a *Newtonovy kotouče*, malované v letech 1911-1912. Podle vyjádření v dopisech před definitivním dokončením studoval italské primitivy, ale poté se rozhodl vrátit k Řekům. Velký pokrok udělal v prvních třech měsících roku 1912, kdy mohl svobodně tvořit.⁹⁰ Po odpočinku v Bretani na Ostrově mnichů (Île aux Moines), cítil sílu a věřil v zásadní posun kupředu. Doufal, že svou práci obhájí před Hynaisem a dokáže, že je hoden přátelství s ním.⁹¹ Ale paradoxně o své účasti na Podzimním salónu mlčel. *Amorfa. Dvoubarevná fuga [12]* je bezpochyby vrcholné a dnes

⁸⁷ Meda MLÁDKOVÁ: František Kupka ze sbírky Jana a Medy Mládkových ve Washingtonu (kat. výst.), Praha 1996, nepag.

⁸⁸ František KUPKA: Tvoření v umění výtvarném, Praha 1999, s. 147-148.

⁸⁹ Cit. v pozn. 71, s. 63-83.

⁹⁰ Dopis z 16. 3. 1912.

⁹¹ Dopis z 29. 7. 1912.

nejoceňovanější dílo Františka Kupky. Přímo v názvu je ukryto několik klíčových momentů abstraktního umění. Amorfa znamená beztvará, čímž se autor chtěl vyvarovat asociací, které by spojovaly dílo s konkrétními pojmy, či tvary tohoto světa.⁹² Barevnost malby je vyjádřena zcela jasně: bílá a černá je „nic“, zbývají dvoubarevné plochy červené a modré. Poslední slovo z názvu je nutno částečně chápat jako dobový trend hudebních titulů obrazů, i když podrobnější rozbor ukáže hlubší souvislosti. Fuga však rozhodně není označením konkrétního výtvarného útvaru analogickému k tomu hudebnímu. Jedná se o výraz celkové abstraktní podobnosti výtvarného a muzického umění. Podle Kupky se percepční orgány u člověka zčásti vyvíjejí stejně jako inteligence. Malíři mají nejlépe vycvičený zrak, zatímco hudebníci sluch a viděné zkušenosti překládají do sluchových vjemů. Další rozdíl existuje mezi způsobem vnímání, divák vidí plátno v jedné chvíli a probíhá okamžité působení, zatímco hudba doléhá k posluchači tón po tónu, akord po akordu.⁹³ Výtvarné umění a hudba však používají stejné, nebo podobné termíny, protože zachycují abstraktní vizi umělce. Jak správně poznamenal umělecký kritik Václav Nebeský: „*Beethoven nazval hudbu myšlením v tónech. Proč by neměla být malba podobným myšlením v barvách, čarách, objemech a plochách.*“⁹⁴ Kupka si sám při psaní knihy *Tvoření v umění výtvarném* pomáhal hudebním názvoslovím a určitými paralelami, ale nesouhlasil s přeceňováním významu, který byl někdy přikládán jeho obrazu. Václavu Nebeskému v roce 1923 napsal: „*Ovšem doposud lituji tu bláznivou myšlenku názvu „fuga“ – tenkrát to bylo jaksí z nouze, zdálo se, že, konečně, nějaký předmětný název dát musím.*“⁹⁵ Na okraj tu lze dodat, že Kupka litoval, že sám neovládá žádný hudební nástroj, ale u nich doma byly často slyšet klávesy piana jeho ženy Nini, nebo nevlastní dcery Andrée. Navštívil řadu pařížských koncertů, kde mohl slyšet hudbu českých umělců. Stejně tak dopisy dokládají, že sami hudebníci docházeli do domu v Puteaux.

Před válkou se o novém umění, ke kterému Kupka dospěl, v Praze vůbec oficiálně nepsalo. Proto je pravděpodobné, že Hynais poznal Kupkova abstraktní díla až v roce 1919. Kupka se totiž v dopise z roku 1920 určitým způsobem snažil vysvětlit

⁹² Miroslav LAMAC: František Kupka, Praha 1984, s. 42.

⁹³ František KUPKA: *Tvoření*, s. 63-64, 90, 101, 112.

⁹⁴ Václav NEBESKÝ: *Malířství a hudba*, in: *Tribuna*, Praha 1922, roč. IV., č. 163, s. 3, 15. 7. 1922.

⁹⁵ Dopis F. Kupky Václavu Nebeskému, 18. srpna 1923, ANG v Praze, fond Václav Nebeský, přírůstkové číslo AA 2748.

svůj pohled na výtvarnou artikulaci svých vizí. Napsal: „*Sám jsem náruživě dřel, pracoval jsem také, je to silnější než já: je třeba, abych prorazil dokonce tam, kde jiní jen radostně a bezstarostně zpívají. Tato neustálá starost mě ostatně osudově determinuje nehledat ani napodobování ani interpretování přírody protože – více vidím čím je – méně se cítím schopný ji znázornit.*“⁹⁶ Vadilo mu, že především v Praze nepochopí, kolik krizí a nástrah musel překonat od doby, co „*zanechal napodobování tvarů a barev přírody*“.⁹⁷ Trpěl neuznáním, ale byl si vědom své „pošetilosti“, když si dovolil odporovat „*dobrému vkusu*“ a zanechat „*námětů*“, které klasicky znázorňují přírodu. Věděl, že to je považováno za „*neslýchané – skutečné životu nebezpečné místo*“.⁹⁸ V této době pochyboval o svých schopnostech, ale vzpomínal na předválečnou dobu, kdy si dokonce věřil. Podle vyjádření mu dodali odvahy kolegové, kteří kráčeli v jeho stopách, ale zejména vlastní studie výtvarného vyjadřování, díky kterým mohl navazovat ve své práci s menšími obtížemi. Nelíbilo se mu však „parazitování“ některých umělců, kteří si přisvojili jeho práci za svůj vynález. Během války pobýval mezi mladými dobrovolníky. Aktivně se účastnil boje za samostatnost českého národa a doufal, že jeho oběť bude náležitě oceněna. Domnívám se, že Kupka čekal od Hynaise pomoc v podobě doporučení děl k nákupu pro galerii. Ve skutečnosti přišel návrh na jmenování profesorem Akademie výtvarných umění v Praze.

3. 3. teoretické a pedagogické zkušenosti

I přesto, že Kupka absolvoval pouze šest tříd základní školy, celý život pečlivě studoval a učil se nejen malířským dovednostem, ale také biologii, fyzice, filozofii, literatuře apod. Hynaisovi psal, že se chce zabývat dějinami umění a samotnou podstatou výtvarného projevu. Toužil dohonit vše, co zameškal, a hledal odpověď na otázky typu: co je umění a jaké bylo v minulosti?⁹⁹ Korespondence nám potvrzuje, že se kromě studia řecké kultury, zabýval starověkým Egyptem a dalšími kulturami Blízkého východu. Řecké umění bylo podle jeho bádání podstatné pro italskou

⁹⁶ Dopis z 16. 8. 1920.

⁹⁷ Idem.

⁹⁸ Ibidem.

⁹⁹ Dopis z 1. 9. 1911.

renesanci, která by jen těžko vykvetla do své velikosti pouze s egyptskými vzory.¹⁰⁰ Nejen četba různých spisů např. Leonarda da Vinci, ale především vlastní poznání uměleckých děl měly vliv na formování malíře-teoretika. Kupka navštívil Carnac s řadami menhirů,¹⁰¹ chystal se i do Alhambry a Cordoby ve Španělsku, ale nejvíce toužil po cestě do Itálie. Kvůli zakázkám pro vydavatele se ji rozhodl odložit na neurčito. Kupka se zabýval také uměleckou tvorbou. Zajímaly ho vlastní výtvarné prostředky a činitelé, ale i způsob vidění a vnímání z hlediska vědeckých poznatků. Teoretické i praktické poznatky zhodnotil ve své knize *Tvoření v umění výtvarném*. I když původní francouzská verze byla dokončena v roce 1913, paradoxně byla nejdříve vydána v českém překladu Věry Urbanové v roce 1923 v Praze. Díky vlastnímu výzkumu a systematickému uvažování, které bylo nezbytné pro vznik knihy, dovedl Kupka analyzovat výtvarnou problematiku, což mohl později uplatnit při svém pedagogickém působení.

První učitelskou a vychovatelskou praxi Kupka získal výukou své nevlastní dcery Andrée. Během léta 1912 se dokonce rozhodl, že ji přestane posílat do školy a převezme dozor nad jejím vzděláním. Díky tomu, že vyrůstala v uměleckém prostředí, již ve svých deseti letech napsala a ilustrovala svou druhou povídku s názvem *La tour volante* (Létající kolo).¹⁰² Kupku velmi mrzelo, že ji neuvidí kreslit a malovat, když se v roce 1921 musela vdát a odstěhovat se do Béziers ke Středozemnímu moři.¹⁰³

Starost o mladé umělce Kupka projevil již v roce 1913. Žádal Hynaise, aby kontaktoval J. V. Myslbeka kvůli pomoci sochaři - Otomaru Suchému. Byl přesvědčen o jeho talentu a vysokých kvalitách.¹⁰⁴ Ve 20. a 30. letech 20. století se Kupka mohl plně realizovat jako profesor Akademie výtvarných umění v Praze se zastoupením ve Francii. Podle častých vyjádření v dopisech se domníval, že znova přináší oběť své staré vlasti, ale ve skutečnosti se toužil rozdělit o plody své práce, především studia o umění. Od roku 1923 vyučoval české stipendisty ve svém domě

¹⁰⁰ Dopis z 16. 3. 1912.

¹⁰¹ Dopis z 25. 6. 1912.

¹⁰² Dopis z 25. 6. 1912.

¹⁰³ Dopis z 24. 1. 1921.

¹⁰⁴ Dopis z 9. 8. 1913.

v Puteaux. Přestože toužil po ateliéru, kde by ovlivnil tvorbu mladých umělců, bylo mu dovoleno zhodnotit jen teoretické poznatky a znalost historie umění. Snažil se působit na mladé umělce i eticky a přispívat k pokroku lidského myšlení. Z počátku se svými studenty navštěvoval výstavy, muzea a památky v Paříži, Versailles, Fontainebleau, Chartres apod. Na konci června se připravoval na cestu do Avignonu, Nimes a Marseille, kde chtěl probírat „*různé motivy před modrou záplavou Středozemního moře*“.¹⁰⁵ Ještě v polovině léta se mladí umělci dozvídali o „*umění žít*“.¹⁰⁶ V dalších letech se ustálila výuka formou přednášek a rozhovorů na zahradě, nebo v ateliéru, každé pondělí od 16 do 19 hodin, v Puteaux.¹⁰⁷ V této době se však obával, že bude muset opustit svůj „barák“ a hledat bydlení v Paříži, ne však kvůli milovníkům umění, ale byl očekáván prodej domu. Naštěstí k proměně tohoto místa došlo až v sedmdesátých letech, kdy místo Puteaux vyrostla mrakodrapová čtvrť La Défense. Pedagogická činnost Kupku zcela naplňovala a je zřejmé, že se skutečně zajímal o osud svých studentů. V dopise z roku 1923 Kupka uvádí, že k jeho žákům patří i dva architekti, architektonický obor považoval za „*velmi noblesní*“.¹⁰⁸ Oblíbeným studentem se stal sochař Václav Žalud,¹⁰⁹ patřící do Štursova ateliéru v Praze. O rok později jeho dům navštěvovali dokonce dva hudebníci. Jména bohužel neuvádí, ale jedním z nich byl pravděpodobně Bohuslav Martinů. Kupkovy kurzy totiž vzbudily takový zájem, že je navštěvovali nejen stipendisté z pražské Akademie. Od akad. arch. ing. V. A. Jirouta jsem se dověděla, že jeho rodiče Ludmila a Alois byli na konci dvacátých let minulého stolení pravidelnými posluchači Kupkových přednášek. Oba byli zručnými tiskaři a knihaři, s Kupkou spolupracovali na bibliofilských vydáních jeho ilustrací. Kupka se zaměřoval na duši umělce, analýzu francouzského umění a pokoušel se splnit svůj dávný sen – zbavit české umění německých vlivů. Jednou dokonce napsal: „*Bože! Naši krajané zastavte napodobování skopčáků.*“¹¹⁰

¹⁰⁵ Dopis z 20. 6. 1923.

¹⁰⁶ Dopis z 24. 7. 1923.

¹⁰⁷ Anna PRAVDOVÁ, František Kupka a jeho čeští studenti v Paříži, in: Sborník z konference František Kupka, Hradec Králové 2009, s. 81.

¹⁰⁸ Dopis z 13. 3. 1923.

¹⁰⁹ Narozen 1894.

¹¹⁰ Dopis z 24. 7. 1923.

4. FRANCOUZSKÁ UMĚLECKÁ SCÉNA

4. 1. Zlatý řez (Section d'Or)

V sousedství Kupkova domu v Puteaux se začali kolem roku 1911 scházet výtvarní umělci a kritici. Pod vedením Jacquese Villona vytvořili skupinu Section d'Or,¹¹¹ k níž patřili kromě Villonových bratrů Marcela Duchampa a Raymond Duchampa-Villona například Francis Picabia, Fernand Leger, nebo Robert Delaunay. Zpočátku se umělci zaměřovali na kubismus, který postupně obohatili o rytmické formy a zajímavější barevné odstíny, někteří členové podléhali částečně vlivu italského futurismu.¹¹² Podle svědectví Richarda Weinera měl i Kupka na dveřích svého ateliéru přibito desatero futurismu.¹¹³ Víme, že se v této době stýkal s Jacquesem Villonem, kterého poznal již roku 1903 a se kterým od roku 1907 sousedil.¹¹⁴ Setkání skupiny se zúčastnil i kritik a spisovatel Guillaume Apollinaire, jež vymyslel označení orfismus, aby tak odlišil snahy těchto umělců od kubismu Picassa a Braqua. V roce 1912 pronesl na Salónu Zlatého řezu přednášku, ve které se podle některých autorů zmiňoval o Kupkovi jako tvůrci orfismu.¹¹⁵ Ve své knize *Kubističtí malíři* se o něm ale nikde nezmiňuje a jako objevitele orfického kubismu uvádí Delaunayho a zástupce Legera, Picabiu a Duchampa.¹¹⁶ Apollinairovo mlčení by se dalo vysvětlit vzájemným nesouhlasem s rozdílnými názory na umělecké teorie. Kupka se nechtěl zapojovat do žádné skupiny ani hnutí a hlavně se obával odcizení vlastních myšlenek, nápadů a objevů v oblasti nového umění, když psal, že „se s potěšením scházejí muži stejného věku nebo zcela mladí. Většina mých kolegů, kteří jsou přibližně stejně staří, chci říct, jsou bez obalu ničemové a dávám přednost žít izolovaně, než být iritován jejich hltavým kariérismem.“¹¹⁷

¹¹¹ Jacquese Villona (1875-1963), francouzský malíř a grafik, vlastním jménem Gaston Duchamp.

¹¹² René HUYGHE (ed.): Umění nové doby (=Umění a lidstvo Larousse), Praha 1974, s. 349.

¹¹³ Miroslav LAMÁČ: František Kupka, Praha 1984, s. 32.

¹¹⁴ Villon navštívil Kupku. Dopis F. Kupky J. S. Macharovi, 20. 5. 1903, PNP.

¹¹⁵ Cit. v pozn. 106, s. 52.

¹¹⁶ Idem, s. 52.

¹¹⁷ Dopis z 9. 12. 1907.

4. 2. pařížské salóny

K (prezentovanému) francouzskému umění se vyjadřuje především v rámci poznámek o pařížských Salónech, a to nepříliš lichotivě. Již v prvním dopise¹¹⁸ se rozepisuje o Podzimním salónu, který považuje především za „*kabinet kuriozit*“ a uměleckého kritika Octava Mirbeau nazve dokonce „*prasetem*“ za to, že nerozlišuje Tintoretta a florentskou školu. Prezident Podzimního Salónu Georges Desvalliere je podle něj jen směs Gustava Moreau, Constantina Guyse a Toulouse-Lautreca a o některých malířích píše, že jsou tak „*smutně průměrní*“, že musel ze Salónu dokonce odejít. A nakonec dodává: „*Kampak to jde ten jarmareční kumšt?*“

V této době došlo v Paříži k velkému nárůstu výstav. Kromě tradičního Salónu francouzských umělců, Salónu nezávislých, Národního a Podzimního se koná řada dalších malých Salónů a různých expozic.¹¹⁹ V květnu roku 1907 se Kupka s nadsázkou zmiňuje o novém Salónu humoristů (*Salon des houmoristes*).¹²⁰ O rok později se pozastavuje nad kvalitou a množstvím vystavovaných obrazů, píše, že se každý rok vystaví v Paříži 35 až 40 000 obrazů. Z toho většinu považuje za „*mazanice*“.¹²¹

Roku 1909 František Kupka navštěvuje významné pařížské Salóny a často se vyjadřuje k dění na výtvarné scéně. Salón francouzských umělců je podle něj po smrti malířů Bouguereaua a Constanta „*bídňý*“. Celkovou situaci hodnotí takto: „*Shrneme-li ducha umělců této doby, můžeme říct, zdá se, jako by všichni nechtěli připomínat mohutný stín pana Ingrese, všichni unavení volnou malbou, nenáročnou etiketou a špatnými pokusy s barvami. Delacroix, Manet, to bývala krása ...*“ Zmiňuje se i o konkrétních umělcích většinou kriticky, kromě pochvalné poznámky o jistém Paulu Quinsacovi: „*příliš sladké, ale dost dobré.*“¹²² Píše také o prodeji obrazu Hanse Holbeina v Anglii za 1 800 000 franků.¹²³ V souvislosti s tím chválí vznik Společnosti autorských práv pro

¹¹⁸ Dopis z 12. 2. 1905.

¹¹⁹ Marie MŽYKOVÁ: Křídla slávy I/2 (kat. výst.), Praha 2000, s. 123.

¹²⁰ Dopis z 27. 5. 1907.

¹²¹ Dopis z 21. 6. 1908.

¹²² Dopis z 12. 5. 1909.

¹²³ Dopis ze 4. 6. 1909.

umělce, která měla bránit autorská práva umělce i jeho rodiny.¹²⁴ O dalších Salónech podává jen krátké zprávy. Nezávislí mu byli sympatičtí svou „*drzostí*“, ale zdá se mu, že „*své víno rozředili vodou*“¹²⁵ a Národní salón prý „*oslabuje*“.¹²⁶ V příštím roce, tedy 1910, píše o nepřetržitém střídání salónů v Le Grand Palais a o výstavách,¹²⁷ ale sám nejeví zájem jít se podívat. Později informuje Hynaise pouze prostřednictvím posílaných novinových a časopiseckých článků, sám bere noviny s rezervou, novináře považuje za „*papoušky všech teorií*“ a důrazně upozorňuje, že tímto nepředkládá své vlastní myšlenky.¹²⁸ Odsuzuje umění Národního salónu, který ukazuje pouze jakousi kulisu a zneužívá nabyté dovednosti pro kariérismus. Vzniká tak líbivá malba bez osobního vkladu, aby umělec získal srdce a hlavně peníze buržoazie.¹²⁹

Skoro po šestiletém přerušení se na jaře 1920 opět začali otevírat pařížské Salóny. Umělci většinou během války nemohli tvořit, často sami bojovali, a proto i většina děl nese stopy války a umění tak ustrnulo ve vývoji.¹³⁰ Kupka navštěvuje všechny výstavy, ale odnáší si spíše negativní dojmy. Umělci jsou schopni představit i „*kýč*“, jen aby byli na první pohled rozpoznatelní a vynikla tím jejich značka. Vadilo mu také, že se stále vystavuje Rodin, přitom sám považuje za velkého učitele francouzského sochařství Bourdella. Již před válkou se staly módními retrospektivy, jejichž obliba neklesala ani později. V roce 1920 jsou znovu představováni například realisté,¹³¹ v nichž Kupka vidí obdivovatele přírody, kteří vytvořili hodnotnější umění než jejich následníci.¹³² Období realismu nazývá dokonce „*barevnými fotkami*“.¹³³ Pevně věřil v pokrok fotografie, jež pro něj znamenala věrné zachycení skutečnosti, ale také jeden z důvodů proč nenapodobovat přírodu, ale tvořit jako ona sama.

¹²⁴ Idem.

¹²⁵ Dopis z 12. 5. 1909.

¹²⁶ Dopis ze 4. 6. 1909.

¹²⁷ Dopis ze 7. 1. 1910.

¹²⁸ Dopis z 20. 4. 1911.

¹²⁹ Dopis z 19. 4. 1913.

¹³⁰ Dopis z 20. 3. 1920.

¹³¹ Myslí tím Caroluse Durana, Rolla, Bracquemonda, Meissoniera, Cazina, Puise du Stevensse.

¹³² Dopis z 25. 4. 1920.

¹³³ Idem.

5. ČESKÉ UMĚNÍ

5. 1. na pařížských salónech

Poprvé se o českém umění vystaveném v Paříži zmiňuje v roce 1909, kdy se měl konat Podzimní salón; za přispění českých umělců pod vedením Bohumila Kafky.¹³⁴ Bohužel Kupka nebyl k účasti vyzván, ale podle situace s jakou nahlížel na české umění ovlivněné Němci, by pravděpodobně odmítl. Velmi kladně se vyjádřil o Janu Kotěrovi, se kterým se seznámil na Podzimním salónu roku 1913. Obdivoval jeho sérii architektonických návrhů, jež měly všeobecný úspěch a Kotěrovi zajistily místo ve společnosti Podzimního salónu.¹³⁵ Na tomto Salónu vystavovali i jiní čeští umělci¹³⁶ a dokonce i sám Kupka, což se dozvídáme pouze z článku uveřejněného dne 8. listopadu ve Zlaté Praze.¹³⁷

Po válce měli čeští autoři možnost ukázat své umění na Národním salónu. V přízemí jim byl vyhrazen sál československého umění. Kupka byl překvapen, že zde vystavuje Hynais, kterého osobně považoval za Pařížana a ne za Čechoslováka. Jinak se zmínil pouze o Jakubu Obrovském, jehož obnažené cikánky s mnoha šátky označil jako velmi dovednou malbu.¹³⁸ Paradoxem je, že v Čechách byl Obrovský ze strany avantgardy a modernistů kritizován.¹³⁹ Instalaci a technické zázemí československého sálu Kupka doslova pranýřoval. Již na první pohled se mu nelíbilo umístění maleb od paty stěny až ke stropu, které často znemožňovalo vidět jednotlivé obrazy. Ostatní dovednosti malířů byly zastřeny bočním nasvícením, které udělalo z některých obrazů jen lesknoucí se plochu. Poslední výtku věnoval československým delegátům, kteří dojednávali u Bourdella nebo u Jourdaina podmínky pro Podzimní salón. Kritizoval jejich nedůslednost, nesolidnost a především roztržštěnost. I přes všechny investované peníze do ukázek malby a soch,

¹³⁴ Dopis z 20. 7. 1909.

¹³⁵ Dopis z 19. 12. 1913

¹³⁶ H. Boettinger, J. Stretti-Zamponi, Fr. Šimon, Boh. Kavka, Krajíček, Karel Myslbek, M. Šindlerová aj.

¹³⁷ Zlatá Praha, roč. 31, č. 11, Praha 1914, s. 132, 28. 11. 1913.

¹³⁸ Dopis z 25. 4. 1920.

¹³⁹ Marie RAKUŠANOVÁ: Bytosti odnikud (kat. výst.), Praha 2008, s. 124-126.

mohl být podle Kupky kvůli chování českých zástupců národ zařazen mezi „barbary“.¹⁴⁰

5. 2. v Praze

Díky českému tisku, který si Kupka nechával posílat, byl o poměrech výtvarného umění v Praze dobře informován. Bohužel se k nim příliš nevyjadřoval, a jestliže ano tak většinou s posměškem či notnou dávkou kritiky.

Počátkem roku 1910 vyjádřil údiv nad rozdělováním reprezentativních městských zakázek. Zmínil se o Mikoláši Alšovi, podle jehož kartonů byl v roce 1909 vyzdoben vstupní vestibul staroměstské radnice. Ale zejména Kupku pobavila Muchova aféra, kdy mu hrozilo odnětí zakázky na výzdobu salónu primátora Prahy v Obecním domě. Proto Kupka připojil ve svém dopise z ledna roku 1910 i kresbu dvou psů na řetězu s textem „*musí být vrácena*“ [2].¹⁴¹

Kupka, jak již bylo poznamenáno, velmi miloval hudbu. Po návštěvě jednoho pařížského koncertu, kde se představili čeští hudebníci, obdivoval klavírního virtuóze Jana Heřmana, ale současné hudební skladatele považoval za neoriginální. Doslova napsal, že „*Josef Suk napodobuje hudbu Gabriela Duponta*“ a že „*sentimentalitě Antonína Dvořáka chybí originalita*“.¹⁴² Čeští hudebníci podle Kupky pouze kopírovali stejně jako kubisté v Praze. Obě skupiny se odvážily přednést jen to, co již přineslo zaručenou pečeť úspěchu, a ještě měly odvalu vykřičet to do celého světa.¹⁴³ I po válce psal o českých modernistech nelichotivě: „... *směji se, když jsem se dozvěděl, že „moderní klika“¹⁴⁴ českých umělců, byla zbavena „vzorů“, způsobu malby po „novém“, po „modernu“ a že se zastavují ve své produkci. Ach, jak jsou silní tito křiklouni. Zatímco my se bijeme za politickou nezávislost českého národa, elita, ta úžasná česká elita by ji neuměla vydobýt? ...*“.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Dopis z 25. 4. 1920.

¹⁴¹ Dopis ze 7. 1. 1910.

¹⁴² Gabriel Dupont, (1878-1914), francouzský skladatel. Dopis z 15. 3. 1913.

¹⁴³ Idem.

¹⁴⁴ Klika – skupina lidí se společnými zájmy (např. v politice), tento termín klika, pejorativního charakteru, se používá většinou v souvislosti s kritikou určité skupiny či sdružení.

¹⁴⁵ Dopis z 1. 2. 1919.

6. PORTRÉT NINI

Portrétní tvorba byla odedávna součástí malířských zakázek. V 19. století se portréty staly běžnou součástí buržoazního i měšťanského života. Díky expanzi fotografie nastala na počátku nového století proměna podobizny. Konvenční iluzivní malba se drobnými úpravami transformovala a dostala pomalu charakter exkluzivity a výlučnosti. Fotografie dokáže zcela věrně zobrazit samotnou podobu, ale malíř přidává vlastní vklad a svůj pohled na stav duše zobrazovaného.

Vojtěch Hynais i František Kupka byli mistry malířského portrétního. Dokázali každý svým způsobem zachytit podobu osobnosti vystihující i její charakter. Hynais byl autorem mnoha reprezentativních portrétů, zadávaných vysoce postavenými a váženými lidmi, ale mezi jeho nejkrásnější díla patří obrazy ženské krásy. Působení žen i dívek dokázal zachytit s něžnou elegancí. Dokonalá technika malby odrážela dovednosti nabyté v Paříži, především propojení verismu a luministického naturalismu.¹⁴⁶ Kupka se již za studií ve Vídni věnoval portrétní tvorbě, která mu přinášela dobře placené zakázky. Ale po seznámení se svou budoucí ženou Nini se zcela oddával její kráse. Nini stála modelem k ilustracím, řadě studijních kreseb, ale také k mnoha obrazům. Nejprve ji maloval tradičním způsobem, poté začal s určitou stylizací a náznaky nové výtvarné řeči, zvláště na pozadí obrazu. V roce 1910 poslal Kupka Hynaisovi sbírku reprodukcí Cloueta a jeho cyklu ročních období.¹⁴⁷ Obdivoval na nich pojetí postavy, o které se sám pokoušel. Byla to doba, kdy vznikala dvě významná plátina *Rodinná podobizna* [11] a *Paní Kupková mezi vertikálami*, klíčová díla pro vznik abstrakce.

Ženský půvab Nini učaroval i Hynaisovi, který v roce 1913 zatoužil namalovat její portrét.¹⁴⁸ Kupka slíboval, že s manželkou i nevlastní dcerou Andrée přijede do Prahy, ale když už vydělal dostatek peněz na cestu, Nini a poté i sám Kupka náhle onemocněli. Poslední odhodlání k odjezdu přerušila válka. Po roce 1918 bohužel korespondence v této věci mlčí a nepodařilo se mi zjistit, zda existuje podobizna Nini

¹⁴⁶ Marie RAKUŠANOVÁ: Bytosti odnikud (kat. výst.), Praha 2008, s. 290.

¹⁴⁷ Dopis ze 3. 10. 1910.

¹⁴⁸ Dopis z 10. 2. 1913.

Kupkové od Vojtěch Hynaise z poválečné doby. Domnívám se však, že Hynaisův záměr z roku 1913 se odvíjel od dávné zkušenosti s vybraným modelem. Jsem přesvědčena, že na obraze *Hlava mladé ženy* [13] z roku 1889, reprodukováném v katalogu Bytosti odnikud, je spodobněna Nini Kupková.¹⁴⁹ Tuto domněnku potvrzuje srovnání s Kupkovým portrétem Nini z roku 1905, v katalogu uvedeném pod názvem *Podobizna paní E. Kupkové* [14].¹⁵⁰ Na obou dílech jsou patrné výrazné tmavé oči a obočí, plné rty a především typicky vystupující brada. Způsob, jakým se dívka nebo žena dívá, a sevření rtů je naprosto nezaměnitelné. Podle mého názoru tyto charakteristické rysy patří stejné ženě, jen o šestnáct let starší. Proto by u mladšího obrazu neměl být překvapující mírný podbradek a „baculatost“ tváří v obličejí. Teorii o drobné proměně modelu by dokládal i dopis z roku 1906, kde Kupka píše, že Nini, která byla pro Hynaise „vzpomínkou na cíl, hodně vyrostla (a také ztloustla)“ a že „je teď krásná žena“, zatímco Hynais ji znal, když ještě byla „hubené dítě“.¹⁵¹

¹⁴⁹ Vojtěch Hynais, *Hlava mladé ženy*, 1889, NG v Praze, reprodukováno in: Marie RAKUŠANOVÁ: *Bytosti odnikud* (kat. výst.), Praha 2008, s. 289.

¹⁵⁰ František Kupka, *Podobizna paní E. Kupkové*, 1905, NG v Praze, reprodukováno in: Marie RAKUŠANOVÁ: *Bytosti odnikud* (kat. výst.), Praha 2008, s. 297.

¹⁵¹ Dopis z 22. 8. 1906.

7. KOOPERACE UMĚLCŮ

Přátelství, které se vytvořilo mezi Františkem Kupkou a Vojtěchem Hynaisem, bylo založené na vzájemné úctě a upřímnosti. Drobné i větší laskavosti, jež si umělci prokazovaly, byly jen projevem pevného lidského i uměleckého vztahu.

Po seznámení Kupka pravidelně Hynaise informoval o pronájmu jeho pařížského ateliéru a snažil se dojednat co nejvýhodnější podmínky u pana Boltze, který se o tuto záležitost staral. Nejprve uvažoval, že by si ho pronajal sám, ale v této době neměl mnoho času na vysněnou malbu.¹⁵² V roce 1907 se snažil sehnat dokumenty o Židech pro Hynaisův obraz Kristus před Pilátem, který ale považoval za perfektně propracovaný již v návrzích. Z toho vyplývá, že mu tyto skici Hynais ukázal při jeho návštěvě v Praze. Přesto byl požádán o další podměty k malbě, která nikdy nebyla dokončena. Kupka hledal nejen ve francouzské Národní knihovně, ale i v různých svazcích od Tissota, Voltaira apod., které sám používal při práci. Pro nejlepší pochopení dané epochy doporučoval patnácté číslo Člověka a země, které si Hynais ponechal až do roku 1923. Výsledky svého pátrání, jako byly židovské kostýmy, fotografie Beduínů a současných Židů, mu pravidelně posílal a v jednom dopise připojil i tušovou kresbu Židů z fénických soch [1].

V roce 1911 se Františka Kupky dotkla nepříjemnost týkající se jeho portréту spisovatele J. S. Machara. V říjnu požádal Neubert, který reprodukoval obrazy, o svolení k reprodukci.¹⁵³ Kupka souhlasil, ale za podmínek, že dostane k posouzení korekturu a pak dá teprve definitivní schválení k tisku.¹⁵⁴ S jeho návrhem nebyl Kupka vůbec spokojen, a proto žádal Hynaise, jestli by neobjevil autorskou reprodukci obrazu z roku 1901, když přechodně pobýval ve Vídni. Obával se, že ta věc bude znovu malovaná a otištěná navzdory jeho odmítnutí a věděl, že na novou reprodukci není dostatek času.¹⁵⁵ Nakonec tuto záležitost předal do rukou pana

¹⁵² Dopis z 12. 11. 1905.

¹⁵³ Dopis F. Kupky J. S. Macharovi, nedatováno, ale podle indicí jsem určila listopad nebo prosinec 1911, PNP.

¹⁵⁴ Dopis z 16. 12. 1911.

¹⁵⁵ Idem.

Leopolda Katze,¹⁵⁶ právníka, který zastupoval i Hynaise a pro kterého dělal kdysi drobnou zakázku.¹⁵⁷ I přes Kupkův nesouhlas byla reprodukce 12. ledna 1912 uveřejněna v článku k Macharovým čtyřicetinám v Českém světě.¹⁵⁸

Jak již bylo výše zmíněno, Hynais dokonce dvakrát navrhl Kupkovi grafické práce do soutěže o cenu Akademie v Praze a cenu z fondu Leopolda Schmidta. A nakonec mu zajistil také prodej grafických prací do Moderní galerie v Praze. Dne 16. února 1913 se umělecká komise českého odboru kuratoria Moderní galerie, jejímž členem byl i Hynais, usnesla požádat Kupku o předložení výběru z grafiky a z kreseb.¹⁵⁹ Hynais musel Kupkovi napsat o tomto záměru již dříve, protože 10. února mu odpovídal, že zatím neobdržel žádné zprávy od kuratoria, ale přemýšlel o selekci svých prací a o stanovení rozumné ceny. Žádal o radu a samozřejmě chápal, že Moderní galerie nebude mít prostředky jako francouzští milovníci umění, a navíc evidentně stál o umístění svého díla v Moderní galerii.¹⁶⁰ Nakonec navrhl studie pro Píseň písni, 15 listů za 1 500 frcs, studie pro Lysistratu, 25 listů za 3 000 frcs a studie pro Erinye, 71 listů za 2 000 frcs.¹⁶¹ Umělecká komise návrh jednomyslně schválila a došlo tak ke komplexnímu nákupu,¹⁶² za který se Kupka cítil Hynaisovi velmi zavázán.¹⁶³ Kupkovy grafiky byly velmi žádané a grafická společnost Veraikon ho poprosila, aby poskytl své práce na připravovanou výstavu evropské grafiky v Obecním domě.¹⁶⁴ Kupka práce přislíbil, ale později litoval.¹⁶⁵ Nakonec se díky této

¹⁵⁶ Dopis ze 6. 1. 1912.

¹⁵⁷ Z dopisu z 27. 5. se dozvídáme, že se jednalo se o studie kaštanů a „jiných sluncem zalitých rostlin“.

¹⁵⁸ Český svět, Praha 1912, roč. VIII., č. 19, 12. 1. 1912.

¹⁵⁹ Dopis sekretáře českého odboru kuratoria Moderní galerie v Praze F. Kupkovi, 20. 2. 1913, ANG v Praze, fond Moderní galerie, přírůstkové číslo AA 1327, číslo kartonu 17, složka František Kupka.

¹⁶⁰ Dopis z 10. 2. 1913.

¹⁶¹ Dopis z 8. 3. 1913 a také dopis F. Kupky Sekretariátu českého odboru kuratoria MG v Praze, 8. 3. 1913, ANG v Praze, fond Moderní galerie, přírůstkové číslo AA 1327, číslo kartonu 17, složka František Kupka.

¹⁶² Protokol z jednání umělecké komise kuratoria MG, 31. 3. 1913, ANG v Praze, fond Moderní galerie, přírůstkové číslo AA 1321, číslo kartonu 4.

¹⁶³ Dopis z 19. 4. 1913.

¹⁶⁴ Výstava se konala v září-říjnu 1913.

¹⁶⁵ Dopis z 9. 8. 1913.

výstavě dostala další část Lysistraty do Moderní galerie, která po výstavě zakoupila 20 původních barevných rytin celkem za 1 600 korun.¹⁶⁶

V souboru písemností z Hynaisovy pozůstalosti se zachoval jeden velmi důležitý dokument. Jedná se o návrh Vojtěcha Hynaise na jmenování Františka Kupky řádným profesorem Akademie výtvarných umění v Praze, datovaný 21. února 1919. K oficiálnímu jmenování došlo v červnu roku 1919,¹⁶⁷ v době kdy Kupka pobýval v Praze.¹⁶⁸ Několik mladých studentů dokonce vyjádřilo přání stát se Kupkovými žáky.¹⁶⁹ Noviny informovaly o zamýšlené profesuře na konci téhož roku a vyzdvihovaly především jeho legionářské zásluhy a boj za československou samostatnost. Do dnešní doby se nevědělo, že prvotní impuls dal právě profesor Hynais. Potvrzuje nám to i jediný ucelený koncept Hynaisova dopisu Kupkovi z ledna roku 1920: *„Loni jsem dělal návrh na Vaši nominaci na profesorský post na Akademii výtvarných umění bez Vašeho vědomí. Moji kolegové ho přijali s nadšením za svůj a jednomyslně, tento návrh se objevil bez průtahů na ministerstvu. Udělal jsem Vám jen pochvalnou poznámku po Vašem příjezdu do Prahy a věřím, že to bylo ještě během Vašeho pobytu zde, že se profesorský sbor připojil k mému názoru, požádat pro Vás o toto postavení za dvacet let působení. Od Vašeho odjezdu jsem neměl příznivé novinky, které se týkaly Vašeho jmenování, byl to pan rektor,¹⁷⁰ který mi to sdělil jako první jako hotovou věc, psal jsem Vám to v mém posledním dopise.“*¹⁷¹ Administrativní průtahy na ministerstvu školství a národní osvěty způsobily, že Kupka obdržel oficiální dopis o jmenování až v březnu 1920. Po návratu do Paříže se velmi těžce rozhodoval, zda opustit svůj milovaný ateliér v Puteaux. Chyběla by mu harmonie, vznešenost a přívětivá atmosféra Paříže, ale nejvíce právě dobře zařízená místnost, ve které by mohl svobodně tvořit. Obával se také české povahy - lidí, kteří umějí jen „házet špínu“ na druhé. Otázka, kterou si Kupka dlouho kladl, byla specializace výuky a plat, o

¹⁶⁶ Protokol ze schůze českého odboru kuratoria MG, 14. 12. 1913, ANG v Praze, fond Moderní galerie, přírůstkové číslo AA 1321, číslo kartonu 4.

¹⁶⁷ Anna PRAVDOVÁ: František Kupka a jeho čeští studenti v Paříži, in: Sborník z konference František Kupka, Hradec Králové 2009, s. 79.

¹⁶⁸ Jeho pobyt zde probíhal od března do července roku 1919, což se mi podařilo odvodit z jeho dopisů.

¹⁶⁹ Dopis z 21. 10. 1919.

¹⁷⁰ V této době byl rektorem Akademie Max Švabinský.

¹⁷¹ Dopis V. Hynaise F. Kupkovi, 11. 1. 1920, ANG v Praze, fond Vojtěch Hynais, přírůstkové číslo AA 2925, číslo kartonu 5.

kterém se v dopisech nenápadně zmiňoval. A jak správně předpokládal, Hynais se pravděpodobně snažil vyjednat odměnu dokonce s retroaktivní platností.¹⁷² V dubnu 1920 se Kupka definitivně rozhodl a napsal: „Konečně jsem poslal ministrovi školství odpověď na kladené otázky: přijímám výuku ilustrace (umění knihy), začnu 15. října 1920. Ale za žádnou cenu nepřijedu do Prahy. Navrhuji vytvořit tuto třídu v Paříži. Budu tak mít velmi dobrou příležitost vyučovat současně to, co je ve Francii, to, co je francouzské umění – a zvláště bojovat proti německému vlivu v Čechách. Poslal jsem rovněž dopis panu Švabinskému, kde mu představuji své vize a možnosti, jak mohu být užitečný. Vy je všechny dobře znáte, přidávám pouze školní ateliér, kde každý žák bude povinen pracovat a tvořit a který bude muset sloužit mladým, aby si odnesli do své vlasti několik věcí, především dostatek technických dovedností: žáci proniknou také do francouzského génia a příčin velikosti francouzského umění. Myslím, že budu hlavně průvodcem v oblasti francouzského ducha.“¹⁷³ Než se podařilo domluvit definitivní projekt a jednotlivé podrobnosti, uplynuly další dva roky. Akademie i ministerstvo bylo nakonec nakloněno zřízení československé školy v Paříži, kterou Kupka deklaroval za jakousi analogii k francouzské Ecole de Rome,¹⁷⁴ ale dovolily mu působit pouze formou přednášek, neboť se obávaly přímého vlivu na mladé umělce. Kupka se v českém uměleckém světě sice zapsal jako vynikající ilustrátor, ale po první světové válce pronikla do Prahy i jeho pověst „orfického“ malíře, který zpochybňuje klasickou malbu.¹⁷⁵ Navíc jeho přednáška nazvaná *Psychologie umělce*,¹⁷⁶ kterou pronesl v říjnu 1922 v Praze, vzbudila zřejmě velkou nevoli kvůli kritice akademické výuky.¹⁷⁷ Již dříve soudil, že „Kunstakademie zůstává i přes pohřební umíráček Habsburků v budově“ a že je to „zbabělost pokračovat ve stejném jazyce jako Němci“.¹⁷⁸ V Praze se Kupka znovu veřejně vyjádřil až 11. dubna 1930 na odpoledním čaji u továrníka Waldese za přítomnosti novinářů.¹⁷⁹

¹⁷² Koncept návrhu V. Hynaise rektorátu Akademie, 19. 3. 1920, ANG v Praze, fond Vojtěch Hynais, přírůstkové číslo AA 2925, číslo kartonu 5.

¹⁷³ Dopis z 25. 4. 1920.

¹⁷⁴ Dopis F. Kupky Ministerstvu školství a národní osvěty, 14. 11. 1922, Archiv AVU v Praze, cit. podle: Anna PRAVDOVÁ: František Kupka a jeho čeští studenti v Paříži, in: Sborník z konference František Kupka, Hradec Králové 2009, s. 79.

¹⁷⁵ Cit. v pozn. 156, s. 79-80.

¹⁷⁶ Prager Presse, Praha 1922, roč. II., č. 295/4, 26. 10. 1922.

¹⁷⁷ Cit. v pozn. 156, s. 79.

¹⁷⁸ Dopis z 16. 8. 1920.

¹⁷⁹ Národní osvobození, Praha 1930, roč. VII., č. 100, s. 2, 11. 4. 1930.

Právě seznámení s Jindřichem Waldesem, ke kterému došlo asi v březnu 1919 při Kupkově pobytu v Praze, pravděpodobně inicioval Vojtěch Hynais.¹⁸⁰ Bohužel ve zkoumané souboru dopisů se o tom Kupka nezmiňuje. Domněnku o klíčové roli Hynaise však potvrzuje několik věcí. Hynais například znal Kupkovu finanční situaci a snažil se mu pomoci. Waldes z Hynaisova podnětu zadal Kupkovi v roce 1920 zakázku a dokonce mu zaplatil 100 frcs navíc.¹⁸¹ Kdyby se jednalo o zakázku na dívku s patentkou, muselo by jít o platbu předem. Je známo, že mezi sběratelem umění Waldesem a malíři Kupkou a Hynaisem probíhala vzájemná korespondence. Waldes se stal Kupkovým mecenášem a také se stejně jako Hynais angažoval ve věci jeho profesury na pražské Akademii.

Vrátíme-li se k vzájemné spolupráci obou umělců, ani Kupka nezůstával svému ochránci nic dlužen. Po válce Hynais toužil přepravit své obrazy uschované v pařížském ateliéru do Prahy. Kupka si dal za úkol pomoci paní Boltzové s přípravou k jejich odeslání.¹⁸² Vyrobil speciální, ale snadno otvíratelné bedny, protože na hranicích docházelo k častým kontrolám zavazadel. Bohužel zjistil, že plátna byla již dříve poškozena. Tuto skutečnost vysvětlil v dopise Hynisovi, který se domníval, že obrazům uškodila neopatrná manipulace při přepravě do Prahy.¹⁸³

Kupka při svém pobytu na podzim roku 1922 nabídl, že v Paříži dohlédne na reprodukování Hynaisova *Diplomu Obchodní a živnostenské komory*. V březnu dalšího roku vybral dům Porcabeuf, o kterém byl přesvědčen, že není komerční firmou a že zhotoví nejvěrnější reprodukcí.¹⁸⁴ Zpočátku byl Hynais spokojen, ale s přibývajícím časem toužil po dokončení, a proto požádal dávného přítele Adriena Karbonského, aby se vyptal na pracovní postup. Po tomto projevu nedůvěry Kupka zpozorněl a začal opět zasílat více informací.¹⁸⁵ Reprodukce byla definitivně dokončena v srpnu 1924. Bohužel Kupkův poslední dopis je datován 7. května 1924,

¹⁸⁰ Jiří WALDES a kolektiv: Kupka – Waldes: malíř a jeho sběratel: dílo Františka Kupky ve sbírce Jindřicha Waldese, Praha 1999, 81.

¹⁸¹ Dopis z 20. 3. 1920.

¹⁸² Paní Boltzová byla manželkou pana Boltze, správce a nového majitele Hynaisova pařížského ateliéru.

¹⁸³ Dopis z 21. 10. 1919.

¹⁸⁴ Dopis z 13. 3. 1923.

¹⁸⁵ Dopis z 1. 2. 1924.

ale podle mého názoru rozhodně nebyl poslední. Myslím si, že korespondence probíhala, sice s delšími intervaly, ale až do Hynaisovy smrti. Z jednoho konceptu vyplývá, že Hynais byl rozzloben kvůli době reprodukování, ale i přesto zachovával Kupkovi přízeň.¹⁸⁶

Oddanost a respekt doprovázejí celou korespondenci a vytváří představu o přátelství, které bylo plné porozumění nejen na poli rodinném, ale i uměleckém. Kupka velmi často dával Hynaisovi najevo úctu jako umělci. Konkrétně se vyjádřil, když napsal: „*V těchto dnech vzpomínám na kupoli pražského muzea a nerozumím, proč nenechali čtyři velké lunety celé prázdné, bylo by to lépe vyvážené, než když vidím špatně umístěné, špatně nasvícené malby – kdo to špatně udělal, proč Vám to vše nesvěřili?*“¹⁸⁷ Z Kupkových dopisů Hynaisovi lze také odvodit, že Hynais uznával Kupku nejenom jako ilustrátora, ale měl pochopení i pro pozdější proměny v jeho způsobu výtvarného vyjadřování. Po první světové válce Kupka napsal: „*... drahý pane Hynaisi, vážím si Vás jako jediného umělce v Čechách, poctivého a čestného. Vy jste mi rozuměl v časech, kdy jsem byl ještě nezrálý a mám naději, že mi rozumíte ještě nyní, dokonce výstřelky mých koncepcí, které jste přijal.*“¹⁸⁸ I když s odstupem času hodnotil situaci jinak: „*Tatík Hynais ve mně viděl stále jen ilustrátora i vzdor tomu, že jsem často byl vynucen mu říci moje opovržení pro práce malířů hlupáků.*“¹⁸⁹

¹⁸⁶ Koncept dopisu V. Hynaise F. Kupkovi, nedat, ANG v Praze, fond Vojtěch Hynais, přírůstkové číslo AA 2925, číslo kartonu 5.

¹⁸⁷ Dopis z 14. 9. 1907.

¹⁸⁸ Dopis z 1. 2. 1919.

¹⁸⁹ Dopis F. Kupky A. Matějčkovi, 16. 9. 1931, ANG v Praze, cit. podle Anna PRAVDOVÁ Anna PRAVDOVÁ: František Kupka a jeho čeští studenti v Paříži, in: Sborník z konference František Kupka, Hradec Králové 2009, s. 80.

ZÁVĚR

Ve chvíli, kdy se mi dostal do ruky svazek dopisů Františka Kupky Vojtěchu Hynaisovi, jsem byla z možnosti nahlédnout do korespondence tak významných mužů českého i francouzského výtvarného umění upřímně nadšená a velice zvědavá. Avšak postupně po prvním letmém prolistování ve mně začal převládat pocit velikého respektu a zamyšlení se na tím, jestli mám vůbec právo číst a studovat soukromou korespondenci. Neporušuji vlastně listovní tajemství, neobjevím něco, co mělo zůstat skryté jen mezi důvěrnými přáteli? Při velice obohacujícím studium sto let starých dopisů mě často přepadalo lítostivé pomyšlení na budoucí generace badatelů – málokdo z mých současníků vede vzájemnou korespondenci formou klasicky psaných a zasílaných dopisů. Čím dál více využíváme rychlejší emailovou poštu – a ta se pravděpodobně nezachová. Zpracování této korespondence znamenalo překlad z francouzského do českého jazyka a kritický rozbor samotného textu v porovnání s již existující literaturou. Mnoho informací o Kupkovi bylo potvrzeno, ale objevily se i některé nové skutečnosti.

František Kupka a Vojtěch Hynais mohou na první pohled působit jako velmi rozdílné osobnosti. Svým dílem k tomu přispívá nejen odborná literatura, ale především média, ve kterých se v poslední době mluví o Kupkovi jen v souvislosti s abstraktní malbou. Jeho orfické i geometrické obrazy se staly středem pozornosti při dražbě v aukčních síních a jejich cena se vyšplhala na desítky milionů. Zatímco Hynais je ve všeobecném povědomí zapsán do kolonky generace Národního divadla. Přitom bez jeho přínosu by vývoj českému modernímu umění zaostával daleko za světovým. Jeho malba, spojující dovednosti nabyté ve Francii s českou výtvarnou tradicí, ovlivnila celou řadu mladých umělců. Význam jeho pedagogické činnosti, kterou odborná literatura již zhodnotila, tkví zejména ve výchově nové generace moderních malířů. Podle mého názoru Hynais Kupku pravděpodobně považoval nejen za přítele, ale i za svého žáka, nad kterým by měl držel ochrannou ruku. Z korespondence se dovídáme, že měli mnoho společných ideálů. Projevovali lásku k malířství, vážili si čestnosti a oddanosti a snažili se působit na mladé umělce, které

vychovávali. V malířském „kumštu“ jim nešlo jen o zisk, ale o pravdivé znázornění přírodních krás, které každý viděl jiným způsobem.

Díky těmto dopisům se zachovalo mnoho informací o Kupkově ilustrační a grafické práci. K vytváření obrazového doprovodu vždy přistupoval velmi pečlivě. Studoval veškeré materiály a dokumenty k danému tématu a naučil se několik jazyků, aby mohl text číst v originále, a tak lépe vystihnout charakteristiku samotného díla. Ve své podstatě byl perfekcionista, a proto se často omlouval za nedokonale provedená vydání. Také v době, kdy se již naplno věnoval abstraktní malbě, redigoval nové edice bibliofilských knih. Podílel se na nich do nejmenšího detailu, od samotných kreseb, typ písma až po návrh obálky. Dostala jsem příležitost vidět Kupkovy přípravné kresby i s poznámkami z vlastnictví akad. arch. ing. V. A. Jirouta, jehož rodiče si s Kupkovými také dopisovali, ale především jako knihaři spolupracovali na úpravě několika bibliofilií. Kupkovy zápisky potvrzují zájem nejen o umístění, poměr a barevnost jeho ilustrací, ale i o typ a materiál vazby. Hynais si velmi cenil Kupkových grafik a při svém pobytu v Paříži v roce 1911 navštívil tiskárnu, kde se připravovalo vydání *Lysistraty*. Není proto překvapující, že Hynais dokonce dvakrát navrhl Kupkova díla na výroční cenu Akademie a cenu z fondu Leopolda Schmidta. V roce 1910 byl Kupka vybrán a získal peněžitou odměnu, ale o dva roky později svou nominaci neproměnil. Hynais také využil svůj vliv váženého profesora v českém odboru galerijní komise, díky kterému byly ještě před válkou zakoupeny série studií pro *Písně písní*, *Erinye* a *Lysistratu* do Moderní galerie v Praze. Kupkova korespondence potvrzuje běžně uváděnou dataci ilustrací až na dílo *Prométheus*, jehož vznik je uváděn v letech 1909 – 1910. Podle Kupkova vyjádření byla pro knihu velmi důležitá perioda konce roku 1910 a začátek roku 1911, a později se k práci ještě vrátil. Proto bych vznik *Prométhea* posunula do let 1909 – 1911.

Kupka velice toužil po svobodné tvorbě, která by nebyla zatížena přáním objednavatele nebo samotnou zakázkou, a především po malbě. Dokonale znal staré mistry, ale jeho fascinace barvami, zkoumání přírody a podstaty světa i vesmíru, ho přivedli na cestu nefigurativního umění. Studoval biologické i fyziologické procesy, které mu pomáhaly vytvořit nový výtvarnou názor. Nesouhlasil s napodobováním

přírody, protože fotografie dokáže zachytit obraz věrněji, ale přál si, aby dokázal tvořit jako ona. Bohužel se Kupka o konkrétních dílech v dopisech nevyjadřoval, ale některé poznámky vztahující se k malbě jsou podle mého názoru pro celkové vysvětlení důležité. Především zmínky o pocitech úspěchu či neúspěchu pomáhají mapovat vývoj Kupkovy abstraktní tvorby. Je jisté, že nechtěl Hynaise zklamat, a proto vysvětloval, že sice změnil způsob výtvarného vyjadřování, ale jako člověk zůstal stejný. Nemohl se vzdát touhy po malbě, ve které se snažil zachytit svou vizi, ale několikrát opakoval, jak je pro něj podstatná čest a přátelství.

Z tohoto přátelského vztahu měl Kupka prospěch, který se snažil s ochotou stejnou měrou oplácet. Dal si za úkol sehnat dokumenty a důležité podklady pro Hynaisův obraz Kristus před Pilátem, který nakonec zůstal nedokončený. Stejně jako kdysi Hynais s Myslbekem, si oba malíři posílali texty a články o umění. Pravidelně se informovali o dění na umělecké scéně v Čechách i ve Francii. Kupka se o českém prostředí a výtvarném umění většinou vyjadřoval nelichotivě. Vadil mu vliv německé kultury, která bránila ve vývoji umění i lidského myšlení. Pokoušel se zpřetrhat veškeré závazky k vlasti, ale z dopisů vyplývá, že mu osud českého národa rozhodně nebyl lhostejný. Proto také během první světové války aktivně působil v československé legii ve Francii a po zranění se stal předsedou Českého komitétu, který organizoval dobrovolníky a podílel se na propagaci československé myšlenky. Po válce chvíli uvažoval o návratu do Prahy, ale po pětíměsíčním pobytu si to nadobro rozmyslel, i přestože byl jmenován profesorem na pražské Akademii výtvarných umění. Důležitým objevem mé práce je, že návrh na profesorské místo přišel ze strany Vojtěcha Hynaise a to bez Kupkova vědomí. Po dlouhých administrativních odkladech začal Kupka vyučovat české stipendisty ve Francii. Naopak Hynais potřeboval informace o svém pařížském ateliéru a o obrazech, které zůstaly ve Francii. Po válce požádal Kupku, aby zajistil jejich bezpečný převoz do Prahy. I přestože se vše odehrávalo s velkou pečlivostí, plátna dorazila mírně poškozená. Kupka se podle dopisů staral o reprodukci Hynaisova Diplomu obchodní a živnostenské komory. Vybral nejen firmu, která nejlépe dokáže reprodukovat tak krásné dílo, ale po celou dobu dohlížel na průběh práce.

Součástí dopisů byly kromě uměleckých záležitostí také rodinné problémy, kdy se dovídáme zejména o zdravotních obtížích. Je známo, že Kupka trpěl depresi, které ho často zdržovaly od milované práce. Několikrát napsal, že pod vlivem těchto stavů dokonce některá svá plátna zničil. Na druhou stranu čteme radostné zprávy o dětech a o věrném přátelství. Všichni členové obou rodin dlouho žili ze vzpomínek na společná setkání, kdy hovořili o umění a popíjeli dobré víno. Kupka stále doufal, že Hynais přijede do Paříže, kterou mu líčil v zářivých barvách. Nejvíce ho lákal do uměleckého centra na jaře, kdy všechno rozkvétalo a otevíraly se Salony. Hynais se naopak těšil na Kupkův pobyt v Praze a pravděpodobně věřil, že po získání profesorského místa, se Kupka usadí ve své rodné zemi natrvalo.

Výtvarné vyjadřování těchto umělců bylo rozdílné, ale u obou se projevila nesmírná snaha o věrné znázornění. Před válkou Hynais pravděpodobně Kupkova abstraktní díla neznal a Kupka se obával jeho vzteku a ztráty přátelství, proto se pokoušel svůj pohled na umění několikrát vysvětlit. Hynais Kupku respektoval, ale asi mu v tomto ohledu zcela nerozuměl. Kupka naopak Hynaisovu malbu považoval za noblesní a velmi si ho jako umělce vážil.

Srovnáme-li jinou Kupkovu korespondenci, tento soubor dopisů Hynaisovi je méně obsáhlý než například meziválečná korespondence továrníku a Kupkovu mecenáši Jindřichu Waldesovi. Podstatné však je, že tu šlo o korespondenci mezi umělci, a proto se z ní lze dozvědět dosti zajímavých detailů ke Kupkově tvorbě a jeho názorům na umění v přelomové době. Pro poznání umělcova života i díla zůstávají stále velmi důležité Kupkovi dopisy Josefu Svatopluku Macharovi z let 1900 – 1911, které jsou pro dějiny umění velmi přínosné a byly již několikrát zhodnoceny. Naopak korespondence Vojtěcha Hynaise, z níž byly publikovány pouze dopisy s Josefem Václavem Myslbekem, čeká na své zpracování.

Doufám, že budu mít možnost nahlédnout do dopisů, které Vojtěch Hynais adresoval Františku Kupkovi do malebného domku v Puteaux. Zjistila jsem, že se nacházejí v soukromé sbírce v Paříži, a jsem přesvědčena, že by pomohly doplnit celkový obraz o obou umělcích.

„Ars longa, vita brevis, staré úsloví, nejsme tu proto, abychom se spokojili více či méně s tím, co nás obklopuje, ale abychom to přeložili do krásné umělecké formy ...“

František Kupka, dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 24. května 1910

SEZNAM LITERATURY

- Almanach České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, roč. XXI., Praha 1911
- HUYGHE René (ed.): Umění nové doby (=Umění a lidstvo Larousse), Praha 1974
- KOLÁŘOVÁ Petra: Prométheovský kuřák Františka Kupky, in: Sborník z konference František Kupka, Hradec Králové 2009
- KUPKA František: Tvoření v umění výtvarném, Praha 1999
- LAMAČ Miroslav: František Kupka, Praha 1984
- MALÍK Emanuel: František Kupka, umění pravdy a světla, Praha 1907
- MATĚJČEK Antonín: Kupkův Prométheus, in: Umění-Štenc III., Praha 1930
- MLÁDKOVÁ Meda: František Kupka ze sbírky Jana a Medy Mládkových ve Washingtonu (kat. výst.), Praha 1996
- MŽYKOVÁ Marie: Křídla slávy I/2 (kat. výst.), Praha 2000
- Národní osvobození, Praha 1930, roč. VII., č. 100, 11. 4. 1930
- NEBESKÝ Václav: Malířství a hudba, in: Tribuna, Praha 1922, roč. IV., č. 163, 15. 7. 1922
- Prager Presse, Praha 1922, roč. II., č. 295/4, 26. 10. 1922
- PRAVDOVÁ Anna: František Kupka a jeho čeští studenti v Paříži, in: Sborník z konference František Kupka, Hradec Králové 2009
- PRAVDOVÁ Anna: František Kupka, Lysistrata (kat. výst.), Praha 2009
- RAKUŠANOVÁ Marie: Bytosti odnikud (kat. výst.), Praha 2008
- SIBLÍK Emanuel: František Kupka, Praha 1928
- THEINHARDT Markéta/ BRULLÉ Pierre/ WITTLICH Petr, Vers des temps nouveaux : Kupka, oeuvres graphiques 1894-1912 (kat. výst.), Paris 2002
- VACHTOVÁ Ludmila: František Kupka, Praha 1968
- Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1910, roč. XIX., č. 4
- Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1912, roč. XXI., č. 5
- WALDES Jiří a kolektiv: Kupka – Waldes: malíř a jeho sběratel: dílo Františka Kupky ve sbírce Jindřicha Waldese, Praha 1999

Zlatá Praha, roč. 31, č. 11, Praha 1914, 28. 11. 1913

archivní materiály

Dopis Františka Kupka Václavu Nebeskému z 18. srpna 1923, Archiv Národní galerie v Praze, fond Václav Nebeský, přírůstkové číslo AA 2748

Dopisy F. Kupky J. S. Macharovi, Památník národního písemnictví, fond Josef Svatopluk Machar, korespondence přijatá, F. Kupka

Korespondence českého odboru o nákupech uměleckých děl, Archiv Národní galerie v Praze, fond Moderní galerie, přírůstkové číslo AA 1327, číslo kartonu 17, složka František Kupka

Protokoly o schůzích kuratoria a českého odboru Moderní galerie z let 1902-1930, Archiv Národní galerie v Praze, fond Moderní galerie, přírůstkové číslo AA 1327, číslo kartonu 4

Soubor Kupkových dopisů Vojtěchu Hynaisovi, Archiv Národní galerie v Praze, fond Vojtěch Hynais, přírůstkové číslo AA 2925, číslo kartonu 5

SEZNAM VYOBRAZENÍ

1. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 20. února 1907, ANG v Praze, foto: autorka
2. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 7. ledna 1910, ANG v Praze, foto: autorka
3. František Kupka, Lysistrata, 1909 – 1911, NG v Praze, reprodukováno in: Anna Pravdová: František Kupka, Lysistrata (kat. výst.), Praha 2009, s. 5
4. František Kupka, Babylon, 1906, NG v Praze, staženo z <http://ografologii.blogspot.com/2009/05/frantisek-kupka.html>, 10. července 2009
5. František Kupka, Kolos rhodský, 1906, NG v Praze, staženo z <http://ografologii.blogspot.com/2009/05/frantisek-kupka.html>, 10. července 2009
6. František Kupka, Podzimní slunce, staženo z <http://ografologii.blogspot.com/2009/05/frantisek-kupka.html>, 10. července 2009
7. František Kupka, Žlutá škála, 1907, Centre Pompidou v Paříži, staženo z <http://www.centrepompidou.fr/Pompidou/Musee.nsf/Docs/ID9A97D38FE9DEF263C12575FF0027FAD0?OpenDocument&salle=1N5R=salle&Key=1N5&sessionM=&L=1>, 10. července 2009
8. František Kupka, Žigolety, 1909, NG v Praze, staženo z <http://www.flickr.com/photos/calypsospots/page57/>, 10. července 2009
9. František Kupka, Žigolety: Io, kráva, 1910, reprodukováno in: Meda Mládková: František Kupka ze sbírky Jana a Medy Mládkových ve Washingtonu (kat. výst.), Praha 1996, nepag.
10. Kees van Dongen, Tanečnice z Folies Bergères, 1907 – 1908, Centre Pompidou v Paříži, staženo z <http://www.centrepompidou.fr/Pompidou/Musee.nsf/Docs/ID465632A64D02142CC12575FF0027E9E1?OpenDocument&salle=1N5R=salle&Key=1N5&sessionM=&L=1>, 10. července 2009
11. František Kupka, Rodinná podobizna, 1910, NG v Praze, staženo z <http://ografologii.blogspot.com/2009/05/frantisek-kupka.html>, 10. července 2009

12. František Kupka, Amorfa. Dvoubarevná fuga, 1912, NG v Praze, staženo z <http://www.flickr.com/photos/calypsospots/page59/>, 10. července 2009
13. Vojtěch Hynais, Hlava mladé ženy, 1889, NG v Praze, reprodukováno in: Marie Rakušanová: Bytosti odnikud (kat. výst.), Praha 2008, s. 289
14. František Kupka, Podobizna paní E. Kupkové, 1905, NG v Praze, reprodukováno in: Marie Rakušanová: Bytosti odnikud (kat. výst.), Praha 2008, s. 297

VYOBRAZENÍ

Paris aux 20/2 907

Cher Monsieur Flynnais.

Je suis allé lundi avant le dîner chez Mr Boltz qui n'était pas à la maison, et Madame Boltz, qui m'avait reçu n'était pas au courant de tous les détails de l'affaire de l'atelier. Carabin, qui va régulièrement au café Delta pour prendre son perron arrosé avec beau coup de glace pardessus, et qui va prendre tous les jours son café après le déjeuner chez Mr Boltz, m'en a raconté long, et à mon désespoir. Je voyais que l'affaire était déjà arrangée, et que je ne pouvais pas contribuer pour que la vente de l'atelier se fane dans les meilleures conditions pour Vous. Hier Vini était chez Mr Boltz pour vérifier, si ce que Carabin disait était vrai, mais malheureusement il avait raison. Mr Boltz m'a écrit et j'apprends qu'il vient Vous mettre au courant de tout.

Je m'en veux de ne pas avoir été plus actif avant de repartir pour Prague, peut-être j'aurais pu tout de même, - décrocher quelque chose à Paris, - mais c'est fait c'est fait il n'y a plus rien à faire. Je crois que Mr Boltz est un peu fâché contre moi de m'en être occupé, il a l'air de Vous aimer à ce point qu'il ne permet pas aux autres de Vous montrer le dévouement.

Oui, Carabin se plaignait, et de ses affaires et de sa femme,

je l'ai vu rarement aussi triste que la dernière fois.
Aussi veut-il envoyer sa femme avec sa fille en Alsace,
aussitôt que le temps le permettra.

Le salon de la Sté Nationale ouvre le 15. avril. le 13. le
président, 14. vernissage pour les gens de la rouille.

Sté. des artistes français ouvre plus tard, c'est vers le 1 mai.
Autrement il me semble je n'aurais pas beaucoup de neuf
à vous apprendre.

Ainsi se fait soigner son nez chez un très bon
médecin, le ménage dans notre baraque a repris sa
forme habituelle de bonheur et je suis fermement appliqué
à mon travail; je vis tout à fait à Mycènes, cela fait que
je ne m'en aperçois même pas si la banlieue est triste,
même, en hiver ou non. Et puis ce nouveau chapitre
de passer 6-7 mois avec le métier de graveur a l'air de
me rejoindre, naturellement ce n'est pas mon rêve de rester
là dedans pour le restant de mes jours.

J'attends aussi avec impatience le jour où je pourrai vous
envoyer un petit résultat des fouilles dans les documents
de la Bibliothèque nationale - tous ces temps ci j'étais trop
serré d'un côté et de l'autre, ce qui m'ennuyait car je
vous dois tant pour les services que vous m'avez rendus que
je n'osais même pas vous en remercier en paroles. - Je voudrais
que vous puissiez avoir la conviction de ne pas vous être
trompé en me prodiguant vos sentiments d'amitié et vous en
avez toujours la preuve combien je les apprécie, la vie

AA 2925

m'a donné quelques utiles leçons; ~~sur~~ et n'est là, on n'en parle
du reste pas du tout il me reste d'agir.

Je commence à être fatigué et il est tard.

Je Vous prie de présenter mes compliments à Madame
Hynais et mes amitiés à Georges et à Mlle Anna et aussi
à ce brave Mikuláš, je ne lui ai même pas serré la main
en partant.

En Vous envoyant mes salutations respectueuses
je reste Votre dévoué et reconnaissant

F. Kupka.)

1. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 20. února 1907, ANG v Praze, fond Vojtěch Hynais, přírůstkové číslo AA 2925, číslo kartonu 5

Orléans 7/I 10.

Cher Monsieur Hynais

Nous ne nous en cachons pas, que votre si long silence nous était bien pénible et croyez bien, que vos nouvelles nous ont fait un réel plaisir, et surtout de savoir que Madame Hynais soit assurée de la prompte guérison. Souhaitons que ce soit bientôt.

Je crois qu'il y a longtemps que vous n'avez pas été à Paris en hiver mais j'ai encore un vague espoir de vous voir à Pâques; jusque là Madame Hynais sera tout à fait remise et vous pourriez peut-être entreprendre le voyage. En passant près de Stuttgart, il va en faire de changement de trains, si vous réussissez à vous en renseigner, le voyage de Prague à Paris ne durera que 17 heures, c'est à peu près comme avec l'express Paris Marseille que beaucoup des gens se payent en cette saison en allant à Nice et Monte Carlo.

Enfin quand le voyage en vaut la peine, qu'est-ce qu'on ne devrait pas? C'est toujours un beau divertissement et repose la tête même si l'on a le dos cassé en arrivant.

Dans le monde des arts, je saurais pas vous conter des événements marquants. Le grand palais est tout occupé par des Salons de mobilier, Salon d'automobile,

AA 2925

Salon d'automne, Salon d'hiver, Salon de la Société
de sculpteurs français, Salon, salon et salons et encore
des salons, déjà avec des buffets comme je l'ai toujours
rêvé.

Oui, il vient de se constituer la Société des droits
d'auteurs pour les artistes. Points marquants: 5% sur
chaque vente d'œuvres d'art pour l'artiste ou pour sa veuve
ou enfants, la société se charge de défendre tous les intérêts
des artistes en ce qui concerne les reproductions, etc.
Somme toute que l'on ne doit plus voir des veuves
d'artistes ou enfants dans la misère, le travail du père
ne doit pas être perdu ou au seul bénéfice des marchands
ou des éditeurs. (Cotisation 6 francs par an).

Puis il s'élève dans le monde même, qui s'arroge le titre
"des avancés" de temps en temps et cela de plus en plus
souvent, une voix qui fait appel à l'honnêteté, on com-
mence à condamner l'étiquette facile qui aidait
tant de truqueurs à cacher leur insuffisance, quoique
"les andacards" sont surchargés de commandes de
la part de toute sorte de snobs étrangers, surtout
de l'Allemagne. (Voir Maurice Denis Bonard, Matisse Van
Dongen, Vallotton, etc.).

Mais d'après ce que j'ai lu dans les journaux Tchéques
il s'est passé des choses. toutes brisées à Prague.
L'hôtel de ville, Alés, représentation d'un Mucha et
de l'autre côté la petite chapelle "Marie" qui quelle
de se voir l'affaire enlevée. J'ai lu aussi le discours
de Saldá à propos de cette affaire de Mucha, en pré-

croyez moi, il en ressort qu'il se valent, aussi bien les uns
que les autres, aussi salauds, que celui qui leur a enlevé
la grosse commande. C'est à rire après tout.

Je joins une lettre de Paul Reclus. Il a
une écriture bien à part et je vous prie
de m'excuser si je ne l'ai pas copiée. Ce qu'il
veut, vous le lirez. Et je crois que cette lettre sera
le mieux dans vos mains à moins que je l'envoie
à Maxime. Mais vous vous êtes vivement intéressé à l'éducation
de Georges, j'en suis sûr que ces atlas ne vous sont pas inconnus.
Ce Paul, comme nous l'appelons tout court, est un ange,
la bonté même et je suis sûr qu'en vous mettant en relation avec
lui vous aurez une belle récompense pour le contact avec les opprimés
de la Bohême qui forment dérivement des friponilles.
Voudriez-vous donc avoir l'obligeance de le mettre au courant des
possibilités de son projet? De père à père vous vous entendrez bien.
Paul a un fils à la Polytechnique (II. année) ici à Paris, son fils est
déjà venu plusieurs fois chez nous, qui sait, peut-être si un jour
ils se retrouvent avec Georges, ils seraient bien ensemble.
Et maintenant acceptez mes remerciements pour l'intérêt que
vous portez à ma production, c'est comme je vous le répète une
belle indulgence pour laquelle je ne saurais pas vous être ingrat.
Je me rappelle d'avoir promis à Georges les 7 merveilles, je les
envoie mais sous toute réserve. Quand il s'agissait de la repro-
duction j'avais donné des ordres un peu partout mais malheur
de malheur, ce n'est pas du tout ce que je voulais, mes travaux
en grand ne feraient pas mal, là ce n'est que de la cochonnerie.

AA 2925

C'est pourquoi j'hésitais de le publier. Prenez en seulement le résultat de mes recherches et lectures, prenez les comme travail de savant et non de peintre, c'est dans ce sens-là qu'on m'a fait beaucoup de compliment et que je jouis de la sympathie du monde savant. Mais la chose n'a pas été faite aussi longtemps. On m'a demandé de faire ces 3 merveilles ^(manuscrites) en canotage en une belle édition, peut-être que je le ferai, mais, n'êtes pas, et je n'ai pas 4, mains. J'enverrai aussi un article sur moi dans l'art décoratif, mais sous toute réserve de responsabilité du texte, il avait paru en été et parce qu'il a été écrit par moi et parce que je l'avais promis, mais je ne l'envoie pas de bon cœur. Peut-être a-t-on tort de donner l'occasion aux critiques d'art de se manifester, et cependant j'espère quand il me demandait la permission me paraissait pas bête.

Et depuis deux mois je fais la gravure pour l'illustration du livre qui, si tout va bien sera fini avant le printemps prochain. J'avais encore fait une liasse d'études et un certain progrès. Puis j'en trouve un nouveau procédé de gravure, ainsi je pourrai donner un nouveau et très avantage pour le livre. Pour l'été prochain j'espère avoir quelques jours, la santé est bonne, Timi est un peu comminé par son nez et sa gorge. Andrée tousse un peu, elles apprennent le piano toutes les deux et Timi s'y est bien mise, elle joue déjà pas mal. Nous avons actuellement du bon vin à la cave, et on soupire seulement après le soleil, les menus inconvénients de la vie, on les prend assez patiemment, et nous vous envoyons les vœux de bonne santé et de belle gaieté avec le désir sincère de vous revoir bien gaillards l'été prochain.

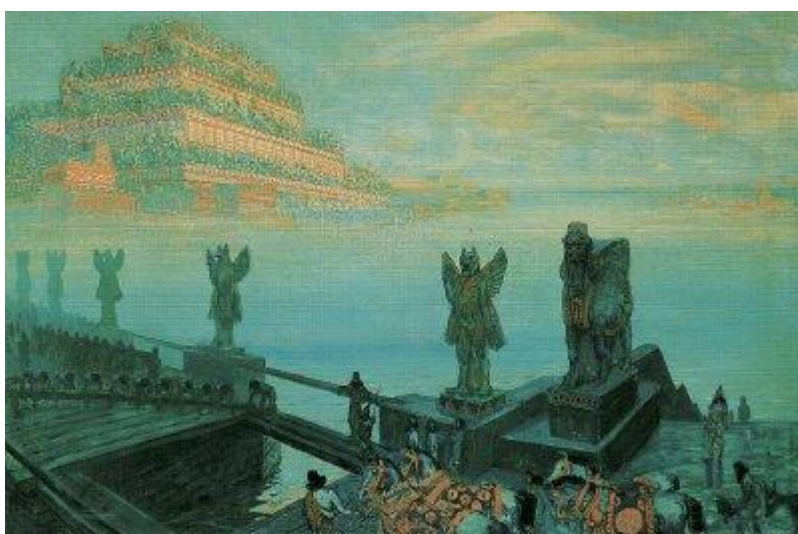
Je ferai la connaissance à Chalupski qui est un très brave homme mais un tailleur cher, donc je ne le vois que de temps en temps.

Toujours bien respectueusement votre dévoué J. Kupka.)

2. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 20. února 1907, ANG v Praze, fond Vojtěch Hynais, přírůstkové číslo AA 2925, číslo kartonu 5

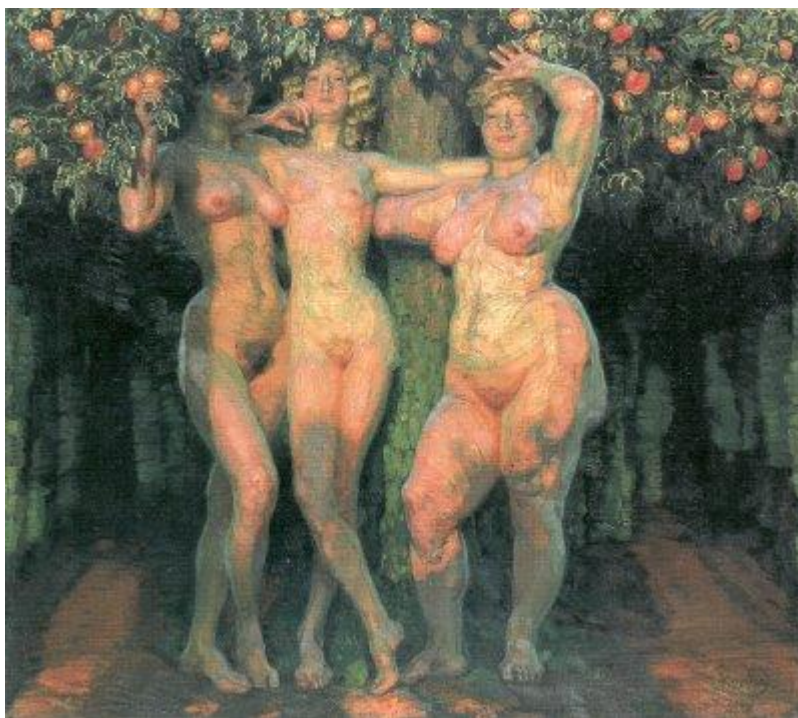
3. František Kupka, Zampiano a Lysistrata, 1909 – 1911, barevný lept, papír, 98 × 143 mm, NG v Praze

4. František Kupka, Babylon, 1906, olej, plátno, 70 × 104 cm, NG v Praze

5. František Kupka, Kolos rhodský, 1906, olej, plátno, 70 × 104 cm, NG v Praze

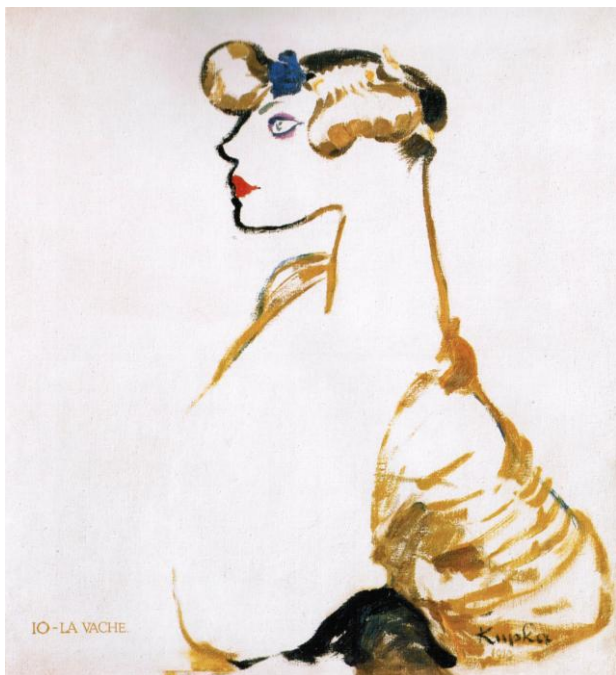
6. František Kupka, Podzimní slunce, 1905 - 1906, olej, plátno, 103 × 117 cm, NG v Praze

7. František Kupka, Žlutá Škála, 1907, olej, plátno, 79 × 79 cm, Centre Pompidou v Paříži

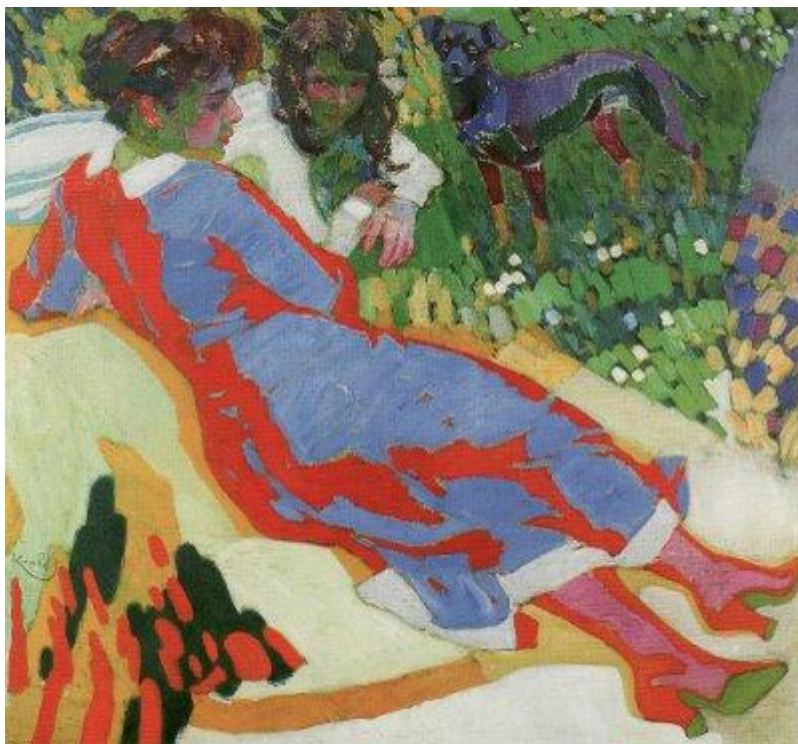
8. František Kupka, Žigolety, 1909, olej, plátno, 66 × 72 cm, NG v Praze

9. František Kupka, Žigolety: Io, kráva, 1910, olej, plátno, 79,5 × 72 cm, sbírka Jana a Medy Mládkových

10. Kees van Dongen, Tanečnice z Folies Bergères, 1907 – 1908, olej, plátno, 103 × 97 cm, Centre Pompidou v Paříži

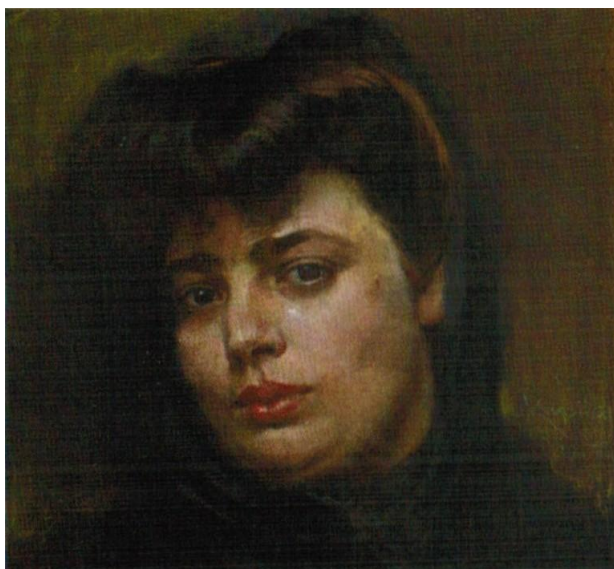
11. František Kupka, Rodinná podobizna, 1910, olej, plátno, 103 × 112 cm, NG v Praze

12. František Kupka, Amorfa. Dvoubarevná fuga, 1912, olej, plátno, 211 × 220 cm, NG v Praze

13. Vojtěch Hynais, Hlava mladé ženy, 1889, olej, plátno, 48,5 × 40 cm, NG v Praze

14. František Kupka, Podobizna paní E. Kupkové, 1905, olej, plátno, 31,5 × 33, 5 cm, NG v Praze

SEZNAM DOPISŮ

Tento seznam obsahuje všechny dokumenty ze souboru dopisů, který je deponován v Archivu Národní galerie v Praze ve fondu Vojtěcha Hynaise, pod přírůstkovým číslem AA 2925, číslo kartonu 5.

A. Dopisy a pohlednice Františka Kupky Vojtěchu Hynaisovi

12. listopadu 1905

22. srpna 1906

5. února 1907

20. února 1907

24. dubna 1907

27. května 1907

14. září 1907

9. prosince 1907

17. ledna 1908

nedat., pohlednice {pravděpodobně 10. dubna 1908}

21. června 1908

30. července, nedat. {určila jsem rok 1908}

13. srpna, nedat. {idem}

23. srpna 1908

23. listopadu 1908

11. prosince 1908

12. května 1909

4. června 1909

20. července 1909

7. ledna 1910

9. května 1910

24. května 1910

3. října 1910
10. prosince 1910
19. prosince 1910
8. ledna 1911
19. února 1911
20. dubna 1911
1. září 1911
13. září 1911
9. prosince 1911
16. prosince 1911
6. ledna 1912
16. března 1912
20. dubna 1912
3. června 1912
25. června 1912
27. července 1912
18. září 1912
23. ledna 1913
10. února 1913
8. března 1913
15. března 1913
19. dubna 1913
13. května 1913
9. srpna 1913
19. prosince 1913
3. května 1914
2. prosince 1918 {adresováno také paní Hynaisové, Jiřímu a Anně Hynaisovým}
1. února 1919 {adresováno také paní Hynaisové}
10. srpna 1919
21. října 1919
20. března 1920
25. dubna 1920

16. srpna 1920 {podepsaná i Nini}

28. října 1920

24. ledna 1921

9. února 1922

4. července 1922, pohlednice

15. února 1923

13. března 1923

20. června 1923

24. července 1923

1. února 1924

18. února 1924

7. května 1924

B. Koncepty dopisů V. Hynaise F. Kupkovi

22. ledna 1919

11. ledna 1920 {možná již hotový dopis}

6. března 1923

9. května 1923

26. června 1923

10. února 1924

8. května 1924

8. ledna 1925

nedat.

nedat.

C. Koncepty návrhů V. Hynaise

Návrh na jmenování Františka Kupky profesorem Akademie v Praze, 21. února 1919
{na stroji}

Návrhu na jmenování Františka Kupky profesorem Akademie v Praze, nedat.

Návrh na služné, 19. března 1920

D. Rodinné dopisy

Nini panu a paní Hynaisovým, 22. srpna 1906 {na stejném listu jako Kupkův dopis}

Pozdrav Nini a F. Kupky panu a paní Hynaisovým, nedat. {pravděpodobně 1907}

Nini paní Hynaisové, 17. května 1907 {na stejném listu jako Kupkův dopis z 14. září 1907}

Nini paní Hynaisové, nedat.

F. Kupka Jiřímu Hynaisovi, 19. prosince 1910

F. Kupka Jiřímu Hynaisovi, 8. ledna 1911

Lístek potrubní pošty do Paříže F. Kupka paní Hynaisové, 12. 10. nedat. {datum těžko čitelné, určila jsem rok 1911}

Nini paní Hynaisové, nedat. {určila jsem rok 1912}

Nini paní Hynaisové, 3. června 1913 {na stejném listu jako Kupkův dopis}

Nini přátelům {Hynaisovým}, 10. srpna 1919 {na stejném listu jako Kupkův dopis}

Nini paní Hynaisové, 5. ledna nedat.

Nini paní Hynaisové a Anně, nedat.

Nini přátelům, nedat.

Nini paní Hynaisové, nedat.

Nini přátelům, nedat.

Nini přátelům, 18. října nedat.

Nini paní Hynaisové, nedat.

E. Ostatní dokumenty

Pohled paní de Valois Hynaisovi V. Hynaisovi, 12. ledna 1915, 1127 obr.

Koncept dopisu V. Hynaise paní de Valois, 15. února 1915

Dopis Santiaga Rusinola V. Hynaisovi, 15. srpna 1915

Koncept dopisu V. Hynaise panu Rusinolovi, 28. prosince 1915

Dopis Rudolfa Dvořáka V. Hynaisovi, nedat. {Rudolf Dvořák - Generální tajemník pražské Akademie 29. 10. 1914 - 1. 2. 1920}

Dopis Jaroslava Nováka V. Hynaisovi, 19. prosince 1914

Účtenka pro dům Lemaître 7, Puteaux, duben 1919

Dopis pana Porcabeuf V. Hynaisovi, 8. srpna 1924

VÝBĚR Z DOPISŮ

Tento výběr zahrnuje dvacet čtyři dopisů F. Kupky V. Hynaisovi a jeden koncept návrhu V. Hynaise. Dopisy F. Kupky jsou přeložené z francouzského do českého jazyka, ale jedná se pouze o pracovní překlady. Edice zachovává osobitý styl autora a autentické výrazy, kromě interpunkce, která je v originále užívána velmi osobitým způsobem a kombinuje zároveň česká i francouzská pravidla a vlastní cítění umělce. Kupka často zdvojuje písmena, tam kde nemá a naopak, což někdy komplikuje správný překlad. Jestliže uvádí adresu, pak Puteaux, a někdy používá i vlastní razítko Lemaitre 7, Puteaux, kde Kupka od roku 1906 žil. Podle několika dochovaných obálek byly dopisy adresovány V. Hynaisovy do Smetanovy ulice 2 v Praze.

Seznam vybraných dopisů

- A. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 20. února 1907
- B. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 24. dubna 1907
- C. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 23. listopadu 1908
- D. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 12. května 1909
- E. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 4. června 1909
- F. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 7. ledna 1910
- G. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 9. května 1910
- H. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 10. prosince 1910
- I. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 19. prosince 1910
- J. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 19. února 1911
- K. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 20. dubna 1911
- L. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 16. prosince 1911
- M. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 16. března 1912
- N. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 25. června 1912
- O. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 29. července 1912
- P. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 8. března 1913
- Q. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 15. března 1913
- R. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 19. prosince 1913
- S. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 1. února 1919
- T. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 21. října 1919
- U. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 20. března 1920
- V. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 24. ledna 1921
- W. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 22. února 1922
- X. Dopis F. Kupky V. Hynaisovi, 13. března 1923
- Y. Koncept návrhu V. Hynaise na jmenování F. Kupky profesorem Akademie výtvarných umění v Praze, 21. února 1919

Puteaux

20. února 1907

Drahý pane Hynaishi,

v pondělí před večerí jsem šel k panu Boltzovi, ale nebyl doma, a paní Boltzová, která mě přijala, nebyla informovaná o všech detailech ve věci ateliéru. Carabin, který chodí pravidelně do Café Delta, aby si dal svůj anýzový pernod s velkým množstvím ledu navrch, a který každý den po obědě u p. Boltze chodí do svého Café, mi to k mému zoufalství dlouze vyprávěl. Viděl jsem, že záležitosti byly již dojednané, a že nemohu přispět, protože prodej ateliéru pro Vás nenabízí lepší podmínky. Nini dnes byla u pana Boltze, aby se přesvědčila, zda to, co říkal Carabin je pravda, ale bohužel je. P. Boltz mně napsal a já se dozvídám, že Vás právě se vším obeznámil.

Nemohu vyvinout více úsilí před svým odjezdem do Prahy, snad bych přesto mohl získat někoho zde v Paříži - ale není možné nic víc teď udělat. Věřím, že p. Boltz je proti mně malý pán, aby to obstaral, vypadá to, že Vás má rád do té míry, že nedovolí ostatním dát Vám najevo oddanost.

Ano, Carabin litoval svých afér a jeho ženu jsem neviděl ještě tak smutnou jako posledně. Také chce poslat svou ženu s dcerou do Alasky, co nejdříve to půjde. Salon Národní společnosti otvírá 14. dubna ve 13 hodin prezident, ve 14 hodin vernisáž pro veřejnost. Společnost francouzských umělců otvírá později, to jest 1. května. Ostatně zdá se mi, že nemohu udělat více než Vám to oznámit.

Nini se léčí se bolavým krkem u velmi dobrého lékaře, naše domácnost funguje naštěstí dobře, dokáží vše skloubit se svou prací. Žiji úplně v Mykénách, ani jsem si nepovšiml jak je předměstí smutné, ponuré, zvláště v zimě. A potom poslední období 6 - 7 měsíců obtížné práce, zdá se mi, že mě omladilo, ale přirozeně si uvědomuji svůj věk.

Očekávám s netrpělivostí den, kdy Vám budu moci poslat zprávu s drobnými výsledky pátrání v dokumentech Národní knihovny - všechen čas jsem zmítán z jedné strany na druhou, dost se tím trápím, neboť Vám tolik dlužím za ty služby, které jste mi prokázal, nemohu Vám více než poděkovat těmito slovy. Chtěl bych,

abyste byl přesvědčen, že se nemýlíte, že se snažím ze všech sil podat důkaz, že si velmi cením Vašich přátelských citů, život mi dal několik tvrdých lekcí. Tento námět – mě oslovuje a vůbec na mě nepřestává působit.

Začínám být unavený, je pozdě. Prosím vyřídte mé pozdravy paní Hynaisové a přátelské pozdravy Jiřímu a slečně Anně a tomu odvážnému Mikuláškovi, už dlouho jsem mu nestiskl ruku. Posílám Vám obdivné pozdravy a zůstávám Váš oddaný

Kupka

Židé na fénických sochách {nakreslený obrázek hlav Židů z fénických soch}

Puteaux

24. dubna 1907

Drahý pane a paní Hynaisovi,

předsevzal jsem si, že Vám pošlu materiály o Židech pro Váš obraz Kristus před Pilátem, ale byl jsem až dosud příliš zaneprázdněn a zároveň jsem si chvílemi říkal, že má zásilka dokumentů (které lze jen velmi těžko sehnat a prakticky neexistují) by mohla vypadat jako zásah do práce natolik závažné, jako je Váš již tak propracovaný obraz.

Mám ještě fotky Beduínů a současných Židů, kteří se jistě příliš nepodobají těm před devatenácti sty lety. Už když občas narazím na ilustrace biblických příběhů od Tissota, který tam byl, tak vidím, že se ve své snaze o přesnost potýkal s velkými problémy.

Rád bych věděl, jaký dojem na Vás udělaly Biblické písně. Edičně je to naprosto banální, to ale nic neubírá duchu, který se tam projevuje. Byl bych rád, kdybyste z toho měl takovou radost jako já a Nini, ale každopádně nám tuto malou poezii zanechala umělecká duše.

Ještě k dokumentům: Prosím Vás, pane Hynaisi, napište mi „potřeboval bych to a ono“, co nemůžete sehnat v Praze a co se snáze nalezne v Paříži, moc rád to pro Vás seženu a pošlu Vám to.

Trochu jsem tušil, že nepřijedete na Velikonoce do Paříže, Vaše dovolená není na takovou cestu dostatečně dlouhá, ale stále doufáme, že Vás trochu užijeme v létě a že paní Hynaisová přijede s Annou o něco dříve, moc se na to těšíme, i když asi nebudu dokonalým galantním mužem, jsem příliš upoután ke své kleci (říkám tomu také poklop na hlupáky), ale má žena o tom již mluví takovým způsobem, že předpokládám, že Váš pobyt proběhne obstojně. Do té doby zůstáváme zde. Ještě napíšeme.

Dosud jsem neměl čas zajít do salonu, ale slyšel jsem, že tam není nic pozoruhodného, že je to stejné jako každý rok.

Pokud jde o „člověka a zemi“, bude nové vydání, lépe tištěné než to současné, takže Vás prosím o trochu strpení, sám se stydím za to, jak je toto vydání špatné.

Co nám říkal Jiří o prorocství konce světa, že to Carduci vypočítal, to jsou smyšlenky, sám Carduci byl překvapen, když mu o tom říkal nějaký novinář.

Napište Nám prosím alespoň krátce, co je u Vás nového, jaké je v Praze jaro, posílám Vám obdivné pozdravy za sebe a také za Nini. Váš oddaný

Kupka

Přátelské pozdravy Jiřímu a slečně Anně

Lemaître 7
Puteaux Seine

23. listopadu 1908

Můj drahý pane Hynaisi,

obdržel jste v těchto dnech tolik očekávanou knížku a článek Gauloise vydaný 22. toho měsíce. Ostatní články očekávám.

Je to malé a malicherné, ale slíbil jsem Vám je poslat. Snad Vám podám důkaz, že se o mě v Paříži zajímají a dokonce bych Vám mohl říct, že mi lichotí sympatie ze strany velmi vážených mužů, kteří oceňují mou statečnost.

Moje další kniha je právě, a nevím ještě, zda vyjde, velmi povzbuzovaná tolika příznivými okolnostmi, neměl bych se znepokojovat. Avšak netajím, že mám z té práce strach, pouštím se do dokumentace, která mi zabírá mnoho času, a mám pocit, že mi to bude trvat moc dlouho, než to dokončím a pravděpodobně budu nucen začít ještě další knihu, abych mohl pracovat na mé Písni písni. Poté tyto obrázky a lept, jak moje oči vnímají a střeva, tedy? Moje velká žena, kterou jsem Vám představil, odsouzená, byla z principu chyba, byla mou černou hloupostí během mnoha nocí. Připravila mi lekci, tvrdošíjně jsem lpěl na staré a chybné vzpomínce a mohu říci, že to byl úpadek, chtěl bych mít trochu více času, abych mohl klidněji pracovat na malbě, až doteď jsem pouze ztrácel čas.

Doufáme, že u Vás je vše v pořádku. Po Vašem odjezdu jsme byli dlouho smutní. Má krásná matka, kterou jste poznali, zemřela tento měsíc, ale André zůstává se svým dědečkem. Pottier, nástupce Heuzého dává kurzy krásného umění a chodíme tam s Nini místo divadel.

Ve francouzském divadle se bude tuto zimu hrát kus s mykénskými kostýmy, Claretie koupil mé Erinye, je to následkem toho, že se snaží udělat tuto opravu.

Zvláštní vzducholodě a mechanické vynálezy všech druhů, nevím, zda jsou to zajímavé věci, které Vám mám vyprávět. Pan Palladan vede vážnou kampaň proti vykukům „moderního“ umění, potřeba osvojovat si japonské rytiny v setrvávajícím malířství a několik jich jde s Mauricem Denisem až k italským primitivům, aby hledali nálepku jednoduchosti. Bez toho to začíná jako každá zima – Paříž je

zaplavená výstavami. Je tam enormně umělců, kteří platí, aby jejich malby byly vidět na veřejnosti.

Prosím Vás, vyříd'te naše komplimenty a nejlepší vzpomínky Vaší paní a naše přátelské pozdravy Jiřímu a věřte v mou neustálou oddanost.

Kupka

12. května 1909

Drahý pane Hynaisi,

přijměte mé upřímné díky za zaslání článku, který se mě týká. Byl jistě napsán jedním z Vašich přátel, tak shovívavým jako Vy, a pravděpodobně pod Vaším vlivem, a také vidím, že jste nemluvil než o mém skromném výsledku zcela přivíraje oči nad tím, co je slabé.

Věřte mi, deník přišel, když se připravuji již několik dní, abych Vám napsal nějaké zprávy z Paříže a od nás. Především jsme šli do Salónu francouzských umělců.

Stal se bídým, již bez Bouguereaua, Constanta, kteří zemřeli, ani Pan Lefebre, který se domnívám nic neposlal, bojujeme proti Zwillerovi, Saintpierreovi, Louise Abbemovi a ještě proti stovkám mazanic, které nejsou schopné přežít, Rochegrosse, který obdržel velkou cenu minulý rok, vystavuje nějakou hanebnou chronologii krajinek sestavených v ateliérech a - to mě podrž, je zde Deutsch, který tento rok vytvořil ty Araby, velikost přírody, všechno jedno procesí, ale minul se.

Ještě jsem nebyl v Národní ani u Nezávislých, kteří jsou často sympatičtí svou drzostí, ale zdá se, že při svých 25. narozeninách "své víno rozředili vodou".

Shrneme-li ducha umělců této doby, můžeme říct, zdá se, jako by všichni nechtěli připomínat mohutný stín Pana Ingrese, všichni unavení volnou malbou, nenáročnou etiketou a špatnými pokusy s barvami. Delacroix, Manet, to bývala krása, ale všichni ti, kteří z toho dělali svá božstva a nepostupovali nijak jinak než valéry a barevností, oslabili ve stavbě a kresbě, ale ta nejhorší produkce je přesto na francouzských umělcích a především ta, která je od lidí napomádovaných. Kdybyste viděl Gervexe - příšerné, Maignana, který minulý rok zemřel ve společenském salónu, ale ne pro to, že by byl zvýhodněn. Také Quinsac, příliš sladký, ale dost dobrý.

Jak je jednoduché psát takto o jiných, vidíte trochu, jaký jsem. Domácnost, trocha zdraví s dobrým vínem a veselá zahrada, ale moje práce - o la lá. Stále dělám knihy, moderní, řeckou, a Píseň písní je ledabyly ve skříni. Potom jsem nemohl odmítnout jednu práci, o kterou mě požádal jeden z mých přátel, redaktor obrázkového časopisu - vytvoření "7 zázraků", tři Iónské, Dórský, Rhodos, Babylon a Pyramidy.

Dělám to jako olejomalby na plátna, ale tak jak kreslím, stále myslím na Vaši svědomitost, a stále si říkám, jak by Vás tento rekonstrukční úkol mohl nadchnout.

Přirozeně jsem hledal v Národní knihovně. Četl jsme Plinia, Herodota, Diodora a stejně tak Josepha H. Je to velmi poučné, vše to, a dobrý Bože Boha dobrého, co lidí žilo před námi - a řeklo by se , a když si člověk uvědomí, že si téměř všichni nadělali zlé krve a proč? Aby nám zanechali pyramidy? Ha-ha-ha.

Víme, že bychom Vás nadarmo čekali tento rok zde v Paříži, ale pokud nám brzy napíšete, byli bychom tím velmi potěšeni.

Prosím Vás, buďte tak laskav a vyříd'te naše poklony Vaším dámám a pozdrav Jiřímu,Váš stále uctivě oddaný

Kupka

4. června 1909

Drahý pane Hynaisi,

děkuji Vám za Váš dopis, který přišel po článku v deníku, a který je pro mě jako vždy příjemnou kompenzací v mé bídě, ve které se nacházím. Nemohu než opakovat své díky za Vaši shovívavost vůči mně. Ale Bože na nebesích, Vy ve Vaší olympské velikosti, jak jste smutný, shlédněte tedy trochu dolů a pohleďte na společenství všech těch lidských bytostí, musí Vás potěšit vidět jak se ostatní smrtelníci čvachtají v rozličných bahnech, nenajde se tam u Vás v Praze sklenka dobrého vína, která by Vás navrátila k dobré náladě? Ano, já vím, do Prahy se vrací domů, dostat se z bryndy udělá dobře, je hodně černého kouře a sazí, které na Vás padají, ale to všechno jednoduše odchází, to není nic než kouř – (narážím na prostředí, které, jak předpokládám, je z většího dílu ve Vašich černých myšlenkách) zde v Paříži, aniž by se to dalo čekat, můžeme bez obalu dostat komínovou rourou do nosu, ale rychle se utěšíme, jsme přesto veselí a spokojení, když uvidíme slunko.

Také Vám děkuji za Váš zájem o to, co dělám, a jsem tím polichocen. Již v mém posledním dopise jsem Vám vyprávěl mé starosti s vytyčením perspektivy, dále pak s dělením proporcí v íonské architektuře Efézského artemisia, Hrobky Mausola atd. ze sedmi zázraků, které mi dali k rekonstrukci. Je to velmi zajímavá práce, a jsem si jistý, že by Vás nadchla. Ale naneštěstí – velice spěchám (mám zpoždění, tím hůře pro vydavatele) a nemohl jsem dát víc než úpravu, kterou nazývám hasič. Je to kvůli reprodukci, kde není než kostra obrazu, která zůstává, a například sloup souměrných proporcí nemůže být deformován až na obrazové odstíny. Dienlafoie píše článek a ten vyjde příští vánoce. Jakmile budu mít exemplář, pošlu jej Jiřímu, abych ho rozzlobil. Raději bych kreslil lokomotivy, bylo by to pravdivější. ale podle toho, jak to vypadá, jsem v celé Francii jen já, kdo je hoden připomenout těchto 7 zázraků světa. A je zvláštní, během toho, co jsem stavěl Jupitera uprostřed dórské kolonády takové, jako v Paestu, a ve velké množství trojúhelníků v Gize, opájený starými historiky, sestupoval jsem s obrovskou radostí do zahrady a sledoval jsem malá hmyzí stvoření šplhat na stébla trávníku, který v tom okamžiku rostl, a zdálo se mi, že tyto zázraky byly ušlechtilejší než to, o čem si může člověk nechat zdát. Pouze – ach, Vy znáte ten zbytek.

V Anglii právě prodali jednoho Holbeina za 1 800 000 franků. Umělci ve Francii s úspěchem získali právo, které umožňuje rodině umělce, pokud to není umělec osobně, získat nějaké % z každého prodeje uměleckého díla.

Národní tento rok oslabuje, Besnard vědomě spadl svou chybou, stovky pláten, která nemají cenu.

Zapomínám, nevím proč, posílat Vám zprávy ze salónů, od nynějška to budu dělat. Rád bych, aby Jiří dobře pracoval a aby měl dost sebevědomí u zkoušek, tak abyste museli dodržet Váš slib a přijet tento rok do Francie. Budeme bohatí, a tak vše půjde lépe než minulý rok. Těším se na Vaše zprávy. Pozdravujte ode mne Vaše dámy a pozdravy Jiřímu, Váš uctivě oddaný

Kupka

7. ledna 1910

Drahý pane Hynaisi,

musíme se Vám přiznat, že nás Vaše dlouhá odmlka velmi znepokojovala a zprávy od Vás nás opravdu potěšily, zvláště to, že paní Hynaisová byla ujištěna, že se v brzkou uzdraví. Kéž by to bylo co nejdříve.

Mám dojem, že v zimě jste v Paříži už dlouho nebyl, ale mám ještě určitou naději, že se setkáme o Velikonocích: do té doby se paní Hynaisová zcela zotaví a budete se snad moci vydat na cestu. Když pojedete kolem Stuttgartu, je tam nějaké přesezení, bylo by dobré si to zjistit, cesta z Prahy do Paříže trvá jen sedmáct hodin, je to přibližně jako expres Paříž - Marseille, kterým v tuhle roční dobu jezdí hodně lidí do Nice a do Monte Carla.

A když cesta za to stojí, co by pro ni člověk neudělal? Je to vždy příjemné povyražení, hlava si odpočine, i když jsou záda po cestě celá rozlámaná.

Ze světa umění Vám nemohu podat zprávu o žádných významných událostech. V Grand Palais se střídá jeden salon za druhým, Salon nábytku, Salon automobilů, Podzimní salon, Zimní salon, Salon Společnosti francouzských sochařů, salon, samý salon a zase salon, s pohoštěním, jak jsem si to vždycky přál.

Přece jen něco: nedávno byla založena Společnost pro autorská práva umělců. To důležité : ? % z každého prodeje uměleckých děl pro umělce, pro vdovu po něm nebo pro děti, společnost hájí všechny zájmy umělců, pokud jde o reprodukce atd.

V podstatě by se vdovy nebo děti po umělcích již neměly ocitnout v bídě, práce otce by neměla přijít vniveč nebo být ku prospěchu pouze obchodníkům nebo vydavatelům. (Roční příspěvek činí 6 franků.)

Kromě toho se ve světě lidí, kteří se označují za „pokrokoví“ občas ozývá hlas, nyní čím dál častěji, jenž apeluje na čest, začíná se zatracovat snadná etiketa, která toliko podvodníkům pomáhala zakrývat nedostatek umu, i když teď jsou ti „odvážní“ zavaleni zakázkami od všech možných snobů z ciziny, hlavně z Německa. (Viz Maurice Denis, Bonnard, Matisse Van Dongen, Valloton, atd.)

Jak jsem se dočetl v českých novinách, v Praze se odehrály podivné věci Aleš na radnici, Mucha v reprezentačním domě {poslední dvě slova napsána v českém

jazyce} a na druhé straně společnost z „Mánesa“, které vyfoukli zakázku. Přečetl jsem si také Šaldovu rozpravu k té Muchově záležitosti a musím říci, že z toho plyne, že jsou všichni stejní, lumpové jeden jako druhý, stejně jako ten, co je o tu velkou zakázku připravil. Koneckonců je to k smíchu.

Přikládám dopis od Paula Recluse. Má opravdu zvláštní písmo a prosím Vás o prominutí, že jsem ho nepřepsal. Dočtete se v něm, o co mu jde a myslím, že dopis náleží nejlépe do Vašich rukou, ledaže bych ho poslal Macharovi. Velice jste dohlížel na výchovu Jiřího a jsem si jist, že ty atlasy jistě znáte. Tenhle Paul, jak mu krátce říkáme, je anděl, dobrota sama a jsem si jist, že když Vás s ním dám dohromady, dostane se Vám pěkné odměny za Vaše styky s těmi, co jsou v Čechách utlačováni a z nichž se chtě nechtě stávají ničemové.

Byl byste tak laskav a sdělil mu, jaké má jeho projekt možnosti? Jako dva otcové si budete dobře rozumět, Paul má syna tady v Paříži na Polytechnice (ve II. ročníku), jeho syn už u nás několikrát byl, kdoví, možná, že se jednou s Jiřím setkají a bude jim spolu dobře.

Přijměte nyní mé díky za zájem, který máte o mou práci, jak jsem Vám již několikrát říkal, je to od Vás velká laskavost, za niž jsem Vám vděčen. Vzpomínám si, že jsem Jiřímu slíbil ty zázraky, posílám je, ale s výhradami. Ve věci té reprodukce jsem dal řadu pokynů, ale dopadlo to strašně, vůbec to není tak, jak jsem chtěl, práce ve velkém nedělali špatně, ale teď je to zpackané, a proto jsem váhal s odesláním. Berte to pouze jako výsledek mého bádání a četby, berte je jako práci badatele a ne malíře. V tomto směru se mi také dostalo četného uznání a těším se náklonnosti vědeckého světa. A navíc se tím dlouho nikdo nezabýval. Byl jsem požádán, abych těch sedm zázraků udělal jako lepty v hezkém vydání. Možná, že to udělám, ale „vita brevis“ a nemám čtyři ruce. Také pošlu jeden článek o sobě z „L'art décoratif“ {Dekorativním umění}, ale bez jakékoliv odpovědnosti za text, vyšel v létě, a poněvadž ho napsala jedna žabka a já Vám ho slíbil, pošlu ho, ale nedělám to rád. Možná děláme chybu, když dáváme kritikům umění příležitost, aby se projeví, přitom se mi ten Deverin, když mě žádal o svolení, nezdál hloupý.

A už dva měsíce pracuji na rytinách k „Lysistratě“, knize, která, když všechno půjde dobře, bude do jara dokončena. Udělal jsem ještě celý svazek studií a určitý pokrok. A pak jsem objevil novou grafickou metodu, a tak budu moci přinést něco

nového a velmi prospěšného pro knihu. Doufám, že v létě budu mít nějaké peníze, zdraví je zatím dobré, Nini má trochu potíže s nosem a krkem, Andrée trochu kašle, obě se učí hrát na klavír, Nini se do toho dala a hraje už docela dobře. Ve sklepě teď máme dobré víno a chybí nám pouze slunce, máme pořád stejné životní starosti, ale snášíme je docela dobře, Vám přejeme hodně zdraví a radosti s upřímným přáním, abychom se s Vámi v létě v plné svěžesti setkali.

Předám vzkaz Chalupeckému (je to velmi slušný člověk), ale jako krejčí drahý, takže se nevidíme moc často. S úctou Váš oddaný

Kupka

Puteaux

9. května 1910

Drahý pane Hynaisi,

jak vidíte, nemeškal jsem se zasláním knih, které jste po mně žádal. Nini se o to postarala, když jela do Paříže. Doufám, že Vám vše přijde neponičené. Úhrada {asi zaplacení předem, ale kdyby to napsal trochu jinak znamenalo by to doporučenou zásilku} pro Rakousko-Uhersko neexistuje a stejně i kdyby byla možná, stejně byste musel zapochybovat, že by se u Vás nepoužily stejné postupy; bezpochyby to je pro někoho Vašich znalostí, komu jste příliš hezky povídal o mé skromné osobě, a kdo ukázal touhu mít ty dvě knihy, nezbývá mi než Vám opět poděkovat za Vaši shovívavost ke mně.

Poté, - přirozeně v tomto období, nemůžete ještě vědět, jak na tom budete příští léto, - překvapilo by nás, kdybychom ve Vašem dopise nenašli ani jedno slůvko, které by nám dalo naději, že Vás brzy znovu uvidíme, ale musíme se tedy spokojit s Vaším slibem, že nám co nejdříve napíšete. Machar má také cestu do Paříže, kterou odložil minulý rok na toto léto, potkáte ho, pokud přijedete tak, jak Vás čekáme - konec července začátek srpna.

Paní Hynaisová nás opomíjí, velmi nás mrzí, že nemáme zprávy o jejím zdravotním stavu, doufáme, že je dobrý až na únavu, kterou zmiňujete.

Zde je psí zima, nebudeme mít tento rok mnoho ovoce kvůli všem těm zpozdilým mrazíkům a velmi mírné zimě. Ledaže by, jak říká Andrée, to byl konec světa (příští 18. květen) a že by meruňky odnesla kometa.

A celé malířství, tedy bylo by to stejně směšné, že ho kometa odnese a prolítne s ním napříč vesmírem. Brrr, trochu jsem toho tento rok namaloval a mám toho plnou hlavu, ... pochybuji víc než jindy o své síle. V tomto okamžiku si myslím, že jsem vybral z toho, co je ze sochařství = modelaci, z grafiky = světlo a z malířství = barvu. Pečlivě schovávám všechno to, co jsem udělal v předcházejících letech a na mou věru, pokud ta kometa přiletí pobourat tohle všechno - já - nebudu ani slůvkem protestovat. A myslím na to, možná jste byl s tím obeznámen, to v čem jsem chtěl poradit od Dr. Katze při jedné vydavatelské aféře v Praze. Celá věc skončila tak, že jsem byl vším znechucen a upustil jsem od záměru, dříve než jsem ho začal

uskutečňovat, poněvadž la Čechy mě již vůbec nezajímají a nechám si udělit francouzské státní občanství a své kosti odpočívat zde, v zemi, kde roste dobré víno a kde je tolik krásných věcí.

Pozdravujte ode mne Jiřího a řekněte komplimenty Vaším dámám, a stále věřte v mou uctivou oddanost

Kupka

Puteaux

10. prosince 1910

Drahý pane Hynaisi,

včera jsem obdržel dopis od Akademie v Praze, který mě oznamuje, že speciální výbor rozhodl udělit mi cenu 2 000 franků za mé souborné dílo a především pro sérii rytin "Erinye". A navíc cenu nadace Leopolda Schmidta rytce, 1 000 franků. {Ve skutečnosti byla cena vyplacena v korunách.}

Přiznávám se Vám, že mě to velmi hluboce zasáhlo a pospíchám Vám to sdělit jako prvnímu, neboť tuším Váš vliv, který jste musel nechat působit a pokud můžete, věřte v má prostá slova upřímných díky, prosím Vás o to.

Zdaleka nepomýšlím jednat jako můj přítel Machar, který měl důvody odmítnout cenu, kterou mu akademie udělila, nevím přesně, co se děje v uměleckém prostředí v Praze. Ne, přijímám ji s tou největší radostí. Dost jsem vlácel olověné koule za sebou a chci jít kupředu. Od té doby, co jsem se osvobodil od obrázků pro deníky, zažil chvíle bídy, a stejně knihy "Člověk a země", "Erinye", byly z těch chudých dítek, které jsem musel nechat podstoupit soudu malého mozku vydavatele. Bylo pro mě nemožné vydat maximum, když jsem byl tak svázán, ale tato potěcha, která mi přichází z Prahy, díky Vám, budu se moci umýt z celé té komerční špíny, kterou jsem musel podstoupit, protože jsem nechtěl umřít hladu.

A dále ať se jednalo o Erinye, dovoluji si Vám připomenout, že je tam mnoho nedokonalostí a že mé dvě nové knihy Lysistrata od Aristofana a Prométheus od Aischyla, na kterých nyní pracuji, budou očištěny od všech vlivů vydavatele a vyrovnají mé přátele z Erinyí.

Během Vaší poslední návštěvy u nás v Puteaux jste viděl, že jsem začal svou druhou verzi Písně písni, opustil jsem to, je ve skříni již dva roky. Tolik jsem se hrabal v dokumentech, že jsem viděl rozpouštět se tu ctihodnou báseň jak sníh na slunci. A ve všech hlediscích mi přišla ilustrace starých děl chybná a doufám, že Prométheus je moje poslední dítko v téhle válce.

V dopisu od akademie mě žádají o krátký popis Písně písni a Erinyí, což udělám a pošlu exempláře pro knihovnu akademie a jakmile ty další knihy budou

vytištěné, nechám je také poslat, ale budu ignorovat, pokud tam budou ještě nějaké formality k doplnění.

Ve všech případech, to, co mi nejvíce leží na srdci, je vyjádřit Vám díky za to, co jste pro mě udělal. Dobře jsem si zapamatoval slova, která jste mi bezděky řekl jednoho dne v Praze: "Schvaluji, aby člověk, který se vyvíjí, měnil své způsoby ve vyjadřování se, ale to, co se mi zdá bídné, je, že mění pocity." Nikdy se ve mně nebudete mýlit. Někdy v těchto dnech Vám napíšu více o tom, co se děje v Paříži.

Mé pozdravy Vaším paním, přátelské pozdravení Jiřímu, Váš stále oddaný a vděčný

Kupka

Nini mě žádá, abych ji omluvil u paní Hynaisové, že se přehmátla v poštovních známkách a místo jedné 25-ti centimové tam dala 10-ti centimovou.

Také Vám děkuji, že jste poslal Vaše doporučení do Říma, ale nemohl jsem tam jet, ale není to ztraceno.

Puteaux

19. prosince 1910

Drahý pane Hynaisi,

jako vždy jsem velmi šťastný z Vašeho milého dopisu, a abych doplnil své vyprávění o šťastné události, ve které, abych tak řekl, jste také hrál, musím Vám sdělit, že peníze mi poslala Zemská banka bezprostředně poté, co jsem požádal, aby mi byly zaslány. Směnou na franky to dělalo 147 franků.

Poslal jsem 2 exempláře pro akademickou knihovnu a krátký popis ke každému z děl. Ale Pro Boha! jaké nesnáze mi dělalo znovu psát v češtině. Začíná to být na mě vidět, že jsem "vykořenělec" a poté, tato nesnáz se u mě zdvojila kvůli špatné paměti, nejenom jazykové, ale také překlady do cizího jazyka, které mě působily starosti. Opět jsem se například ocitl v Erinyích, protože v tomto momentě žiju jak poustevník dost soustředěný na řecké písmo, ale jako u Písně písní to již není. A přesto si vzpomínám, že v období, kdy jsem na tom pracoval, četl jsem hebrejsky, a také jsem si začínal zvykat i na rozdíly z různých období a dialektů.

Ve vašem dopise čtu, že pánové Schwaiger, Ženíšek a Schikaneder a zesnulý B. Knüpfer projevili své sympatie ke mně, a v prvním okamžiku jsem jim chtěl každému napsat děkovné slovo. První okamžik je vždycky dobrý a je možná škoda to neudělat. Ještě co se týče pan Schwaigera, bylo by to pro mě jednodušší, kdybych dojel za Vámi, viděl jsem, že je to váš soused v ateliéru, ale dobře vím, že pokud pan Ženíšek a Schikaneder jsou stále profesory na umělecké škole a že je to tam, kam jim je třeba adresovat mé dopisy. Mimo to, že jste to Vy osobně, kdo mi dal jejich jména, je to pro mě těžké a bylo by to dost netaktní z mé strany vůči Vám, abych to udělal bez toho, aniž bych Vás o tom zpravil.

Ve všech případech, budu se snažit to udělat jak nejvíce rozvážně to bude možné, nebudete tím znepokojený.

Člověk a země, slíbil jsem to Jiřímu, tyto knihy by mu mohly být užitečné, věc se odehrála mezi námi dvěma, tak Vás prosím, netrapte se kvůli tomu a nedívejte se na obrazy uvnitř, byl jsem v tom nejhorší postavení, do jakých může být ilustrátor postaven.

Zde v Paříži, výstava za výstavou, bahno, šedé časy a strašně vody, Vánoce se blíží, novoroční dárky a stavění luxusu na odiv, že se skutečně ptáme, odkud jsou všechny ty peníze. Dětské hračky za 90 franků, za 170 franků.

A Andrée? Po celý rok jsme ji nutili do piána a nakonec, když jsme viděli, že to nejde, ukončili jsme to a uvolnili jsme ji z toho. A ihned se dala do kreslení. Ale Nini piáno ovládá.

Má touha jet do Itálie mě stále drží a pokud to půjde, pojedu tam, jakmile budu moci, především to všechno teď vidím s jistým pochopením. Nakonec, četl jsme historii Farnesiny {renesanční vily v Římě}, v jakých podmínkách tam umělci pracovali, například Zampieri, zdá se mi, že klíky a spolky v dnešní době nejsou nic ve srovnání s tím vším, to by mělo být něco takového, že jestliže připevníte své zázraky do kupole muzea v Praze, měl byste být povinován se ozbrojit revolverem proti útokům moderních Lefranchistů nebo nějakých dalších podprůměrných nevychovců.

Prosíme Vás, pozdravujte od nás své paní (Nini je smutná, že ji paní Hynaisová nepíše) a můžete stále věřit v mou oddanost a vděčnost

Kupka

19. února 1911

Drahý pane Hynaishi

pro tentokrát mám ještě chuť Vám říci, že dny ubíhají a se vší mou chutí Vám napsat, že tam nepřijedu. Ale to by se Vám nechtělo se smát, skoro všichni bydlí v této firmě, takže ani já neudělám výjimku.

Zdejší špinavé zimní předměstí a můj krásný sen o Itálii se jeví nyní ještě vzdálenější. Tyto tři měsíce jsem strávil nad kresbami Prométhea, nebylo to dostatečně dlouho. Skončil jsem je ukrytím do desek na výkresy a nevím, zda je neuvidí spíše jarní slunce v Puteaux než mě uvidí v Itálii. Vrcholem všeho dělám ještě rytinu ze dřeva, (řemeslo, které mi chybělo) to vše proto, že jsem se zapojil do hromady věcí před tím, než jsem věděl, zda budu mít čas je udělat. A nicméně hořím chutí pracovat na věcech, které nebudou na programu, který by nesměřovaly k žádnému cíli, ano, chtěl bych dělat svého malého ptáčka, který zpívá na větvi a který je trochu zneklidněn svými posluchači.

Tu a tam se nechávám v čepičce, ale pořád se mi zdá, že mám v sobě ještě toho starého koníčka dostavníkového, který mě až do současnosti sloužil k přenášení přes všechnu nepohodu a rány bičem, které již více nepočítám, tato slupka, která byla dobrá pro všechnu dřinu, kterou jsem namáhavě poměřoval s mým opravdovým životem, ale nyní mně vadí. Je příliš těžká a mám chuť skákat a dokonce létat.

Beru namátkou několik čísel novin z posledních dnů, které Vám řeknou lépe než já, co se děje v Paříži, až je budete prohlížet budete cítit chvíle na pařížské dlažbě. Malé výstavy se konají stále a v ateliérech se připravují mistři pro vstup do salónu, který otevře 1. dubna. Je to už dlouho předpokládám, co jste neviděl Paříž v krásných jarních dnech, právě když zde obvykle pobýváte, je mrtvá sezóna, kdy Paříž je již uzavřená v prachu. Nebudete mít odvalu tento rok?

Zkrátka člověk se stále mýlí, má nechuť se přetahovat, život je tak krásný, když se člověk cítí unesený svou obvyklou chůzí, říkám si také s cestou do Itálie, ale máme hromadu věcí, které nás zdržují. Já mám ještě asi dvacítku mědi k rytí pro Prométhea, který musí být vytištěný toto léto. Kdybych si dovolil svůj výlet, měl bych zpoždění. Žádají mě, abych ilustroval ještě dvě řecké knihy, to je šílené,

nemohu více, budu se snažit sám zastavit tento druh prací, které mě tlačí nazpět tolika těžkostmi.

Nini a Andrée se cítí zázračně a já doufám, že se všichni u Vás mají také dobře. Posíláme Vám naše nejlepší vzpomínky a jsem šťastný, že mohu být Váš vděčný

Kupka

Člověk bude pracovat a vážně hledat celý život, aby objevil pravdu a krásu a krásu v umění, život, během kterého jiní naopak dělají majetek – chybu.

20. dubna 1911

Drahý pane Hynaisi

obdržel jste, doufám, malý balíček novin, který jsem Vám poslal „recenze“ Národních {název novin}. Myslel jsem, že to nemůže být pro Vás nezajímavé.

Posílám tam jedny jiné, přílohu Národních a „Nezávislých“. Noviny jsou noviny, nato musíte mít dostatečně čistou myšlenku a novináři, tito papoušci všech teorií, které slyší v okruhu umělců a křičí je silným hlasem a dávají je k posouzení, čtěte je, jestliže na to máte dost trpělivosti, ale prosím Vás, věřte mi, že беру tyto noviny zcela s rezervou a že Vám je nepředkládám jako výrazy mých vlastních myšlenek. Myslel jsem jednoduše, abyste je proběhnul, budete mít radost vědět to, co dělají umělci, které ve většině znáte.

Já sám jsem se již dva roky zdržel návštěv salónů a zvláště Národního. Viděl jsem několik výstav jednotlivých lidí, kteří dělají skutečně věci vzdálené běžným vzorcům, kteří časem dají jen věci hloupé, kteří pokračují ve svých úspěších obchodníků přinášejíce takovou a takovou značku.

Nemohl jste býval přijet, udělat malou cestu do Paříže na Velikonoce? Měl jsem malou naději Vás vidět, zvláště, když je počasí sladké a suché.

Příští léto pravděpodobně, budu mít tu radost, poté, co mi to Vaše dopisy připomněly.

U nás jde všechno stejnou cestou, můj plán cesty do Itálie nebyl ještě realizován, mám přílišnou chuť pracovat a to způsobuje, že končím s řečmi o tom, že přes to všechno není pro mě velký problém, jestliže zůstávám přikovaný zde. V jiné chvíli, když se dostanu do krize, tato cesta mi znovu dodá odvahy. Vidím zde věci natolik zajímavé a trávím všechnen můj čas hledáním a pronikáním do toho, co mám před očima - a pak, jak chcete, Paříž je tak krásná, dokonce Puteax má své kouzlo a mám již tuto zemi příliš v srdci.

Dělal jsem několik Žigolet, které jsem poslal do Salónu nezávislých (které dělám pro zisk); to je od doby, co jsem dělal Prométhea, kde kráva Yo hraje důležitou roli, kde se musela zrodit myšlenka v mé hlavě a kráva – mýtická žena, která přesto není

mou největší zábavou, našla malou úlevu v radosti znázornit to, co vidím na ulici. Ujde to, s výběrem námětu, že si mě kritika Fortuny plete s Van Dongenem, který také dělá Žigolety.

Andrée hodně kreslí, dělá dokonce malé obrázky a nakonec udělala malý lept. Nini se nosí šarmantně, zůstává nám všechno, zdá se mi silnější jako nikdy předtím. Piji stále kysané mléko, sprchuji se a každé ráno na zahradě nahý, když je hezky nebo když padá sníh cvičím na vzduchu.

{zespodu obráceně}

Salón francouzských umělců ještě neotevřel.

{z boku}

Jestliže můžeme mít brzo Vaše novinky, udělá nám to velkou radost, čekající posíláme Vám všem naše nejlepší vzpomínky a já zůstávám Váš věrně oddaný

Kupka

16. prosince 1911

Drahý pane Hynaisi,

Nini mě pověřila, abych Vám poslal novinový výstřížek, kde jsou určené výherní losy Panamského průplavu. Jen abyste tam našli ten Váš. Je tam výhra 500 000 franků, kterou byste si zasloužil vyhrát, k Vánocům by to bylo velmi příjemné.

V tomto čase využívám příležitosti, abych Vás požádal o službu, nepříliš komplikovanou: Uvidíte-li Vy sám, nebo Jiří nebo někdo od Vás Macharův portrét reprodukováný v barvě přibližně 60 – 50 cm, buďte tak hodní a uvědomte mě o tom slůvkem. Je to reprodukce Macharova portrétu, který jsem dělal v roce 1901, když jsem přechodně pobýval ve Vídni. Jsem žádán o svolení ho reprodukovat, aniž by mi řekli, jak důležitá by měla ta reprodukce být. Ostatně, aby byl klid, souhlasil jsem, protože člověk, který dělá reprodukce, mě požádal, a již měl plátno u sebe (které mu Machar již poslal), svolil jsem, ale za podmínky, že se mi pošle předem k posouzení korekturu, abych ji viděl, než dám schválení k tisku.

Reprodukce se mi nelíbí svým formátem, poměr hlavy k ramenům a k rukám se zdá nemožný a nato jsem psal, že nepřipouštím existenci tohoto formátu.

Naučil jsem se, že tato reprodukce je žádaná znovu být malovaná, pro člověka, který reprodukuje, a pro vydavatele dobrá záležitost a jiná reprodukce by žádala nějaký čas pro její znovu započítí – obávám se, že věc bude znovu malovaná navzdory mému odmítnutí a bráním si tak vchod do domu.

Tito lidé – tam jsou toho schopní – prosím Vás tedy pane Hynaisi, uvidíte-li, že ji vydávají, přece jen mě račte na to upozornit. To mě ohromě trápí, že Vás prosím o tuto službu, ale nemám než Vás, na koho se mohu spolehnout.

A nevím, jestli budu dost silný požádat o pomoc pana Katze. Jsem z toho dost zhnusený; běží ještě o to, že mě lapili tak podvodně, že mě zneužili a že na mě vydělávají peníze, je to podařené, zapřísáhl jsem se odehnat daleko od sebe všechny možnosti vztahů s těmito šejdíři z Prahy, ale jestliže se nebude respektovat moje umělecké přání, tedy vyhledám spravedlnost. Zlatá Praha jindy také reprodukovala mou věc, aniž mě požádali, jestli to dovolím nebo ne. Darebáci, zasloužili by si být všichni vyhubeni, jako se udělal masakr podle Ašurbanipala, aby jejich krev

nepotřísnila zem, aby tam potom nezbyla jen sama nejubožejší pampeliška. Jaký kout nepoctivců, přesto.

Můžu Vás o to žádat, a myslete na mě stále. Váš oddaný

Kupka

{dole pod textem}

A s tím vším bude Machar spokojený nebo ne, v každém případě jsem už dlouhou dobu bez novinek od něj.

{z boku}

Naše přátelské a nejhezčí vzpomínky na Vás všechny.

16. března 1912

Drahý pane Hynasi,

už nějaký čas jsem na sebe rozzlobený, že Vám nepíšu tak často, jak bych chtěl. To, co mě do teď nejvíc drželo, bylo očekávání výtisku Lysistraty, vypadá to stále slibně a právě teď se mám sejít již jen s vydavatelem.

Tedy řekl bych, že bych Vám ji poslal. Ale jsem tolik dotčen Vaší vzdáleností a tak příjemný dopis, že na tom více netrvám.

Jsem dosti netrpělivý, abych Vám sdělil novinky, ale dny mizí a Vy víte dobře, co se děje. Přichází únava a v těchto chvílích ta samá, jestliže to vyprázdní vzpomínky na ty, kteří jsou drazí, není více síly ani odvahy jim sdělovat to, co bych jim chtěl tolik říct.

Dnes Vám posílám především mé nejupřímnější poděkováními za všechny ty základy, které jste chtěl oznámit s tím zpropadeným portrétem Machara.

Doktor Katz, se také ukázal být přívětivý, co se mě týká, ale jak jsem předem tušil, že výsledek případného soudu a pro mě dosti nejistého procesu, incident je uzavřený. A tentokrát přísahám nadobro, že nikdy více se nenechám vzít.

Pěkně jsem se otáčel, zde v Paříži, obchodníci jsou skoro všichni titíž, ale ne ještě tak hrubí, jako v Čechách. Dobře, dobře – špatné žerty všechno to.

Žerty, ano, na jednu stranu Vám to něco přináší a na druhou stranu Vám něco ubíhá. A říci, že jste pocítil obě dvě. Růže {nemoc lékařsky} může opravdu přinést utrpení. Dobrý Bože, proč to potkalo zrovna Vás. Bylo to úmorné. Nemluvíme celý den než o tom. Nini mně říká, že je velmi šťastné pro paní Hynaisovou, že krev může procházet, ujde to, bude zbavena všeho. Neznal jsem to dobře, tu trošku, kterou jsem o tom věděl, jsem už zapomněl, ale co vím dobře, je to, že síly se vrátí rychle.

Paní Hynaisová neměla štěstí, když trpěla tak dlouho, ale jestliže byla pravda, jak Nini uzavřela, že až nyní se paní Hynaisová zkrátka uzdraví, byli bychom z toho velmi šťastní. A Nini, viděl jste, je velmi vážná, když se jedná o závažné věci. Řekl bych Vám dokonce že kromě toho, že jí dávám za pravdu v tom, co říká, já sám bych to viděl stejným způsobem. Pouštění žilou v 17. a ještě v 18. století bylo velice dobré. Pouze nyní lékárníci neprodávají svá svinstva. Když Charcot hlásal vůli a podněty,

byla to lékárenská klika, která se postavila proti tomu. Myslel jsem také hodně na Jiřího. On, který se zabývá podněty, najde se to proč, jste pocítili obojí, a proč Vy, kteří si to zasloužíte nejméně na celém světě.

Bude se moci snad říct ještě k tomu, proč většina darebáků bere všechno: zdraví, štěstí, radost a úspěchy. Jak můj drahý Jiří, zda jste tam, vyberte si okultní vědy. Říkáte, proč nejlepší smrtelníci mají trpět a ne ti ze dna, kteří by si to zasloužili?

Ano, podle Esclapia, je mnohem snazší to říkat, ale bylo by třeba vědět co dělat, abychom chránili ty, které máme rádi.

Nini je velmi smutná z toho, že ví, že paní Hynaisová byla zarmoucená z toho, že nemohla odpovědět na její dopis. Věřím, že Nini si zaslouží polehčující okolnosti. Byla celou zimu velmi zaneprázdněná a nevím, jak by ta věc byla možná. To nemůže být nedbalost z její strany vzhledem k paní Hynaisové, kterou má tolik ráda. Ne opravdu nevidím to tak.

A potom tento rok je to u nás Nini, která nemá v pořádku střeva. Většinu času nejí. Je to zánět střeva a ona se nechce nechat léčit. Necítí se ve své kůži, během dost dlouhé doby mluvila pouze o smrti, trávila hrozné noci, měla halucinace a vstávala ráno velmi unavená, pokládající se za starou.

Nezbývá mi než Vám poděkovat, že jste na mě myslel s cenou akademie a chtěl mě ocenit. Budu na tom dělat, připojující tam Prométhea. Ale to nebude možná válka tento rok.

Pocítil jsem trochu překážky, které tak často spolupůsobí a kniha s knihou. Věřím, že když bude Prométheus dokončený a vydaný, budu mít své poslední řecké období. Budu moci představit knihy jako celek všeho mého bádání a mého úsilí – úsilí zůstat osobní dávající řeckému po tom všech, co jsem udělal až do současnosti. A jestliže budu mít Váš souhlas, opřu se do soutěže, budu z toho velmi šťastný.

Ne, čekajíce, chci mít zadostiučinění a vidět exemplář Lysistraty ve Vašich rukou. Ten výtisk, který očekávám tak netrpělivě. Doufám, že Vám ho brzy budu moci poslat.

Během dvou měsíců jsem dělal malbu jako vzteklý, hodně jsem studoval italské primitivy, hltal jsem je, hltal a pojídal, ale jsem připravený vrátit se k Řekům. Byli nicméně velmi blízko umění, které je vedlo k napodobování přírody. Umění jsou emoce. Realismus nebo naturalismus je průměrnost. Je pravda, že neobjevili formy a

umělec, aby byl pochopen, mohl pouze vyjadřovat charakter každé věci, kterou představuje ve své nejčistější podstatě, ale musel být také volný, aby si dovolil to, co si Řekové dovolili v koloniích a kde měli nadřazenost nad Egypťany, kteří jednotili kmeny stromů, lotosová poupata. Zkrátka vidím, že je velmi šťastné, že se tam Řekové dostali. Italská renesance by bývala měla pouze egyptské modely, a tím by byla neudělala největší díru do světa.

Ale Vy musíte mít dost mého dopisu, zvláště když se mně zdá v tuto chvíli trochu potrhlý a můj dopis musí být krásně hloupý. Omluvte mě.

{z boku}

A slečna Anna? Já, který tak často myslím na její krásnou trpělivost, kterou má pro pastel. Doufám, že můj dopis Vás zastihne již bez bezstarostí, prosím Vás, abyste předal mé blahopřání paní Hynaisové, aby se uzdravila a mé nejupřímnější přátelství Jiřímu a slečně Anně. V několika dnech se Vám budu snažit napsat rozumněji, stále Váš oddaný

Kupka

25. června 1912

Drahý pane Hynaishi,

obdržel jsem Váš poslední dopis a poslal jsem Vám jednu pohlednici říkající, že se naše dopisy zkrížily a to je pouze nyní, když Vám opětuji své poděkování za zájem, který mi věnujete s takovou oddaností. Jsem tím velmi potěšen, a zvláště to, co mi přináší štěstí, je to, že vidím Vaši ochranu, Vás umělce, kterého považuji za jednoho z největších, který kdy existoval. Přeji Vám, abyste měl stále důvěru ve své umění a pokračoval a nás obohatil svými tak noblesními díly.

Nemyslete si, že hledám, jak Vám mazat med kolem pusy, abych získal výhody Vaší sympatie a využil je ve svém zájmu; věřím, že až do současnosti jsem Vám dostatečně ukazoval, že nehledám, jak se vrátit do Prahy, jsem od této myšlenky hodně daleko, abych získal prospěch z Vašeho vlivu ne, ne – sám jsem nikdy neměl štěstí osobně poznat Vaše myšlenky a analýzy o umění a jeho historii, abych zaujal Vaše místo na výši, kterou jsem již naznačil.

Ještě zde navzdory několika dnům nicnedělání, užívání si izolace a klidu, což mi umožňuje ostrov (kam nemají přístup auta), pokračuji v urovnávání všeho ve své hlavě. Směšná potřeba, chcete-li, že myslím na umění, když jsou zdravé oči a dvě zdravé ruce, ale tolikrát jsem se zmýlil a potřebuji mít přesvědčení opřené o vědecké analýzy, abych pokračoval ne tak viklavě jako předtím. To je tak, chcete také druh oboru, který provádím já sám, hodně jsem to potřeboval, co se týká otázek o umění, jsou stále tak zajímavé jako metafyzika.

Zde, při návštěvě, kterou jsme udělali v řadách v Carnacu, tak dobře zachovalých, dolomeny a desky obchodníků, jsem ještě před novou kapitolou historie umění strhující jako všechno. A jaké emoce, když jsem to všechno viděl, jaké štěstí pro mě znovu nalézt skoro stejný duševní stav jako když mi bylo 17 – 18 let, kde slovo „mohyla“ bylo pro mě zdrojem vybavení si pohádek a kde jsem vidíval Peruna Živu atd. v tak zlaté záři, jak jen Homér mohl vidět bohy na Olympu {slovo mohyla a text od spojky a je napsán česky}. Mladá fantazie se mi vrátila a já jsem znovu obdržel chvíle dětských snů před kameny, také bohatými na vzpomínky.

Dobrý Bože, ano, den, kdy jsem mluvil o tom, že nasednu na vlak, abych už nevěděl kam, kde jsem se musel znovu vrátit s J. Mánes, abychom předtím udělali oběť bohům, přivázali mě k posteli a během celé noci mě dávali studené obklady na palici.

Tohle už ke mně nebude moci teď přijít, protože v protikladu k těmto dnům bídy, kdy jsem měl během týdnů pouze kafe a malé chleby v břiše, nafouknul jsem se jako čtyři, a mám se výborně.

{z boku}

Andrée psala a ilustrovala již svou druhou povídku La tour volante {přeložila bych to jako létající kolo}, která je skutečně dobrá. Také ji už nenechávám chodit do školy a budu se o ni vážně starat sám. Nini se má dobře od té doby, co je tady. Posíláme Vám všem naše přátelství a zůstávám stále Váš vděčný

Kupka

29. července 1912

Drahý pane Hynaisi,

Váš dopis plný vlídnosti mě zastihl ve stejné chvíli, kdy jsem Vám chtěl napsat. Měl jsem ten úmysl již několik dní a je to pouze kvůli novinovému článku, kde Ars. Alexandre mluví o soutěži na Římskou cenu ve škole des Beaux-Arts, plný zájmu, a který Vás bude živě zajímat, a který bych Vám chtěl poslat ve stejný čas jako dopis. Nemohu na to dát ruku.

Shrnutí, stěžuje si zde navíc na špatný stav věcí, které vládnu ve škole des B.-A. Křičí dokonce krach školy, zhroucení instituce, která je tolik podezřelá v interiéru, jejíž fasády dlouho nevydrží a spadnou, nemají na čem držet.

Za Váš záměr vybrat knihu do soutěže, když jste viděl mou čest ohroženou, Vám můžu jen velmi upřímně poděkovat. Je to nesmírná služba, že jste to učinil a vidím toto Vaše gesto tak krásné, že jste mi chtěl dát vydělat trochu peněz. Jak jste vůči mě dobrý, tak nonšalantní. Pošlu Vám jinou knihu, abyste se nemusel vzdát té, kterou jsem Vám poslal. To nebude už nutné.

Vybírajíce ji do Vaší soutěže, dáváte tak krásný důkaz oddanosti k mým zájmům, pro které jste již tolik udělal a co je pro mě jedna z nejlepších morálních podpor.

Přeji si pouze jednu věc: je to být ve stavu moci Vám prokázat aspoň svou vděčnost, tak lichotivou pro mě.

A přísahám Vám, můj velký mistře Hynaisi, že prokážu, že Váš rodilý zájem se neubíral na obyčejného nešťastníka, budu mít příležitost ukázat, že jsem hoden Vašeho přátelství. Není tomu tak dlouho, začal jsem se cítit velmi silný. Moje práce jde skvěle a shledávám, že jdu velkými kroky vpřed. Měl jsem trochu zlého, to je pravda, a bál jsem se chvíli ztroskotání v mých starostech, že nevyřeším tolik velkých problémů a sám jsem se mnohokrát zmýlil. Nyní to již nehrozí.

Velmi se trápíme, když jsme se dozvěděli, že paní Hynaisová není ještě zcela zbavena bolestí. Dobrý bože, tak vskutku léčení ve Františkových lázních by ji udělalo dobře, měla by se rozhodnout, jet a strávit tam nějaký čas se slečnou Annou. Ony Vás pravděpodobně nechtějí opustit, vědouce, že během jejich pobytu se budete namáhat. Ale je to radost pracovat. Je na světě zaměstnání, které vyčerpává

organismus krásněji, než umělce? Je radost pro nás jiné tvořit, dokonce se všemi trampotami, které nám to způsobuje. Nechávejíce Vaši práci, ony nebudou mít výčitky svědomí, je třeba, aby byla paní Hynaisová zdravá.

U nás se obnovil obvyklý běh života, od té doby, co jsme se vrátili z Île aux Moines. Nini je občas dopálená malými nevolnostmi, bez důležitosti, ale chudák, každou chvíli to je jiná věc. A to je to, že nechce ani doktory, ani lékaře. Ale stále se zotavuje jako kočka.

Andrée už nebude chodit do školy. Poté co píše a kreslí s mimořádným nadšením, nechci, aby byla unavená hloupostmi konvenčního vyučování. Brzy bude třeba, aby hledala vydavatele nebo aby se zařídila tiskárna doma. Vší silou chce dělat knihy, psát příběhy a ilustrovat je, dokonce vyrývat ilustrace.

Možná že skoro na konci srpna budu nucen jet do Barcelony, abych urovnal některé záležitosti. Jestliže Nini pojedje se mnou, půjdeme pozdravit pana Rusinola. Nevím ještě, jak ty věci vyřídím, zvláště cestování do Španělska, pokusím se navštívit Cordobu a Alhambru, jež se mě uměleckými kvalitami zdají nejzajímavější. Pokud jde o zázraky s ochranou, které tito lidé měli, využít motivy vzniklé v přírodě, to je dělání zázraků. A buržousti buržoazie, my máme přinášet vznešené paměti jejich noblesní práce v umění a ve vědě. Oni jsou trochu deformovaní řeckými autory, ale méně každý sám než mniši našeho chmurného středověku.

Ach, musíte být mým dopisem unaven, kdybych se poslouchal, neskončil bych s tím.

Nini připojuje výstřížek z novin, který Vám může posloužit.

Tedy, můj drahý pane Hynaisi, buďte ujištěn o mé vděčnosti za to všechno, co pro mě děláte a posílám Vám mé přání, abyste měl hodně šťastných dnů, jak si zasloužíte.

Posíláme naše nejlepší vzpomínky a stále Váš

Kupka

Puteaux

8. března 1913

Drahý pane Hynaisi,

jste skutečně báječný v oddanosti, kterou mě zahrnujete. Poznal jsem to při čtení mezi řádky, kde se stavíte za kulisu. K zaopatření mě pomáhá osud, okolnosti se staly příznivými v záležitosti toho krásného umístění mých kreseb, ale bez Vás by to tak dobře nešlo, neboť ti, kteří by chtěli mě chtěli potlačit, v Praze nechybějí, (a nezadusí mě).

Posílám tedy výběr, skutečný výběr mých kreseb uspořádaných do sérií, které vyjmenovávám následujícím způsobem: {následující údaje v odstavci jsou napsány česky, ve skutečnosti se o cenách jednalo v korunách}

Studie pro Píseň písni 15 listů 1 500 frcs

Studie pro Lysistratu 25 listů 3 000 frcs

Studie pro Erinye 71 listů 2 000 frcs

prodejné jen každá série v celku

Nevím sám, proč jsem opět připojil ty z Písně písni, je toho možná příliš, ale myslím si, že mi zamítnou ty, které nebudou kupovat. Celkem vzato by Moderní galerie v Praze měla vzít všechny, v této chvíli, Vy mi dáte za pravdu, že tím neztratí čest, a musíte vidět, co si průměrně koupí.

Nyní jste našel několik nedostatků v jistých kresbách, a protože k Vám mám tolik důvěry, mohl byste žádat, aby Vám ten nebo onen nevyhověl a byl první v zabránění přijetí koupě - bez slitování.

Ve Vašem posledním dopise jste neudělal žádnou zmínku o Vaší cestě na Velikonoce do Paříže. Mohl bych Vám pouze poslat recenze o salónech. Bude Vás to jistě zajímat, ale znáte novináře. Přeji si, abyste dýchal jarní pařížský vzduch, hladící vzduch plný radosti.

A já, říkám Vám, že vezmu Nini, model pro portrét, který jak se zdá Vás zajímá, pustil jsem se trochu daleko. Zajisté že tak - především jestliže nákup kreseb do Prahy přijde a pomůže s financemi, často bídými, slíbil jsem toho příliš Nini a Andrée, je třeba, abych to uskutečnil a přijedeme do Prahy. Ale doufám, říkájce, že

vezmu model, rozuměl jste, tak chci projevit, snad nadmíru malíř a ne dost galantní muž, především že jsem Vám vděčný. Prosím Vás, nemyslím nic špatného v tomto tématu, často zapomínám báječného člověka ve Vás, myslím pouze na obdiv, který k Vám mám jako k umělci.

Hořím přáním Vám udělat radost, poděkování nestačí. Váš zcela oddaný

Kupka

{ze strany}

Naše komplimenty paní Hynaisové a naše přátelství slečně Anně a Jiřímu.

Puteaux

15. března 1913

Drahý pane Hynaisi,

český koncert se konal včera večer. Bylo to dobré k porovnání manifestace Čechů v Paříži. Přál bych si několik velkolepých věcí, ale stačilo by, aby se mluvilo o šíleném úspěchu české hudby v Paříži. Jan Heřman je skutečně, alespoň se jeví, virtuóz na piáno a prokazuje čest na škole pana Mikeše. Nelituji, že ve mně vzbudilo zájem jeho umění a budu pokračovat, pokud to bude v mých silách.

To že jsem už nějaký čas plný hudby a lituji pouze, že ji sám neumím dělat. Mám několik přátel hudebníků a navštěvuji hodně koncertů. Včera jsem měl radost, že jsem viděl poslední generaci českých hudebníků, kteří se vymanili z německého vlivu a pokračovali blízko Francie. Debussy, Rawel, Florent Schmidt, Déodat de Severac, silní hoši, kteří ostatně již měli sílu postavit se čelem německé hudbě. Je zde ještě Gabriel Dupont, jehož trochu měšťácká díla dobře znám, Dupont, Dupont, podívejme Dupont, to je plachý chlapec z Pyrenejí, ach ví se, že J. Suk ho napodobuje tam v Praze. Byl jsem tím dost včera pobouřen. A celá česká hudba, zvlášť sentimentalitě Dvořáka chybí originalita.

To je jako s kubisty v Praze. I hudebníci i kubisti si troufnou dodat jen to, co již přineslo pečeť úspěchu, velmi klidně kopírují svět a křičí slávu nového umění.

Co tomu říkám já? Podle mého zvyku se ze mě stal nestydatý mluvka.

Krátce řečeno bych Vám měl, a to mě příliš pálí špička brku, říct dvě slova o české veřejnosti, ale bojím se otrávit Vaše dny, omezuje mě pouze obdiv k Vaší odolnosti během všech let, které jste zažíval v zemi, kde jsou lidé v tak nesnesitelném byrokratismu, v hloupém a deprimujícím hejskovství pro nás jiné umělce. Zdálo se mi velmi špatné k mé libosti v jejich prostředí. A pro dnešek dost.

Protože jsem se ve Vašem posledním dopise dozvěděl, že slečna Anna dělá hudbu, беру to jako výhodu moct hovořit o francouzské a české hudbě, když bude příležitost. Naše komplimenty paní Hynaisové a upřímné přátelství Vám všem. Váš vděčný a oddaný

Kupka

19. prosince 1913

Drahý pane Hynaisi,

v tuto chvíli, kdy se veškerá rodinná činnost soustřeďuje u krbu, kdy všechno odplouvá nebo cítí jít a přichází přípravy na velkou bombu svátku nejdelší noci - uvědomil jsem si touhu jet do Prahy. A na mou čestnou duši, včera když jsem se procházel na břehu Seiny, řekl jsem si, -řekl jsem si = mé myšlenky běhali způsobem: že, kdybych nepočítal drobné, řekl bych Nini a Andrée: „Pojeďme, připravte se, jedeme do Prahy, pojedeme říct „dobrý den“ panu a paní Hynaisovým, přineseme langusty.“

Dobrý Bože, byl bych šťastný, kdybych Vás viděl a povídal si trochu s Vámi.

Je to už dlouho, co jsem měl dopis od Vás. Obdrželi jsme pohlednici, kde nám slečna Anna řekla, že byla s Vámi v Benátkách. Šťastlivci! A to je nakonec léta, kdy Benátky musí být nádherné. Já, který jsem je nikdy neviděl a který je zná pouze podle Canaletta, Guardiho, nemyslím v podání moderních malířů, představuji si, že v září kolem páté hodiny odpoledne to tam muselo mít nepopsatelnou nostalgii ve stínech dlažby, na březích přístavů a obloha vysoká, velmi vysoká - atd. Jistě Vás požádám, abyste mi to řekl, jednoho dne, kdy budete ochotný, věřím Vám.

A měl jste hodně práce od Vašeho návratu do Prahy.

Já pracuji jako černej. Od své nemoci jsem skoro vegetarián a mám se výborně na tělo i na duši, ale jak jste si musel uvědomit, podotýkám, lenoším vzhledem k psaní dopisů. Chybí mi klid. Ve víru, který mě nepřetržitě přináší šílené skoky, daří se mě obtížně sedět a psát dopisy.

Otevřel Podzimní salón, měl jsem radost ze seznámení s panem Kotěrou. Vystavuje sérii krásných architektonických kousků. Jestli ho uvidíte, oznamte mu, že bude jmenován členem společnosti Podzimního salonu, což je jisté. A Vy jste ostatně informován, rektorát akademie krásných umění v Praze mě požádal o nákup Lysistraty a Erinyí. Můj drahý pane Hynaisi, to jste zase Vy, koho tuším uvnitř, jsem z toho velmi šťastný, věřte tomu. Ale je tady jedna věc, které dobře nerozumím, je to styl většiny dopisů přicházejících z Prahy. Mají vystupování, které by rozesmálo „nejpokornějšího a nejoddanějšího služebníka“ od autorů, kteří lichotili výsostem a

veličenstvu v 18. století. V Praze je to ještě velmi silné, - Bude to 89. v Praze také, vše se zdá připravené, to, podle toho co slyším říkat. Mimo návratu Mony Lisy, otevření nového muzea, muzea André (bulvár Haussmann), nejsou zde zvláštní zprávy. Letectví, všechno je v letectví, podle té trošky, když čtu v noviny. Dělán hodně anatomických a fyziologických studií. Už měsíc a půl jsem se nedotknul štětce. Ryl jsem sérii do dřeva. Je to hrozné, nemůžu zůstat u jedné samotné věci, pozoruji se spíše z patologie, učinil jsem přání poznat dojmy, výkony zrakových představ, stručně chci se dozvědět jak vidíme. Zítra se přivážu provázkem na malířský stojan, to mi patří.

Přejeme Vám příjemné vánoční svátky a Nini a Andrée se připojují k mému přání štěstí pro Vás všechny. A protože nemůžeme přijet do Prahy, připijeme si na Vaše zdraví tady v Puteaux.

Váš vděčný

Kupka

1. února 1919

Drazí pane a paní Hynaisovi,

okolo 19. ledna jsme obdrželi Váš dopis ze 17. prosince, který byl pro nás velkou úlevou. Neboť nás uklidnilo to, co se týká Vašeho zdravotního stavu. Soudíte, že se vším, co jsme četli v novinách o bídě a vyčerpání Vás všech v Čechách, které jste snášeli během války, vedené a způsobené vídeňskou vládou – jsme byli velmi zneklidnění Vaším údělem. Byla to tedy pro nás velká radost dozvědět se, že jste strávili noční můru bez příliš velkých škod.

Měli jsme radost hned, jak jsme obdrželi Váš dopis datovaný 22. ledna a na zítří dopis psaný slečnou Annou, kde vyjadřujete dojemnou prosbu o pomoc paní Boltzovou. Nini se ihned vydala na cestu, aby ji našla a ona Vám sdělí své kroky. Co se mě týká, v této záležitosti, nemohu v tuto chvíli – zcela letmo – říci, že zde v oficiálním prostředí se snadno nedovoluje přemístění civilistů, totiž mnoho lokomotiv může dopravit pasažéry a zásoby potravin, je velmi omezené. Je zde několik lidí, kteří chtějí již nyní navštívit svoje rodiny v Čechách. A to je věc druhá: buďte klidní co se týká obrazů, i když jsem zde nebyl, Nini nebo naši přátelé s nimi budou pomáhat paní Boltzové ve všem, co bude třeba jako příslušná opatření k převzetí, aby se obrazy, které má, neponičily.

Nyní Vás také musím poprosit o prominutí, že jsem Vás nechal tak dlouho čekat ohledně našich novinek. Už tři týdny mám příkaz jet do Čech. Určitě musím odjet 22. nebo 23. Jsou nějaké práce v tiskárně, které mě zdržují – a stále doufám, že budu moci odjet s co nejkratším odkladem, já nepíšu. A přijedu – pro začátek – zcela sám (z čehož Nini není nadšená). Přijede za mnou později. Očekávající, považuji za moudré jet tam výhradně pro splnění povinnosti a způsob mít méně všemožných závazků. Věřím, že mi budete dobře rozumět. Je to 29 let, co jsem opustil Čechy, nevím tedy, jak se tam zorientuji. A jako voják – nuceně umístěný – nebudu mít úplně svobodu pohybu. To, co ostatně považuji za dost výhodnou situaci pro mě a výhodnou v tomto smyslu, že budu úplně stranou od všeho, co je politické nebo názoru té stranické pakáže, atd. Povznesl jsem se s přibývajícím věkem, i když zůstávám stále mladý, a silně si hledím toho, co chci a toho, co dělám. Toto mi získává přizpůsobivost - ošemetná nutnost všech těch, kteří nedělají „rozšířit určité

postavení“. Poté, ... politika? Pcha! Příliš беру v úvahu umění, krásu všeho, co se povznáší nad špinavosti a lidskou průměrnost.

Utvrzuji se, když s Vámi hovořím, drahý pane Hynaisi, že si Vás vážím jako jediného umělce v Čechách, poctivého a čestného. Vy jste mi rozuměl v časech, kdy jsem byl ještě nevyzrálý a mám naději, že mi rozumíte ještě nyní, dokonce výstřelky mých koncepcí, které jste přijal. Neboť se tak liším – a tak podle některých jsem zmatený – to je jako já také, nehledám než poctivost a čest.

A směji se, když jsem se dozvěděl, že „moderní klika“ českých umělců, byla zbavena „vzorů“, způsobu malby po „novém“, po „modernu“ a že se zastavují ve své produkci. Ach, jak jsou silní tito křiklouni. Zatímco my se bijeme za politickou nezávislost českého národa, elita, ta úžasná česká elita by ji neuměla vydobýt? Ach, sakra! Jak bych chtěl všechno uvést do chodu – (jak si říkají určití brigádní generálové).

{ze shora obráceně}

Carabin? Více jsem ho neviděl, nerozumím si s ním, ukázal se být dost „sprostý“ a říkal věci, které ranily všechny, kteří mají rádi Francii.

{z boku}

Těším se na shledání s Vámi, věřte mi, Váš oddaný a přijměte od nás všech sdělení našich nejkrásnějších vzpomínek a našich nejvroucnějších citů.

Kupka

Lemaître 7

Puteaux

21. října 1919

Drahý pane Hynaisi,

Napřed bych Vám poděkoval za Váš dopis, který jste mi chtěl poslat po panu Waldesovi a děkuji Vám zvláště za všechno příjemné, co jste mi řekl.

Mám stále na srdci to, že jsem ve svých předchozích dopisech dost nezdůraznil poškození, které se stalo na plátnech, dříve než jsem je zabalil pro přepravu do Prahy. Tedy nebud'te překvapen, jestliže znovu naléhám v této věci, jestliže Vás znovu prosím, abyste věřil, že při jejich balení, jsem byl rozčilený a dojatý úctou a obdivem k Vaším dílům.

Co se mě týká, právě jsem si ujasnil tuto myšlenku: již nikdy více nepřijedu do Prahy {podtrženo}. Pětiměsíční pobyt v zemi barbarů (kteří jsou pánové a paní mí krajané) stačil pro mé ještě vroucnější zamilování se do krás Francie a Francouzů. Stačilo mi to také pro ocenění mého bydlení, mého drahého domu, který se nachází ve stavu poškození válkou, ale který je pro mě alespoň koutem, kde jsem klidně svým pánem a kde se mohu skrýt před celým světem.

Je velmi milé, že několik mladých lidí vyjádřilo přání stát se mými žáky. To není věc, za kterou bych nebyl rád, naopak, jsem tím dokonce velmi přecitlivěn. Je zde ostatně také to, co si přeji já sám: Vy přirozeně tušíte, co je to za případ nesnadné volby nakloněné příliš na jednu miskou vah, kde je můj život ve Francii. Dost už pocitů.

Současně se objevuje hromada materiálních otázek. Jet do Čech pro mě a pro Nini představuje opustit to „u nás“, abychom byli ubytováni – jakkoliv velmi přívětivě u lidí, jako kdybychom byli na cestě. A kdybychom chtěli mít vlastní bydlení, pohleďte na výdaje, které by to přineslo. Zde mám ateliér 8 × 8 m, dobře zařízený, mohu zde pracovat. Po příjezdu do Prahy nebudu mít nic, viděl jsem, jak to bylo. A ateliér, kde by se dalo dobře pracovat během nějakého času mezi čtyřmi stěnami, strop a podlaha, všechno holé, ale celý rozmrzelý, že jsem často v knihách a harampádí, trpěl bych šíleným steskem po domově, zvláště když jsem odloučen. Život v Praze se mi zdá možný pouze v případě, že budu obklopen drobnostmi nesoucimi stopy ducha

Francie. A toto není fanatismus, byla by to pro mě nutnost, abych nezemřel usouzený v nějaké zemi, tak řečeno divoké s trochou pokroku, který tam přinesli skopčáci.

Praha – Augiášův chlév, peklo pro lidi, kteří mají srdce a mysl otevřené – Vy o tom něco víte a jsem celkem vzato zarmoucený, že Vám připomínám zasmušilý obraz života v Praze. Víím, že ačkoli jste byl nad tou bitkou místních lidí, trpěl jste tím. Je to již v jejich povaze, že jsou zvyklí čvachtat se v bahně, nacházejí velmi přirozené házet špínu na ty, kteří chtějí zůstat čistí.

Tedy podle mého názoru je hodně obtížné žít tam doma bez dostatku přívětivosti. Ostatně mám s tím zkušenost. Co si počít, když je doprava tak obtížná? – A navíc ty výdaje!

Vidíte, mám přesto na jedné straně nároky a na druhé straně jsem dost sobecký – připouštím, že se ještě hodlám obětovat pro podílení se na intelektuální obnově mých krajanů – jsem přesvědčen, že se vydávám v nebezpečí, když tam přijedu, silně riskuji strkáním hlavy do nějaké masky. Budu očekávat všechny aspekty: „Ach dobře, ano, je hladový po Francii a je ještě velmi spokojený, že může přijít k nám.“ A jestliže se neobávám zavřít Vaše vlastní rány, napíši všechny mé obavy slaběji vyjádřené. Krátce, nejsem pro tam jet, sám o tom nesním, pro mě je Praha daleko, daleko, v zapomenuté zemi. A vsadil bych nevím co, že si sebe budeme vážit zde ve Francii a ne v Čechách. To, co mi ostatně udělá velikou radost, je vidět Vás pod naším francouzským vzduchem, Vás a celou Vaší rodinu.

Dobře snášíme těžkosti jako nedostatek uhlí, „roztrhaná chalupa“ {slova v uvozovkách jsou napsána česky}, prší dovnitř, očekáváme opravy, ale mohl jsem znovu začít na předválečných pracích, a náš život se orientuje na realizaci v umění. Je to v souladu.

Ano, ano, jestliže bych jel do Prahy, budu si jako první nadávat do idiotů. Dokonce když tam bude pečeně, upřednostním zůstat zde o suchém chlebu.

Všichni tři Vás objímáme velmi oddaně a doufáme, že nás potěšíte příští léto Vaší návštěvou u nás, a zůstávám Vaším respektujícím oddaným

Kupka

20. března 1920

Drahý pane Hynaisi,

klečím před Vámi a žádám Vás o prominutí, že jsem tak dlouho mlčel. Přiznávám, že máte právo se na mě hněvat ..., pracoval jsem jako šílený.

A pak mi nepřišlo na mysl, že Vám mám co pozitivního napsat. To není udivující, mám v živé paměti předchozí chvíle ve Vaší blízkosti a jsem ve svých myšlenkách velmi často s Vámi, aniž byste to předpokládal.

Avšak událost mi bude připomínat realitu věcí tohoto světa: Dům Waldesových v Paříži mi seslal – na Vaší objednávku šek na šest set franků. Nalézáte přirozeným, že mi poskytl peníze. Já jsem se jich dotýkal s jistými výčitkami. Po pravdě řečeno jsem se začal cítit šťastný v naději, už na to nemyslete – že tento malý obnos by se rozplynul v dluzích, které mám vůči Vám. V každém případě věřím, že posíláte více, než jsem navrhoval. Nevzpomínám si přesně na čísla – ale je to – myslím – 100 franků navíc.

Co mě napadá za otázku, portrét Ernesta Denise zůstává stále nevyřízený. Z mého úhlu osobního pohledu nemám v tom naléhat, ale hovořil jsem dost s vlivnými lidmi (v Praze), aby Vás požádali o malbu. Bude to pro vás výborná příležitost přijet do Paříže a ohromná radost pro mě, že Vás uvidím, nabrání nových sil v pařížském ovzduší, ostatně nemám vychvalovat nesmírné kouzlo, Vy ho znáte příliš dobře a dost si ho přejete, nemusím vyvolávat jeho podobu.

Ačkoliv jsme dobře přijali změny v běhu současného života, které máme, nesou zvýšení životních hodnot (ostatně generálních) a drobné obtíže. Jsme od našeho návratu z Prahy šťastní, že jsme zpět v naší zemi, u nás. Život v Paříži není vcelku tak podobný jako ten předválečný, je to přesto život důstojný, který jsme žili. (Praha je prostě noční můra.)

V těchto dnech bude v Paříži zahájení Salónu „národního“, po „Nezávislých“ a „Podzimním salónu“ loňského listopadu.

Všeobecně tyto salóny nesou stopy války, skoro šestileté přerušení, zdá se, uspalo nejen umělcův mozek. Není to dost silné, že všechno, co vidíme, se objevovalo před válkou: je zde příliš bolesti Francie.

Nedávno jeden vídeňský průmyslník začínal rozmluvu, že bychom měli společně: „Vy mluvíte německy, není-liž pravda?“ „Pane, odpovím mu, já nikdy, ušpinil bych si pus, kdybych mluvil jazykem tak hanebné národnosti.“ (že mám dobrý důvod!) Říká se, že se tito hrubiáni nyní vracejí a dělají nepříjemnosti ve Francii! Jaká odporná rasa – říkají, že v Praze trpí! Pcha! Pcha, Československá republika, Češi se ohýbají pod jejich letitým útlakem.

To mě vede k zamyšlení, že je to otázka, která se mi vrací. Co mohu říci nového k této věci? Když jsem ještě žil s myšlenkou tam jet – zkoumající svůj úkol přinést svou pomoc k postavení stavby nového národa – bloudí se, váhá se s umožněním jejího vytvoření. Tato stejná vlast, pro kterou jsem přinesl tolik obětí, vážil - takový lékárník - drogu mé materiální existence? To je dobře – národ otroků {tyto dvě slova psána česky}, jak se jim to podobá. Moji přátelé zde, vidíce mou situaci, z toho mají prospěch: aby mě u sebe zadrželi, najali si mě, takže nyní nemám volno jet, abych nabídl nové oběti své československé vlasti.

Neopustit Paříž (i když by to nebylo pro ještě slunečnější vlast) a nevím jestli několik záhonků dialektiky - mé rozkvetlé zahrady - uvidí na nich skotačení nových talentů, budoucí pokolení českých umělců.

List o nominaci mě přišel, musím odpovědět: kdy a v jaké chvíli myslím, že „vstoupím do služby“ a „jaký obor“, bych chtěl vyučovat. Navrhují mi tu ilustraci. Dobře (jsem malíř a popichuje mě pýcha být mezi nejznamenitějšími). To nic není. Zůstává totiž – otázka, kterou bych si položil- jaká by byla moje odměna, kdybych otevřel školu v Paříži. Až do teď jsem neměl mnoho času nad tím přemýšlet, ale v těchto dnech píšu na ministerstvo.

Posíláme Vám přání štěstí a zdraví, a doufáme, že Vás ještě letos uvidíme v Paříži. Budu psát častěji. Vězte můj drahý pane Hynaisi, Váš oddaný

Kupka

24. ledna 1921

Velmi drahý pane Hynaisi,

dlužím Vám odpověď na Váš dopis, který jsem obdržel 11. ledna, kde mi tak srdečně přejete nový rok. V této záležitosti se vůči Vám cítím proviněný, proto přijměte mou omluvu. Proto jsou mé zprávy s Vámi, myslím si, že již nepochybujete o mé úctě k Vám jako k malíři a nejlouběji si Vás vážím jako člověka a stejně tak paní Hynaisové, Jiřího a Anny, kteří vědí, že je mám upřímně rád. Je to všechno jednoduše druh všeobecné apatie, která se mě zmocňuje, ostatně neposlal jsem přání k novému roku nikomu, neboť jsem už asi měsíc na dně – trpím jako mučedníci, způsobuje to třetí antraxe, vzniká usazováním v šíji, a chytají mě nervové záchvaty. Po špatné léčbě různých lékařů ze čtvrti, jsem se nakonec uchýlil na jednu kliniku, kde mě celkem vyléčili. Tak aspoň svitla naděje na rozjasnění stinných dnů a nocí, které trávím spíše v nechuti k životu. Je to dva dny, co mi tam píchli sérum, po kterém sotva můžu chodit, žádal jsem, aby mi ho píchli příště do ruky – stejně nepracuji, mohl bych se aspoň přemisťovat.

Jsem hodně unavený, namožený, lékaři vše potvrzují. Nini byla celou dobu obdivuhodná v péči o mě, ale chudák nemůže opravit můj psychický stav a unavený organismus. (Jsou zde lidé, kteří mě říkají, že když překonám tuto krizi, budu zaručeně dlouho žít. Tyto antraxe jsou druhem účinné očisty.)

Pan Waldes mně předal Váš dopis, když ke mně večer přišel. Předal mně také krásný balíček virginias {nevím, jak přeložit toto slovo}. Můj dobrý pane Hynaisi, jsem tím velmi dojatý a nevím, jak Vám poděkovat – udělal jste mně radost.

Oznámení o Vaší cestě do Paříže příští jaro mě udělalo ohromnou radost. Zkrátka malá exkurze tohoto druhu je nutná, jsou to roky a roky, co jste neviděl pohyb umění v Paříži okolo konce zimy. Když jste přijel v létě, bylo v Paříži vždy prázdné. Nyní jsou v Grand Palais Nezávislí (až do 20. března). Poté okolo 15. nebo 20. dubna otevrou Francouzští umělci a Národní, tak byste znovu viděl slavné vernisáže – samozřejmě méně skvělé než jaké byly ve dvacátém roce.

I když byla v Paříži dlouhá krize, věříme jistě, že Vám udělá radost přijmout naši pohostinnost – čekáme s radostí na shledání s Vámi a celou rodinou. Možná bychom

mohli příští léto spojit se společným pobytem u moře. Nechtěl byste vidět Bretaň? Paní Hynaisová má určitě ráda krajinu jako je Île aux Moines.

Jsmo velmi šťastní, že se slečně Anně zahojilo zápěstí, chudák, musela trpět. A Jiří? Neviděl jsem ho od odjezdu s prýmkou {označení vojenské hodnosti} čerstvého seržanta.

Sdělil jsem paní E. Denis pasáž z Vašeho dopisu týkající se fyziognomických krás velké české vlasti.

Otázka: Jak to jde ve Vaší škole, musím se trochu usmívat, neboť tato škola je stále problematická – jsem ostatně bez novinek od té chvíle touhy po projektu a rozpočtu. Je to bez pochyby stále stejné, nějaká strana v oddělení na ministerstvu (předpokládám, že v ní je pan Štech). Nedělám si iluze, nechci odměnu/náhradu, nabízel jsem zcela jednoduše novou oběť z mé strany, věřice, že se budu moci rozdělit o plody svých studií umění a lásky k umělcům samým. Jsem tedy nucen méně uhánět ředitelství této školy, než jsem si myslel. Mimoto, francouzský generál se nedávno znovu vrátil z Čech (Ostatně přináší vzpomínky z Čech, trochu lichotivé pro Čechy.) a vyjádřil velmi odhodlaně panu, výše jmenovanému, říká zcela jednoduše, že je to bídné. Waldes, mi řekl, že měl během své cesty rozhovor s tím samým funkcionářem z ministerstva, který řekl, že obdržel minulé léto pouze životopis – a též, papíry vůbec. Předával jsem je v době, kdy jsem byl v Praze. Nerozumím této potřebě lhát.

Až doted' jsem zatím nenapsal Andrée. Je v Béziers, na břehu středozevního moře a musí se brzo vdát. Pro mě to je velká bolest, že ji neuvidím pokračovat, jako když začínala kreslit, malovat a vyšívát. Jinak navázala vztahy se svým otcem – a jak ze všech sil chtěla být volná a nezávislá, vydrželi jsme, když zkrátka neměla náklonnost k nikomu – dokonce ani pro svou matku, které odpovídala nesnesitelným nevděkem na stále stejné důkazy mateřské lásky. Nic nezmůžeme proti zákonům atavismu – Andrée se podobá svému plemeníkovi (ten co ji také způsobil hrozné starosti jejím rodičům).

Nini se má dost dobře, díky bohu, měla příliš starostí snášet od nás dvou, věřím, že osud nás bude moci nechat trochu odpočinout, zkrátka protože si to po tom všem zasloužíme.

Obejměte paní Hynaisovou za nás dva a Jiřího a Annu a seberte odvahu přijet zotavit se na pařížském vzduchu. Stále zůstávám Váš vroucně oddaný

Kupka

9. února 1922

Drahý pane Hynaisi,

s radostí čtu Váš dopis, měl bych Vám napsat, co se u nás a vůbec tady okolo děje, alespoň stejně tak horlivě jako se věnuji Vašemu dopisu. Ale bohužel, je to ode mě již tolik vžitě: psaní je jinačí gesto, zdá se, abych dokončil tento úkol, zahrnuje to obléknout si kůži. Říkáte mně, že lžu. Že během toho uveřejňujeme prózu na otázky umění, psát malý dopis starému příteli, kterého máme rádi a vážíme si ho, není pracovní dřina. To je pravda, je to realita – držte ve stejné chvíli, kde jsem – je to pro mě skutečná radost poslat Vám mé myšlenky. Dát se do všeho, zahánět přízraky technických řešení takových problémů dnes nebo takových jiných, které přijdou pozítří.

Pak Vám musím ve vší upřímnosti říct, že píšu velmi velmi vzácně do Čech. Vědět, že kontrolují mé dopisy, to mě úplně odradilo udržovat vztahy s mými krajany.

Na druhé straně jsem mohl mít Vaše zprávy od pana Waldese, Matějička atd., kteří o Vás se mnou a s Nini mluvili. Takto jsme se pokaždé mohli potěšit, když jsme oceňovali dobré zprávy o Vašem dobrém zdraví a plodné aktivitě. Když také pan Hynais odvázně snáší malé nachcípání – můj Bože, všichni v _!

Po těchto novinkách z Čech, národohospodářsky jsou dost dobré, tedy můžeme věřit, podle tohoto způsobu, že je tam pro Vás také hodně zlepšení a život se všeobecně zlepšil než v době, kdy jsme byli v Praze.

Pan Matějíček mi dokonce říkal – a pan Waldes potvrzoval – že jste „jako mladý muž plný života a energie“. Hodně štěstí! Modlím se, abyste v tom pokračoval a zůstal mladý!

V posledních dnech jsem obdržel pohled od pana Waldese z Washingtonu. Je velmi zaneprázdněný. Podle mých výpočtů by se mohl vrátit do Paříže okolo 15. nebo 20. března. Jestliže v této době přijedete do Paříže, bude to nejlepší. (Evidentně letošní zima, zdá se, se prodlouží.) Bude možná ještě trochu chladno, ale obvykle je již jaro a v republice malířů a sochařů, vrhají se do vymezování se stále silněji. Je to zpravidla nejzuřivější soutěživost. Tolik nejlepších, posadíte se na krásné představení. To je zbytečných pláten! To je zbytečných obrazů a potvrzení o bídě!

Samozřejmě zamýšlím, že zůstanete u nás v Puteaux. Teď jsou spoje jednoduché díky četnějším tramvajím (41, 43, 58, 67) a brzy budeme mít metro, až do Pont de Neuilly. To všechno nám dovolí pohybovat se rychleji.

Snad budete všichni brzy moci přijet, strávit prázdniny u moře tak pěkně jako před válkou? Tato nouze o změnu nemůže trvat věčně.

Ach! Kolikrát jsem Vás chtěl požádat o malou službu: říci Obrovskému, že mám stále vůči němu dluh. Jednoho dne mě zachránil, když jsem neměl tabák. Myslím ostatně na hezké vzpomínky z mého vztahu s ním, je to dobrý chlapec a dokonce jestli bych nesdílel jeho nedbalost v umění, měl jsem ho rád pro jeho upřímnost.

U nás jde všechno dobře. Nini měla chřipku, která tady řádí (přišla z Anglie), ale rychle se zotavila. Andrée je vdaná a stále zůstává v Béziers – a čeká miminko, šťastná.

Obejměte paní Hynaisovou a její děti za nás oba a věřte, Váš stále vroucně oddaný

Kupka

Drahý pane Hynaisi,

dlužíte mi, Vy a pan Jiřík sdělit vzrušující pocit, vyplývající z korespondence a zajišťování toho, abyste měl skutečně věrnou reprodukci Vašeho diplomu. Všechno jde totiž méně rychleji, než jsem předpokládal a nechtěl jsem zdlouhavost, tedy bez žádného rozčilení, rozmnožuji s opatrností jedinečně písmena.

Diplom přišel neporušený a zde na velvyslanectví ho s velkými ohledy obklopili a velmi obdivovali. Velvyslanectví vše ihned zabezpečilo. Buďte tedy zcela klidný – vrátí se do Prahy bez sebemenšího poškození.

Mezi všemi, kteří tady v Paříži dělají reprodukce, je to ještě dům Porcabeuf, který se zdá udělat absolutně věrnou reprodukci na výši a který bude schopen překonat nesnáze pocházející z velikosti formátu. Je to ostatně tam (v Porcabeuf), kde jsou na podstavci daná všechna velká architektonická díla, velmi precizní práce, velké formáty apod. Nějaké jiné domy jsou navzdory doporučení nakladatelů (které mi poslali), především a zejména komerční firmy. Poslal bych Vám jejich odhad nákladů, jestli je to nutné, ale bude to zbytečné. Bude třeba, abych sám udělal výběr a to z dobrých důvodů, protože vidím za tu kulisu a mám na srdci, abych Vás nezklamal prací na nějaké reprodukci.

Otázka formátu 66 × 95 cm – přirozeně počítáme s obtížemi. Nacházejí se ostatně méně v příležitosti speciální výroby fotografických tabulek, a pak komplikace s tiskem (a se stejným tlakem všude) že: plus formátu v leptu je velké, minus máme snadnost nechat odkrýt tisk z druhé tabulky. Protože: každým novým tlakem se papír prodlužuje. {Poslední věta je podtržená} Přirozeně, knihtiskař dělal pokusy a dobře, dobře vybavený nástroji umí čelit nesnázím. Vidím to všechno a jsem připravený obhajovat, aby se diplom tiskl zde v Paříži. Důvod navíc, že v takovém případě grafik musí být dokonale v dohodě s tiskařem, nikdy ne jeden bez druhého. {od slova grafik je věta podtržená}

Chci Vám to domluvit zajímavější pro Vás, to je, že kromě reprodukce naprosto věrná obrazu a všechny odstíny stínu i světla. Porcabeuf se ukázal být připravený udělat nemožné, aby způsobil nejméně přeměn. Jestliže to dokáže, poskytl by ji ve formátu na třetinu, jak jste si to původně přál. (66 × 95cm)

Pro dojednání: starám se o to, buďte klidný, budete mít veškeré uspokojení, chci, aby Vaše krásné dílo mělo reprodukci sobě hodnou. Dlužím Vám to, dlužím Vám to za Vaše přátelství, kterým jste mě poctil, a respekt k Vašemu umění. Budete-li moct a chtěl-li byste být tak laskavý, sdělte obsah dopisu panu Jiříkovi?

Já a my všichni, kteří Vás známe, Vám z celého srdce přejeme, aby Vaše oči brzy odložili to, co trápí Váš zrak. Ostatně udělá radost vidět ve Vašem dopise, že nejste strašpytel. Ale ano, dnes, se takové operace dělají řádově, naštěstí už to není jako v době, kdy jsme se museli bát spousty věcí. Řekněte naše projevy úcty a naše nejmilejší vzpomínky paní Hynaisové, a celé Vaší rodině, stále Váš oddaný

Kupka

{dole}

(nemělo by se psát večer, když je člověk unavený, nakonec musíte mít zvyk mého barbarského stylu)

{z boku}

(Mám mezi svými žáky 2 architekty, to co dělají, myslím na Vás hodně velmi často. Architektura! Obor! Je to umění velmi noblesní!)

Slavnému sboru profesorskému akademie umění v Praze !

Dovoluji si učinit návrh sl. profesorskému sboru akademie umění v Praze, by se usnesl požádati pana ministra vyučování a osvěty, aby v uznání jeho vynikající dlouholeté a plodné umělecké činnosti, v cizině i u nás čestně uznaného malíře a graphika Františka K u p k u , t. č. v Paříži, vyznamenal jmenováním za řádného profesora na naší akademii umění /: extra statut:/ a důchody s tím spojenými. Též neopomínám uvést, že byl jak známo jeden z prvních, kteří přispěli činem i příkladem k uskutečnění naší svobody.

V Praze, dne 21. února 1919

V. Hynais

{napsáno na stroji, vlastnoruční podpis}